

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Készítők a szerkesztő nevére:

Deák Ferenc-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszút-
u 9 sz.) czimára intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre	— — —	2 kor.	— fill.
Fél évre	— — —	1 kor.	— fill.
Számanként	— — —	— kor.	20 fill.

VII. évfolyam. Kolozsvár, 1902. jan.—febr. 1—2. szám.

TARTALOM: A közönséghez. *Dr. Bányai Elemér* és *Éber Ernő*. — Védjétek a madarat. *Hermann Ottó*. — Vadászat. *Sz. L* — Régi magyar példabeszédek az állatvilág köréből. — Január hó. (Vers.) *Feleki Sándor*. — *Állatvédelem és állatvilág*: — A lóvaknak jajkiáltása. — 15.000 korona állatvédelmi célra. — Kérvény a viviszekció ellen. — Allatok vasárnapja. — Bátorságáért megjutalmazott ökör. — Lópecsenye. — A wiesbadeni kutya-temető. — 1901. évi tagsági díjukat újabban befizettek névsora. — Kérelem. — *Könyvsimertetés*. — Örmény anekdoták és egyéb apróságok.

Tudósítás.

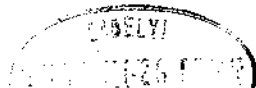
Az «*Állatok Védelme*» hetedik évfolyamába lép ezzel a számmal. A lap szerkesztésében beállott hirtelen változás és egyéb technikai nehézségek következtében a januáriusi és februáriusi számok 1—2. szám alatt egyesítve jelennek meg s így az évfolyam teljes lesz. A jövőre nézve biztosíthatjuk olvasóközönségünket a lapnak hibátlanul pontos megjelenéséről.

A közönséghez.

Bucsuszó.

Kolozsvárról való eltávozásom következtében az *Állatok Védelme* szerkesztéséről is kénytelen vagyok lemondani. Mielőtt ezt tenném, köszönetet mondok az Állatvédő egyesület mélyen tisztelt választmányának, mely pár évvel ezelőtt a lap szerkesztésének megbízásával tisztelt meg. Köszönetet mondok még *dr. Széchy Károlyné* — *Lorenz Josephine* önnagyságának, ki hónapról-

545-1902

hónapra szives volt az állatvédelemre vonatkozó lapokat, kéziratokat, hirlapi cikkeket rendelkezésemre bocsátani; — továbbá *Virányi* István urnak, ki a szükséges utbagazításokkal mindenkor készségesen ellátott.

A munkatársaknak és az egyesület választmányának szives jó indulatát megköszönve, kérem, tartsák meg azt az uj szerkesztővel szemben is.

Szamos-Ujvár, 1902. január hó 31-én.

Tisztelettel *Dr. Bányai Elemér.*

*

Beköszöntő.

Az emberszeretet nagy apostola, Dostojewsky megrendítően remek művében, a „Raskolnikow“-ban végigvezeti rablógyilkos hősét a lélek torturájának minden kínzókamarájában. A rémes gyilkosság elkövetése után való nap Raskolnikow leheveredik a mezőn, hogy fáradt testét, a lélekösmeret furiáitól marcangolt lelkét megpihentesse. És aztán álmodik... Gyermek még és szülőfalujában van, a poros országuton forró melegben megy az apjával és velük szemben jön egy parasztszekér, eléje fogott elcsigázott, sovány, borzas kis gebével. A szekeren tiz-tizenöt részeg parasztember és némbertül és pálinkás üveggel a kezökben ordítanak. A kis gebe ereje végső megfeszítésével huz a szekeren. Aztán megáll. A kocsis ostora vastag nyelével huz rajta végig... Még egyszer neki ruggaszkozik a fáradt pára, azután ziháló mellel, remegő inakkal megáll. Nem bírja tovább. A parasztok ordítanak. Felbőszülve rontanak a szegény jószágoknak. Ostorral, dorongokkal ütik a hátát, oldalát, fejét. Nem mozdul. Raskolnikow sirva veti közbe magát... Az emberi bestiák földühödve a kapanyéllal, szekérlőcseszel, csizmáik sarkával ütik, rugják a lovat. Nem mozdul. Akkor, azután az egyik paraszt a szekérről vasrudat emel le, két kézre kapja azt és egész erejével sujt a kis ló hátgerinczére. Az megtörik és az állat mintha

a négy lábát vágták volna le, lezuhan . . . Raskolnikow irtózáttól remegve ébred föl. A hideg verejték kiült az arcára, haja az égnek meredt a szörnyű álmolidercnyomása alatt. Menekül onnan, ahol sanyargatott lelkének enyhet várt, s ahol kínzó gyötrellem jutott osztályrészeül . . .

És hányszor nem látjuk mi a mindennapi életben, világos nappal azokat a rémképeket, a mit a nagy költő bűnös hősének szörnyűséges büntetéséül képzelt el. Hányszor nem látjuk a kapzsiságból túlterhelt igavonó, teherhordó állatokat inszakadásig megfeszített fáradtsággal húzva, könyörtelen hidegvérrel ösztökélve, vad dühvel ostorozva. Jóérzésünk minden paránya föllázad, szívünk összefacsarodik; düh és szánalom fog el. Düh a kegyetlen lelkű emberek ellen, szánalom az iránt a szerencsétlen állat iránt, mely tehetetlenül, némán kénytelen túrni a legkönyörtelenebb bánásmódot is. És hányan, de hányan mennek el közönyösen az embertelen kínzás mellett, akik nem értik meg az állati léleknek is tükréből, a szeméből azt a gyötrelmet, amit végigszenved. És a szánakozók közül is hányan és hányan nem mennek el talán fojtó nehéz érzéssel; de anélkül, hogy a beavatkozásra kedvet, vagy erőt éreztek volna magukban. Bizonyára szégyelik is a fölébredt szánalmat. El is fojtják azt . . . Hát az állatvédelemnek nem lehet magasztosabb föladata, mint ezt a szánalmat minden emberben fölkeltetni és az állatok szeretetét már a kis gyermekbe az iskola padján, a nevelés útján beoltani. És az állatvédelemnek nem lehet hathatósabb eszköze, mint üldözni, büntetni az állatokkal űzött gyilkos kegyetlenségeket. Hála istennek, olyan helyzetben vagyunk már, hogy ezek az eszközök a kezünkben vannak. De szaporítani, fejleszteni, erősíteni kell az eszközöket, hogy eredményesen hathassanak a mindnyájunk által óhajtott cél elérésére.

Püszkék vagyunk kulturánkra, lenézzük azokat az Európán kívül lakó vad népeket, melyek nekünk idegen szokásokat követnek, általunk pogányoknak tartott isteneket imádnak. De a legvadabb nép is vallásos tisztelettel tekint egyes állatokra. Vagy azért, mert szereti, vagy azért, mert féli őket. Csak a mi művelt, túlfinomult társadalmunkban nem jut hely az emberek szívében az állatok szeretetének. A hasznos háziállatokat utolsó csöpp vérükig kihasználjuk, hogy minél több hasznot hajtsanak nekünk; legkedvesebb állatjukat, csupa szeszélyből is, a kulturbestia minden perverz szeszélyességével gyötörjük, kinozzuk, bántjuk. A kultur ember egy állatot zárt szívébe és ez az aranyborju, kiküszöbölt onnan minden mást, csak hogy a pénz szeretetének minél nagyobb helye legyen benne.

Hirdetni szóval is, írással is és a mi fő, cselekedetekkel és példával is a védtelenek, az elnyomottak, a mi hű, de szóvalan élettársaink, az állatok iránt való szeretetet, ez az állatvédő egyesületek szép föladata. Ha megösmertik az emberek az állatot — szeretni is fogják. Ha megszeretik — védeni is fogják. Ha sok lesz a védőjük — kevesebb lesz a kinzójuk.

Az állatok megösmertetésének, az irántuk való szeretet fölébresztésének eszközeivel igyekezett az „*Állatok Védelme*“ az állatvédelem ügyét előmozdítani. Mikor most átveszem ezeknek a lapoknak szerkesztését, igyekezni fogok ugyanazon a csapáson haladni, melyen elődeim haladtak és melyen ők olyan szép sikereket értek el. Nehéz lesz-e a föladat? vagy könnyű lesz-e a szép ügy érdekében eredményesen cselekedni? Ma még nem tudom. Egyet azonban tudok. Azt, hogy a hasznos cél eredményteljes megközelítése csak vállvetett, együttes munkálkodással remélhető. Ha magamra maradnék, gyöngének érezném magam az elvállalt hivatás teljesi-

tésére. Ha lesznek munkatársaim, talán az én csekély erőim is hozzá fognak járulni a cél elérésére. Támogatást, jóakaratot, buzgóságot kérek ennek a lapnak olvasó közönségétől: mindazoktól, a kiknek szívébe belelopódzott az állatok szeretetének és védelmének meleg sugara.

Kolozsvár, 1902. januárius hó 31-én.

Éber Ernő.

Védjétek a madarat.

Bizony csak a gonosz és a tudatlan bánthatja a madarat, mielőtt hogy meggyőződött volna, vajjon igazán káros-e az? Magában a természetben nincs sem hasznos, sem káros madár, mert csak szükséges van. Arra szükséges, hogy végezze az élő természetben azt a munkát, a melyet más teremtmény el sem végezhetne.

Károsná vagy hasznossá az emberre nézve a madarat csak az ember maga teszi akkor, a mikor feltöri a gyepet és beveti oly maggal, mely tömeges termést ad, olyat, a mely madártáplálék is, vagy kertet; szőlőt állít oda, a hol ezelőtt nem volt.

Azért a madárnak, de az embernek is a java azt követeli, hogy nagyon is okkal-móddal járjunk el.

Megszámlálhatatlan kincs az, a mit a czinegék, a poszáták, a légykapók és mások, pihenést alig ismerő szorgalma, az okos gazdának jövedélmez. Mert a míg a legszemesebb és legszorgalmasabb gazda is alig szedheti le a már nagyon is szemet szuró hernyófészket, addig a hasznos madarak rajta függögetve, bujkálva, kopácsolva, kapdosva irtják mindazt a kártékony teremtet, a mit az ember még sem láthat, a mihez hozzá sem férhet.

Van ám erre még számbeli kalkulus is.

A picziny király madár éven át három milliónál is több rovar emészt föl mindenféle állapotában: hol mint petét, hol mint bábót, hol mint kifejlett rovar, ami pedig, ha szaporodáshoz jutna, megint töméntelenséget jelentene. A kék czinege nem is sokkal nagyobb; de éven át hat és fél millió rovar pusztít el; de aztán hol 12, hol 16 fiókát is fölnevel, a mi megint azt jelenti

hogy egy ilyen czinege család huszonnégy millióig való rovar fogyaszt el, vagyis ennyinek kártételétől óvja meg a kertet, az erdőt és óvja mindenütt, a hol csak hozzáfér.

A ki pedig tudatlanságból vagy gonoszságból elfogja és elpusztítja ezt a szárnyas munkást, annyival károsítja a közvagyon, amennyi rovar megmaradt, mert a czinegét mely a rovar elfogta volna, megölte!

A rovarok világa egyáltalán óriási hatalom, és ott, a hol a tudatlanság nem számolva irtja vagy csökkenti a rovarokat pusztító egyéb állatokat, a rovarkár évente, pénzben kifejezve, nem százazrekre, hanem száz milliókra rug. Húsz évvel ezelőtt talán szemébe nevettek volna annak, a ki ilyent mondott volna; de mióta egy picziny szemmel alig látható picziny rovar, a fillokszera tönkre tette a leghiresebb szőlősvideket; megszűnt a nevetés és gúnyolódás.

Lehet tehát beszélni a madarak védelmérői is.

A rétségek és műveletlen, gazdátlan területek ősi idejében zengett Magyarország e madarak énekétől, megnyüzsgött tőlük a levegő, a vizek és erdők rengetegje.

Ám ez napjainkban nagyon megváltozott, és a rétek eltűnésével, lecsapolásával bevágott az eke az ősföldbe és véget vetett sok madártanyának.

Hogy szép tiszta vetéses táblákat nyerjenek, kivágták a legkisebb bokrot is és evvel lassanként elvonták a leghasznosabb madaraktól a fészkeléshez szükséges alkalmatosságot, a mi pedig öreg hiba volt.

A régente madárénektől zengő táj csöndes, sőt nema lett; a szemet sem gyönyörködteti a madárnak üdítő szemlélése — rossz dolog biz az!

Hozzájárul a délszakon élő népek — bizony főképp az olaszoknak — hihetetlen madárpusztítása, táplálék céljából.

Mindent elfognak, mindent megesznek — még legbizalmasabb barátunkat, a viskó füstli fecskéjét is! Gépen kötött óriási hálókkal elrekesztik a völgyeket, a mere a fáradt fecske madár vonul. És fel van jegyezve az emberiség gyalázatára, hogy három madár fogó pár óra alatt tizennégyezer fecskét hálózott össze s gyilkolt meg!

A mi népünk pedig tavaszra kelve, várja ficserkélő barátját; de az nem jön meg, mert régen betemetkezett a kapzsi népek telhetetlen gyomrába!

Annál is inkább kell rajta lennünk, hogy védjük, szaporítsuk a jó ég szárnyas áldását. Ielkiismeretünk megnyugtatására, szemünk gyönyörűségére és gazdaságunk nagy hasznára. Követnünk kell tehát az okos népek példáját.

Hogy hát melyik az?

Valamikor a Jeges-tenger felé vezető utamban, hosszában végig szeltem Dánia országát, mely szegény tartomány volna, ha nem volna tengere. A földje sokszorosan laposos, semlyékes és buczkás; buczkáit pedig a szívós Hanga növény borítja. Szétszórt szegényes viskók tünedeznek fel itt-ott, melyeknek gazdái szegény turfa vágók — erdő, kőszén hiányában az ős mocsár kiszáritott maradványa itt a tüzelő.

No már most a viskók mellett egy-egy apróka, tarka riska van kipányvázva, mint a szegény ember tejelő áldása; de a bejáró ajtóval szemben ott van vagy tizenöt lépésnyire a két vagy harmadfél öles pózna is leverve, csúcsán a madarak költőházikójával, a melyben rendszeren a seregély tanyázik.

Nagyon szép és megindító látvány volt biz az, a mikor a konyatáján a napi munkától elfáradt turfavágó kiült a padkára, rágyújtott és mikor letekintett, elgyönyörködött apróka cselédjein, ha meg fölfelé nézett, elgyönyörködött a seregélypáron, mely az ülőkön csicsergett és pihent ez egész Svájczon végig a kertek gyümölcsfáin és minden alkalmas helyen ott van a költőházikó, benne a kert jegjobb, legszorgalmasabb munkásai, azok a czinegék, légykapók, vörösfarku kerticzék és egyebek.

Ide kell törekednünk, édes magyar népem nekünk is.

Tartóztasd vissza gyermekedet a fészekszedéstől, mert ez oktalan rablás és a magad kára.

Tudta böics Salamon király, mit tesz, mikor mondá:

A mikoron a madárnak fészke találsz az úton, akárminemű fán, vagy földön, melyben madárnak tojása vagy fia vagyon, és az anya ül fiain vagy tojásain: ne vedd el az anyamadarat sem fiait . . .

Végül azzal végzem, a mivel kezdettem: védjétek a hasznos madarat.

Hermann Ottó.

Vadászat.

Mindjárt előre kijelentem, hogy ennek a közleménynek nem más a célja, mint hasznára lenni azoknak, a kik a vadászat nemes mestersége iránt fogékonysággal és előszeretettel vannak és a mennyire csak lehet szenvedélyvel űzik azt.

A tömeges, fölösleges vadpusztítást én vadászatnak nem tartom, az nézetem szerint csak mészárolás és én nem tehetek óla, engem undorral tölt el. Volt alkalmam részt venni benne, de többször az olyanra nem mentem el, csak egyszer próbáltam meg, megelégettem.

Lehet, hogy sok olyan lesz ebben a leírásban, a mit a gyakorlott és tapasztalt vadász már ugyis tudott, de lehet, hogy még az ilyen is elolvasásra és megtartásra méltót fog benne találni.

Ennek a cikknek a fő célja azonban, különösen a kezdő és kevésbé gyakorlott vadász kitanítása. Talán sikerülni fog ez a szándékom s akkor meg leszek elégedve, mert munkám nem volt hiabavaló s ha nem, akkor mindenesetre én vagyok a hibás.

Egyrészt úgyszeretéből óhajtók tanítani, másrészt azonban azért, mert sajnálom azt a szegény, ártatlan vadat.

Ugy-e különösen hangzik ez? Sajnálkozásból tanítani ölni! Pedig ez mégis így van. Én vadász társaimat sajnálkozásból akarom helyesen ölni, jól löni tanítani, mert a súlyosan sebzett vad keserves hangja igen szomorúan hat az emberre.

Szabadok vagyunk úgy a szelid, mint a vadállatokat megfosztani életétől, de kínozni nem, se nézetem szerint pocskolni.

Már most ugy-e a jó lövő mindig azon igyekszik, hogy a kis vadat fején lőjje? Akkor pedig a vad nem kinlódik. Az a törekvés, hogy a vadász golyója a szarvast kamarán érje, eltekintve attól a céltól, hogy így hamarabb hozzájut, szintén abból a szándékból származik, hogy ne szenvedjen fölöslegesen.

Lőhetnék ugyan a fejét is, de ezt fejdíszre miatt nem tessük.

Ezután a kis kitérés után, a melyet okadatolás és felvilágosítás miatt irtam le, menjünk vissza tulajdonképeui tárgyunkra.

Megjegyzem, hogy a lövésben való összes előtanulmányom annyi volt, hogy a Flóbert-féle fegyverrel álló célból jól lőttem, arra is megtanítottak, hogy az előlőtőt miképen kell megtölteni és kezelni, aztán az az intés, hogy a lövéskor a vad a csőlyuk iránt legyen. Az, hogy először csak előlőtőt serétes fegyvert adtak a kezembe, igen helyes volt. Tudta apám, hogy a kezdő va-

dász derüire-borura pufogat: ha felugrik vagy felrepül a vad, eszibe sem jut végig nézni a csövön, még ha figyelmeztetik is rá, hanem a vad felé meresztve rendesen mind a két szemét, felé süti fegyverét s aztán elcsudálkozik rajta, hogy az milyen vigan, sértetlenül megy tovább. Hej, milyen keserves vágygyal néztem én azt, a mikor az én hiábavaló lövöldözésem után, — mert természetesen eleinte fegyverem mind a két csövet gyorsan egymásután elsütöttem, ha négy lett volna, azt is mind reászántam volna, csak a vad ott maradjon — minő nyugodtan huzza le édes atyám a repülő foglyokat, szinte előre láttam, hogy fognak leesni. Jaj, mikor viszem én ennyirel Nem lesz én belőlem sohasem türhető vadász, de még csak valamire való lövő sem. Ezt különben nemcsak én, hanem egy idő múlva édes atyám és az egész családunk is hitte. Különösen a mikor többszöri kivétel és rengeteg pufogatás daczára sem voltam képes még egy árva fürjet sem lelőni. Már pedig ez csak elég lassan és egyenesen repül, sőt mi több a vizsla elől egyenesen tőlünk, úgy hogy jóformán csak felé kell nyújtani fegyverünket és az amugy is gyöngé természetű állat leesik.

Ugy gondolkoztak rólam, hogy no, ez sem vadat fog elpusztítani. Hasonló koru unokatestvérem ügyesebbnek bizonyulván, mint én, édes atyám őt vitte magával vadászni.

Engem pedig, ha kivittek is, maguktól jó messzire küldtek, csinálják, a mit akarok, de annyira legyenek tőlük, hogy se emberbe, se állatba kárt ne tegyek.

Egyszer, úgy ősz felé volt már az idő, vadász vendégünk érkezett s talán annak a kedvéért engem is elvittek vadászni.

Először egy nagy tábla alacsony kukoriczába mentünk széltozva rajta. Én mellettük kis távolságra mentem. Megyünk, itt is ott is nyul ugrik, én pufogatok elöltöltőmből, ők meg semmit sem látnak. Jövünk vissza, megint csak én lövök, de nem esik semmi. Már meg sem akarták fegyveremet tölteni, a mi nekem még lassan ment és ezért időnyerésből segítettek, míg nagy rimánkodásra édes atyám még egy próbát megengedett. Ujra járjuk a kukoriczát, hát itt oson felőlük egy nyul, előttem akart elmenni, de tőlem úgy 15 lépésnyire valamiért megállott s leült. Én is dirr-durr, a nyul ott maradt! Apám ezt nem látta, csak a lövésem hallotta. Előre nevetett, hogy megint hiába pazaroltam el két hiábavaló lövést, mert kezdő vadász lévén, én természetesen az eredmény biztosítására fegyveremnek mind a két csövet elsütöttem.

Annál nagyobb volt tehát a csudálkozása, de öröme is, a mikor én az elesett nyulat fölmutattam. «Merről és hogy szaladt? Hogy lőttél?» kérdezték.

Persze felelni se kellett rá, mert a mikor az elejtett vadat megnézték, láthatták, hogy biz' én azt közelről, oldalról, sebes ültében lőttem, bele is ment az egész lövés. No, de mindegy, gondolták, a jég meg van törve és az én puskámat megint megtöltötték és pedig ezuttal apróbb göbecsre, mivel olyan helyre mentünk, a hol inkább fűrj volt remélhető. Járunk, kelünk, a vizsla áll! En piff, paff! Semmi sem esik! Ők pedig szedik a dézsmát! Megint egy másik próba, a mely alkalommal újra elmenekül előlem egy pár jól meghizott késői költésű fűrj. Ettől fogva aztán szomorúságomra az én fegyverem töltetlenül maradt azon a napon, engem pedig ezutánra a megfigyelésre utasítottak és szerepem a vadászat többi részében a lelőtt vad hordása volt.

A nyullövésért nem avattak fel, a mint a hagyományos szokás után kellett volna, mivel szégyenérzetből azt füllentetem, hogy én már máskor is lőttem nyulat, ezt ugyan még dr. Hombár Mátyás sem tudta volna bizonyítani. De mindegy! Megkíméltek a puskavesszőtől. Vadászorsóm ezután természetesen az volt, hogy egyedül hagytak kóborolni. Legfeljebb tréfásan arra intettek, hogy ha futó vagy szálló vadra akarok löni, az lyük iránt legyen. Csak hosszú próba és temérdek lőszer elpocsékolása után tudtam valami eredményhez jutni. Ha valami vadat elejtettem, azt se az én lövésbeni ügyességemnek, mint inkább a véletlenségnek lehetett tulajdonítani, mert biztos lövéssem egy sem volt, hanem a vad inkább csak ugyszólván belepötyt a serétsomóba, úgy hogy joggal lehetett volna azt mondani rólam, ez ugyan lehibázta, de nem lelőtte a nyulat.

Sokszor irigyeltem a nálamnál ügyesebbeket, de azért nem csüggedtem el. Egyszer aztán egyedül kopónkkal menve az egy nagy nyulat ugrasztott föl a tarlón, a melyet én hirtelen kapásra levettem. Alig mentünk tovább, megint egy másikat. Két nyúl? Nagy eredmény! Ez adta meg a nyugodtságot, a mi a jó lövés egyik fő kelléke. A mikor haza vittem, alig hitték el, hogy én lőttem. Mondhatom, hogy alaposan megvizsgálták. Természetesen ezek is szerencse lövések voltak inkább, de ha nem sikerültek volna, én még nem tudom meddig puffogtattam volna hiába a világba vagy egyáltalában lemondtam volna a vadászat nemes mesterségéről. Ezeket azért irtam le, hogy a vadásznak

nem szabad türeimellennek lenni, ha valami előbb nem sikerül, majd fog később. Erre kell gondolni mindig. Én a türelemnek és a vad kimelésének a vadászatnál igen sok jó oldalát tapasztaltam, sőt elkerülhetlen szükségesnek tartom.

Sz. L.

Régi magyar példabeszédek az állatvilág köréből.

Soha báránnyal a' farkas meg nem békélhet.
Kínban van, mint az Undi kutya a kalodában, (mert a'
    bíró hójag erszényét megette.)
Nem sok kilencz medve finak egy vad körtvély.
Az éhes n... tnek kecske — béka — csibe.
A' kölcsön korpa nem hájasítja a' disznót.
Soha farkasból bárány, cigányból paraszt.
Vitézek, mint Berta kutyái a' házfedelén.
Ugy leesett az ugorka fáról, mint Tótok királya a' a fejér
    kanczáról.

A' Juh és Pásztor. Éltemben mennyi jót hajtok néked, édes Pásztorom! Gyapjuval, tejjel tartalak, trágyát készítek; még is ennyi haszonhajítás mellett megölsz, és miért? — Azért jó állapotom, mivel már más hasznodat nem vehetem.

A' Kácsa és Tyúk. Elég már! mit kodácsolsz annyit te Tyúk? kérdi a' Kácsa. „Mert tojtam.“ Azért bizony, hogy egygyet tojtál, és soknak gondolják.

Két Kutya. Egy ablakban heverő kis eb így csúfolá meg az utcán elmenő szelindeket: „Mit járkálsz oly vitézül nagy kamasz? Tán azt véled, hogy félek tőled? Jer ki az utcára, 's akkor mond ezt szemembe nyelveskedő!

A' két Pásztor és Szamár. Egy jó legelőnek bírásáért összekapott két pásztor, 's botra is kelt; a szamár, hogy őket lecsendesíthesse, közébe fut. A' viaskodók békét hagytak egymásnak 's dühökben agyon verték a békéltetőt.

A' Macska és Veréb. Kíváncsi szemekkel tekintget az ereszen ugrádozó verébre földszinről a' macska. Látá őt a' csirimpoló, 's megszóllítá: Miért vetsz oly epedő szemeket reám egerek üldözője? Azért jó verebem, mert szárnyad van; nekem pedig nincsen.

Január hó.

Ólom színű
Bágyadt ég
Förgeteges
Hideg lég.

Csak zord vihar
Töri meg
S bokor, cserje
Megreped.

Milliónyi
Hóhehely
Nincs egy száraz
Pusztahely.

S megszólal a
Czinke, csiz:
Nincsen kenyér,
Nincsen víz!

Eltűnt a nap,
Alig kel
Mindent elföd
Ködlepel.

Jó emberek
Adjarok
Egy-egy morzsát,
Egy magot!

Föld felett
És földön lent,
Halátos, bús
Méla csend.

Ha megérjük
A tavaszt
Vissza adjuk
Dalban azt!

Feleki Sándor.

Állatvédelem és állatvilág.

A lovaknak jajkiáltása.

Tisztelt szerkesztőség!

Egy nagyon szánalomraméltó munkás osztály, mely nem képes beszélni, nem képes egyesületeket alapítani és gyűlésezni, tehát nem képes óhajait és panaszait nyilvánítani, nem képes óvást emelni és jogaiért felszólalni: kétségbeesett helyzetében a tisztelt szerkesztőség nagylelkűségéhez fordul azzal a sürgős kéréssel, hogy érettünk is sikra szálljon becses lapja hasábjain.

Kérésünk oka ez: sok év óta örült divattá vált nekünk szerencsétlen lovaknak a farkukat annyira megkurtítani, hogy szinte csak a törzse marad meg. Érthetetlen, hogy ezt a barbár rablást, — melyet a vadak nem képesek elkövetni — civilizált világunknak éppen legnemesebbjei követik el könyörtelenül rajtunk.

Isten ékességül és a legyek ellen való védekezés eszközeül adta nekünk a farkat és amivel Isten az ő kimondhatatlan böl-

csességében fölruházott, azt most az emberek divathajhászása bestiális kegyetlenséggel elrabolja tőlünk. Hogy milyen borzasztó fájdalmat és kínt kell nekünk e miatt a rablás miatt, különösen a nyári hónapokon át, átszenvednünk, az leírhatatlan. Mit ér nekünk a fejünkre és fülünkre huzott légyháló, mikor leghatalmasabb védőszervünktől könyörtelenül meg vagyunk fosztva!

Milyen ingerültté és vaddá válik az ember, ha egy légy szemtelenül bosszantja, pedig neki kezei vannak, melyekkel védekezhetik. Mit tenne azonban, ha kezeit — nem mondjuk, hogy levágnák — hanem csak lekötöznék, és ezzel legjobb védekező eszköztől megfosztanák?

Nagy érdemük lenne az állatvédő egyesületnek, ha a farkkurtítás barbarizmusa ellen egész erejükkel föllépnének; de éppen olyan tiszteletreméltó és érdemes lenne az állatorvosi iskolák részéről is az, ha ők tudományos szempontból nyíltan állást foglalnának a lovaknak ilyen módon való megcsonkítása és elrutítása ellen. Most lenne arra a legalkalmasabb időpont, ezt a barbár szokást abbahagyni és ha ez megtörténnék, remélhetnők, hogy nyárig megint megnőne a farkunk.

Ne legyen megengedve a farkot rövidebbre, mint a csánkon fölül 4 centiméternyire lenyírni.

A fönt vázoltak után tisztelettel kérjük a szerkesztőséget, mi a munkásosztály legszerencsétlenebbjei, hogy a mi osztályunk érdekében is fölemelje védő és tiltó szavát és igyekezzen kivívni azt, hogy:

1. törvényesen legyen eltiltva farkunknak embertelen megkurtítása, mely ékességünktől rabol meg és gyöngít azok által a kinok által, melyeket ez által el kell szenvednünk és amely a legyek ellen védekező szervünktől megrabol;

2. törvényesen állapítandó meg az egy-két-, és négyfogatu teherkocsik normális raksúlya, hogy elkerülhető legyen egy-egy kétfogatu kocsinak olyan megterhelése ami csak négy lovas szekérre való. Ezen kérésünknek szives teljesítésért már előre is hálás a szánalomraméltó

(Der Thierfreund.)

lő-munkásosztály.

15.000 korona állatvédelmi célra. Évek óta sok vágóhídon bevezették a számos jószág lehető gyors és ezért fájdalom nélkül való megöklésének készülékeit. Különösen a lővő készülék

az, mely főképp Németország több vágóhidján ezzel a humánus eljárással a nagy jószágot sok kínlódástól menti meg. Olyan készülék, mely a kisebb állatokat (sertést, borjut, juhot; kecskét) hasonló tökélelességgel megölné, vagy elkábítaná, sajnos még nincs föltalálva. Hogy ez az üdvös cél elérésék, Freiburgban egy szép érületű urinő 12000 márka díjat tűzött ki a kisebb jószág ölésére legjobbnak ítélt ölőkészülék kitalálójának. A vizsgálat kedvező eredménye után a legjobb készülék föltalálója a díjat mindjárt fölveheti. A vizsgálat 1902. márcziusában Lipcsében fog történni. A készülékek a föltaláló nevével, lakásával használati utasítással és az ár megjelölésével a lipcsei vágóhid igazgatóságához küldendők be.

Kérvény a viviszekció ellen. A bécsi állatvédő egyesület az osztrák képviselőházhoz petíciót intézett, melyben a tudományos állatkinzás megszüntetését kéri. Ha pedig ezt el nem lehetne érni, kéri, hogy a viviszekció (hibásan „élveboncsolás“) rendeletileg szaoályoztassék és csakis az orvosi fakultások által, bizonyos korlátozások mellett legyen megengedhető. A 26000 aláírással ellátott kérvényt a múlt év november 25-én terjesztette a Reichsrath elé dr. *Weiskirchner* R. és annak megokolásában tudományos tekintélyekre hivatkozott, akik viágosan így nyilatkoztak, hogy: „a tanulók nem is tanulnak semmit, a viviszekció utálatos módjából“; hivatkozott például dr. *Wilkinson* nyilatkozatára: „Keveset mondtunk, ha azt mondjuk, hogy a viviszekció nem jár haszonnal; nem, határozottan veszedelmes az. A tudományos haladás eszközének mondják; de ez csak tévedés és megtévesztés.“ A birodalmi tanács nagy tetszéssel fogadta a petíciót és teljtartalmulag fölvette naplójába.

Állatok vasárnapja. Szentháromság után való első vasárnap Angliában az állatvédelem eszméjének terjesztésére az egyház lép szolgálatba. Már múlt évben is a londoni állatvédő egyesület (Royal Society for the Prevention of Cruel to the Animals) kezdeményezésére ugyanezen a napon több mint 2000 szószék-ről az embereknek az állatok iránt való kötelességéről prédikáltak. Méltóan sorakozik ez a nemes nevelési eljárás az egyesületnek ama tevékenysége mellé, mely az angol ifjúságot, iskolai dolgozatok föladásával és azok közül a legjobbaknak díjazásával igyekszik ügyének megnyerni. Így az 1901. év május 11-én az egyesületnek a kristálypalotában tartott nagy ünnepélye alkalmából 3074 rendes és 84 különös kitüntetést osztottak ki az állatvédelmet tárgyaló legjobb iskolai dolgozatnak. Mindössze 195795 dolgozatot nyújtottak be díjazás végett.

Bátorságért megjutalmazott ökör. Érdekes esetet írnak Mostárból. A nevesinje melletti Presieka faluban egy éhes nőtény farkas rontott be Ali Mahinics mohamedán gazda aklába. A tehének carrét képeztek s nem kevesebb, mint nyolcz helyen dőlték át a fenevadat szarvaikkal. Minthogy pedig úgy látszik ezzel sem elégezte meg s fogait tovább is vicsorgatta, egy különösen bátor ökör neki rugaszkodott s hatalmas szarvaival kilődította az udvarra, hol nagy nyekke néssel adta ki gonosz páráját. Az eset a hatóságnak is tudomására jutott s Ali Mahinics bátor ökréért 50 korona jutalomban részesült. Ugyan nagyobbította-e azóta a derék ökör takarmány-porcióját?

Lópecsenye. A lóhusevés Németországban egyre jobban terjed, ami arra birta Pflüger német professzort, hogy fiziológiai vizsgálatokat végezzen csakis lóhussal táplált kutyákon. A kísérletek arra a nem várt eredményre vezettek, hogy ezek a kutyák csakhamar megbetegedtek, a kísérletek során később sem akart megszűnni a baj, szóval a kutyák sehogy sem szoktak a lóhús élvezetéhez. Ha zsirban aránylag szegény lóhushoz zsirt kevert, a kutyáknak nem lett bajuk. Valamivel csekélyebb, de szintén jó hatású volt az is, ha a zsir helyett rizspépet keverték a lóhushoz. Pflüger kísérletei kiderítették, hogy az az anyag, amely a betegséget okozta, a lóhusból főzött levesbe is átmegy. Ha az ily levest bepárologatják és azután etherrel vagy alkohollal extrahálják, az így kivont anyag szintén előidézi a bajt. A professzor egyébként ajánl néhány receptet a lóhushoz: 1. A lóhusból pép készítendő, ökör vagy ürü szárított és megőrölt vesezsiradékával összeegyítendő (egy kilogramm lóhusra huszonöt gramm zsir) és rántással keverve, mint hasé elfogyasztandó. — 2. A lóhúst szeletekre vagdadják, vízben megfőzik és (levesét nem használván) zsiros lével leöntik. Italul ez eledelhez bor, sör, tea vagy kávé szolgálhat. — 3. A lóhusból pépet készítenek s egy kilogrammjára száz-kétszáz gramm rizst és huszonöt gramm ökörvesezsirt számítva, az egészet gőzön megfőzzük. — 4. A lóhushoz bőségesen zsirt adnak (ökör vagy ürü vese siradékát), megsütik és zsiros szószsal tálalják. — Ezek a receptek nagyon kitűnőek lehetnek, valamint az így készült nyalánkságok is, de már csak maradjanak meg a — németeknek.

A wiesbadeni kutyatemető. Két híres kutyatemető van Európában, az egyik a londoni Hyde-parkban, a másik a híres németországi fürdőhelyen, Wiesbadenben. Erről a wiesbadeni kutyatemetőről érdekes dolgokat ír egy német ujság. Először is eldicsekszik vele, hogy gyönyörűen fejlődik és szépül. Egész csomó szép és művészi diszű márvány-oszlop emelkedik a kegyeletesen gondozott hantok előtt. Érdekes ezeknek a fölíráta. Meg lehet állapítani belőlük, hogy a legtöbb sirba jutott kutya nem természetes halállal mult ki, hanem elgázolták a szegény párákat. A városbeli közuti vasut ellen keserű kifakadások olvashatók a sirköveiken. A fölírások különben tömördek meleg sze-

retetről és mélységes gyászról tanuskodnak. Az egyik négylábu „elköltözött” sirkövén ez áll: Az én családomnak. A másikon: Soha sem felejtelek el! Egy harmadikon: Egyetlen barátomnak! A kegyelet, a melylyel ezeket a sírokat gondozzák, igazán meg-
ható. Vannak főként angol családok, a melyek a mint megér-
keznek, első utjuk minden esztendőben a kutyatemető, a hová
elviszik megemlékezésük koszoruját. Van persze olyan sir, is, a
melyet egy ideig buzgón látogattak, gondoztak, de azután bizony
nem törődtek vele többé. Ez is megcsik — kutya sirjával is.

1901. évi tagsági díjukat ujabban befizették:

Dr. Apáthy Istvánné	2 kor.	Dr. Nyiredy Géza	2 kor.
Gr. Béli Ákos	2 >	Pap Farkasné	2 >
Binder Laura	2 >	Pataky Viktorné	2 >
Özv. Blecha Jánosné	2 >	Schwarzel Adél	2 >
Butyka Vilma	2 >	Özv. Szász Domokosné	2 >
Dr. Csengeri János	2 >	Dr. Szász Zsomborné	2 >
Csernyánszky Ella	2 >	Szechlinszky Györgyné	2 >
Éjszaky Károly	2 >	Szekula Ákos	2 >
Fazakas József	2 >	Székely Dénes	2 >
Gajzágó Antalné	2 >	Szvacsina Gézáné	2 >
Dr. Gergely Sámuel	2 >	Gr. Teleki Károly	2 >
Dr. Haller Károly	2 >	Thomachott Fanny	2 >
Br. P. Horváth Gabriella ..	2 >	Br. Wesselényi Béláné	2 >
Kovács János unit. tanár ..	2 >	Br. Wesselényi Béla	2 >
Dr. Mezey Sándor	2 >		

Virányi István.
az egylet pénztárosa.

Kérelem.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfo-
góinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves,
általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mi-
előbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugta kihordónktól kiváltani
szíveskedjenek; hogy további működésünket szegény állatkaink
védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

Könyvismertetés.

Örmény anekdoták és egyéb apróságok.

cízzel február havában jelenik meg dr. Bányai Elemér kötete,
mely az örmény krónikás anekdoták, szálló igék, szálló mondá-
sok gyűjteményét, továbbá a magyarság politikai és társadalmi
életében kiválóbb szerepet vitt magyar-örmény férfiak életére vo-
natkozó apróságokat fogja tartalmazni.

A kötet előfizetési ára bérmentes postai küldéssel 2 korona
és 10 fillér. Az előfizetési pénzek a szerző czimére (dr. Bányai
Elemér — Szamos-Ujvár) küldendők.

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéiratok a szerkesztő nevére <i>Deák Ferencz-utca II. sz.</i> kéretnek. Előzetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u 9 sz.) czímére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár:</i> Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoneként — — — — kor. 20 áll.	
VII. évfolyam.	Kolozsvár, 1902. márczius.	3. szám.

TARTALOM: Küzdelem a hatalomért ember és állat között. *Schwarz-
czel Adél* - Corrida de toros. *Éber Jenő*. - A ló szemellenzője. -
Állatvédelem és állatvilág: - Az állatvédő egyesület választmányi ülése. -
Az állatok világa az Urániában - Valódi állatbarát. - Adat az egér
félék anyai szeretetéhez. - Küzdelem a bikával.

Küzdelem a hatalomért ember és állat között*.

Egyik legáltalánosabb, de egyszersmind legkedvesebb kép a paradicsomról, a hol a vadállatok Ádámot és Évát körül veszik. Kezeit ilyen kedvteléssel mélyesíthette Éva a lábaihoz macskaként simuló oroszlán pompás sörényébe, vagy végig simíthatta a parancsára szeliden előkuillogó tigris és párducz bársonypuha szőrét. Gyönyörűség lehetett, mikor a merész röptű sas egy intésre a kék levegő-égben irányt változtatott, néhány szárnycsatogással alá szállt, hogy az első ember pár kezén ülő galambbal napba néző szeme békés tekintetet cseréljen. S tán a legkedvesebb az volt, mikor a kis éneklő madarak verseny-dalukat elragadóan zengték, a közeledésre nem riadtak el, hanem éneküket még bájosabb mozdulattal kísérve, csattogtak tovább.

Be másképp lett azután, mikor megkezdődött az ember tragédiája. Verőfényes ég alatti lombosítór helyett, a barlangok sötét éjszakája lett a menedék. Mintha ekkor a hatalom a világ fölött az állaté lett volna. Az oroszlán, a tigris megtanult ordítani; üvölteni a farkas sziszegni a kígyó, az embernek egy maradt, a reszketés

* Főolvastatott az állatvédő-egyesület 1902. februárius 15-iki főlojvasó ülésén.

Mintha most is látszanék a félelem a barlanglakók összezugorodott csontvázán. Lehetetlen számalom nélkül tekinteni az időtlen-idők előtti czölöpépítményekre, illetve azok maradványai után készült rajzokra. Valóságos kunyhó Velenczétet építtetett a félelem az emberekkel egy-egy tó vizére. Volt olyan falú, mely 100 ezer czölöpön nyugodott, s 1500 négyszög m. területet foglalt el. Itt őrizték drága kincseiket, a kőfegyvereket s még drágábbat, életüket. A tér, a berek, a rengeteg az állaté volt csaknem osztatlanul, s vele szemben az ember leginkább csak védelemre szorult. Nővekedtek is az állatok számban és erőben s a szükség siettette az embert fegyverei tökéletesítésére és esze élesítésére, hogy a hol nem elég az erő, győzzön a csel, a ravaszság.

Nagy szükség volt erre különösen keleten, hol az oroszlán nagy számmal élt, hol Ázsia népei a királyi vad közeledésére csak futva, ijedten menekültek, s egyedül az assyrok folytattak vadászatot ellenük. Itt Tiglath-Pileszár assyr király egymaga 120 oroszlán megölésével dicsekedett. Ezért azonban távolról sem lehet állítani, hogy a hatalom megszűnt az állatoké lenni.

Az állati erő bámulata imádatba ment át; ott az egyptomiak Apise-a. Avagy elragadta az embert az állat szépsége, az ibis-madarat kecses járása tette tiszteltté, a macskát hizelgő természete. Elannyira fokozódott az állatok iránti tisztelet, hogy a rettentő Kambyzesnek megbocsátották ezek legyilkolását, hiszen azok csak emberek voltak, de hogy az Apist megsebesítette, gyűlöltté lett örökre.

Majd a kegyetlenség terén tanítójaul, segítőársul fogadta az ember az állatot. Eltanulta tőlük az orozva-támadást, a kegyetlen vérengzést. Született vad állat szívvel és ésszel egy Neró és utódai. Tanuként ott a Collosseum: ez a nagy, ez a mély, ez a néma jaj! — A mely pedig rettentő céljától eltekintve egyike volt a világ legszebb épületeinek. S mint a hogy egy összefoncsolt ékszer emálljából, csillogó drágaköveiből lehet következtetni annak egykori szépségére; úgy egészítheti ki a képzelet a Collosseum romjait ősi pompájára.

„Alapja mélyen beeresztve a földbe óriási travertin szikladarabokból készült, s a föld alatt roppant mély üreget körtett, melyben részint a vadállatoknak volt hely készítve, részint titkos alagútak vágva, részint vizcsövek és vízmeder elhelyezve, hogy a szinkört bármely pillanatban hajókázható kis tengerre lehessen alakítani. Ezek fölött emelkedik a négyemeletes oszlopcsarnok, min-

denike 80 ívvel, mint szívárvány-hajlás bullámzának egymás fölött. Az alsó oszlop-sor, melynek az egész terhet kell hordoznia doriai. Ez oszlopok, mintha nehéz terhök miatt a földbe bele fúródának. A második sort a karcsubb jóniai oszlopok képezik. A harmadik sorban, mint megannyi pompázó akanthus, állanak kört a korinthusi oszlopok, mint karcsu termetű egyenes pálmák s sugároznak föl, fejük egymásból kibomladozó akanthus levelekkel van gazdagon díszítve, melyek a koronára is fölhajlanak. A rengeteg épületben 87.000 ember számára volt kényelmes hely, s huszezer ember állott a közönség szolgálatára. A tetőn a császári hajóhad legényei voltak fölállítva. Ezek igazgatták az arany csillogokkal ékesített óriási nagy lepelt, hogy az fölfogja az égető napsugarakat, s ezek nyitották meg a falban arra rendelt apró csapokat, hogy illatos vizet permetezzenek a fölhevült közönség fölűdítésére. Belől, a medencéhez hasonló küzdőteret 3 m. magas, sima márvány-fal körítette, széléről a közönséget védő, ferdén előre nyuló vaslándsákkal. Itt vonultak el körben a vadaknak szánt szerencsétlenek, leginkább keresztyények, lejhajtással üdvözölve a császárt: Ave Caesar, morituri te salutant! Üdvözlégy Caezár, a halni indulók köszöntenek! Ezután kinyitották a földalatti kőréczeket s innen rohantak elé ordítva, üvöltve a világ minden részéből összefogdosott medvék, párduczok, tigrisek, oroszlánok“ (dr. Éltes K.) Nem írom le a véres jeleneteket, mert annak meghallgatásához is erős idegek kellenek, ha nem is olyan vitorlakötélemből valók, mint az akkori rómaiaké lehetett. Csupán azt idézem még dr. Éltes könyvéből, hogy ez irtózatos jeleneteket: bohócok ugránozásai, zene, ének s — Uram bocsá! vig társalgás, csevegés, étel, ital, permetező rózsavíz stb. váltották föl. Majd megnyiták a zsilipek, néhány percz alatt víz árasztotta el a vérázattal tért, melyet csónokok, hajók hasítottak s ezekről egymással s a reájuk bocsátott vízi-lovakkal és krokodilokkal harcoltak a gladiátorok, mindig halálíg.

Íme, így fogadta akkor az ember tanítójául a ragadozó állatot s a rettenetes kegyetlenségben felül multa fenevad mesterét, annyira, hogy éppen ez által az állatok eddigi hatalmát megtörve, ő, az ember kezdett uralkodni az állat-világ fölött. Így a legerősebbet, az elefántot besorozta hadseregébe, bástyát épített hátára s e mozgó erődből nyilatza az ellenséget, de maga az elefánt is részt vett a küzdelemben, ormányával derékonragadta a közeledni merészkedő ellenséget, hogy messze elhajtsa. Mint tudjuk,

Hannibál az Alpeseket is megmászatta harci elefántjaival. A kínai császár hadi és salon-kocsiját négy elefánt emelte.

Házi állataik közül különösen a kutyát nemesebbnek tartották, ha ősei között, vagy egy vadállatot számláltak. Azon gazdag ajándék közül, melyet Nagy Sándornak a legyőzött kajkeja nép fejedelme Sopeithes küldött, a legnevezetesebb volt az a 150 kitérő kutya, melyek állítólag tigris-utódok voltak.

És a ló, ez a szelid, okos állat, a melyet erővel sem taníthattak kegyetlenségre, mint a hogy a kutyát minduntalan visszavezették ragadozó voltára és pedig nemcsak állat, hanem ember-üldözésre is használták, a ló is, mondom, legelsőbb a csatában, a küzdelemben állt az ember szolgálatára, mint harci paripa.

Az amazonok sem szerettek semmit a világon, csak lovukat, méit ez rohant velök a csatában előre, s vitte őket, kiket már nem is csak harci szenvedély, hanem valóságos csata-düh hevített. Kiknek, ha naptól perzseit, vihartól csapzott vaszmaikba nyil fúródott, kiképték könnyedén, hogy nyomban vissza röpték saját ívükről az ellenségre. Legrettegetesebbeknek írja a monda az állítólag róluk nevezett folyó partján lakó déliamerikai amazonokat. Javukia jegyzi ugyan, hogy férjeik kegyetlensége elől menekülve csoportosultak hadsereggé. A dahomei király 3000 főre menő kitérő lovas s a fájdalom iránt érzéketlen hős amazon hadsereggel dicsekszik ma is. Habár a magyarok is a legpompásabb harci paripákkal rendelkeztek, s legkedvesebb foglalkozásuk a harcolás volt, azért a magyarok ősi történetére bizonyos megnyugtató fényt vet, hogy abban szerep a ragadozó állatoknak nem jutott. Ellene mentek, mint bátor vadászok, nem kelepzték, törtéve, hanem leterítve azokat, biztos fegyvereikkel, mulatságot, gyönyörűséget, a vadak vérengzése, avagy azok kizása nem nyújtott soha, mint a hogy ma is az állatseregleti mutatóvány importált; általános, közkedveltségnek nem örvend, s a mutatóványok hősei, csekély kivétellel, idegenek.

A bikaviadal pedig az embert állattá alacsonyító, durva, vad mulatság minden jóérzéssel előtt, ha még oly ragyogó toll írja is le, mint a Pekár Gyuláé. De ő is elmondja, hogy: „A bikaviadal első látásra nagyon idegenszerű, s a vér, a veszedelem, a halálsápadt, sebesült picadorok látása, esetleg felöklélt agyarázott banderillerok szemlélete kihozza az embert a sodrából. S azonkívül, főleg magyar embernek, kinék a vérében van a lovak szeretete, borzasztó vagy hűs ló halálvesződését, melyeket a bika sebesített halála, végig nézni egy délután.”

A történelem is beigazolja, hogy a magyar emberrel vele született a ló szeretete

Már a Zalán fejedelemnek küldött pompás ajándékok között első volt a 12 fehér nemes ló, aztán jött ugyanannyi teve. És csobogó patak partján, berkek árnyában Hadúrnak is fehér ló vadászott a pogány, de bálványt nem imádó; hős, de nem kegyetlen; harcias, de nem zsarnok magyar. Lovon üzte a csodaszarvast, melynek kedves regéje vonzó marad mindig és mindig „Száll a madár ágról ágra, zengőének szájról-szájra“. Rendre az emberi műveltség fejlődésével foglalta el az állat számára a kijelölt helyet. A meg nem szelidíthető, szolgálatra nem szoktatható állat marad az erdők, mezők lakója, de bár szabadok, életök, illetve haláluk fölött az ember, mint vadász rendelkezik. Nálunk csak egy elnevezés a vadász-zászlóalj, de Indiában jól begyakorolt és fegyelmezett hadsereg a tigriseket és oroszlánok irtó angol katonaság vadász zászlóalja.

Elég csodás, de az állatok fölötti hatalmat még sem az egyre tökéletesedő fegyver; nem az erő; nem a küzdelem; nem a ravasz cselvetés vívta ki az ember számára: hanem az isten béke. Az a béke, mely időt, tért ad az észnek a cselekvés fölött. Az a béke, mely azt, a mit négy ősi elemnek nevezett hajdan az ember; a földet, a levegő-egyet, a tüzet, a vizet szolgálatába fogadta, hogy adjon kincset, rablás nélkül; vagyont, harcok nélkül; jólétet, leigázás nélkül.

Am a békés, de nagy munkához nem egyedül fogott az ember, segítő társul mellé lépett az állat. Szegény! be nem tudta, mit cselekszik! Beszegődött hű, odaadó, igénytelen szolgának, s még is milyen ritkán talál igazán jó gazdára. Daczára annak, hogy nem egyszer hallhatunk ilyenmű beszélgetést népünknel: „Jó napot adj Isten! hogy mint szolgál a kelmed, kedves ház-népének egészsége? — „Köszönöm szíves jó akaratját, — a riska-tehenünk jó tejelő, a malacok gyarapodnak, a gyerekek is megvannak Isten után.“

Azonban sajnos, az állatoknak e nagyra becsülése sokszor csak a sorrendre szorítkozik, azontul kijár a szenvedésből e munkás állatnak, s annak, mely az ember táplálására van rendelve. Az állat sorsát itt nagy rafineriával a szakács mesterség veszi kezébe, hogy már az állat életében meginduljon ez a folyamat, mely őt majdan jó pecsenyévé teszi. Kivételt képez ugyan egy néhány, p. Olaszországban. Azt a sok tücsköt-bogarat, a mit megesznek, nem hizlalgatják előre.

A kigyónál még veszik maguknak a fáradságot, hogy megüssék, de már a tengeri csiga, melyet pár centésiméért zsebébe méret az olasz köznép, amugy természetes mivoltában is jó. Még cíztrómot sem csavar rá, mint az osztiigára, hanem zsebkésével kiemelve küldi le hőségtől száradt tarkán a nyálkás, hideg falatot, s a kis csinos, rózsaszínű, gyöngyház csillogású házakat, mint az üres mogyoróhéját, eldobja. Az étkezésben nagyon különböző az ízlés, de azt mégis alig lehet megbocsátani az olaszoknak, hogy az éneklő madarakat is, legyen pacsirta, vagy fülemile, föltálalja. Ez már valóságos kifosztogatása a természet szépségének, az embert hüzzá alacsonyító falánkság, a mely nem érzi, hogy egy fenséges hármóniát bont meg, mikor a virágszönyeges illatos mezőt, a lombátoros erdők dainokát elrabolja. Nem hiában jajdul fel tudósunk Hermann Otó: „Az olaszoknak hihetetlen madárpusztítása: mindent elfognak, mindent megesznek, még legbizalmasabb barátunkat a füstifecskét is, s tavaszra kelve népünk hasztalan várja ficserékelő barátját“, mert számban nagyon megfogyatkozva térnek meg. De hozzáteszi a m. kir. földmivelésügyi miniszter megbízásából kiadott munkájában, hogy »Annál inkább kell rajta lennünk, hogy mi védjük és szaporítsuk a jó ég szárnyas áldását, lelkiismeretünk megnyugtatóására, gyönyörűségünkre és gazdaságunk nagy hasznára“. Kövessük Dánia példáját, hol a falusi házikókkal szemben mindenütt áll egy pózna, csúcsán a madarak költő házikójával“. — »Az egész szabad Svájczon végig a kertek gyümölcsfáin és minden alkalmas helyen ott van a költőházikó, benne a kert legjobb, legszorgalmasabb munkásai, azok a czinegék, légykapók, vörösfarkú kerticzék és egyebek«. „Ide kell törekednünk édes magyar népem nekünkis“ — mondja tovább.

Eltékelve a táplálkozásra szánt állatoktól, nekik szerencsésebb szerep a tudományban sem jut. A szegény kis béka némán mutatja éppen nem kényelmes, kifeszített helyzetében a vérke ringést. A régi egyiptomi kifejlett orvosi tudomány halálra üldözte volna az így kísérletező orvos növendéket. Nekik elég volt az emberekre vonatkozó s a bebalzsamozásra szánt hullákon végzett tudomány. Hogy könyörgött, hogy ígért — Ebers szerint — mindent az egyiptomi orvosnövendék egy, a bebalzsamozásnál szolgálatot tevő egyénnek egy ember szivért. Az végre engedett, juh-szívet helyezett az elcsent helyébe. Am az egyiptomi pap a szer-tartásnál észrevette, csalást távolról sem téve fel, hirdette ki a csodát a népnek. Ünnepeket rendeztek a juh-szívi ha ott tisz-

teletére, a fél istenek sorába emelték. De a szegény szolga áldozatul esett. Csalásának következményeit látva, de meg nem akadályozhatva, a kétségbeesés az örületbe kergette. Ha tudták volna, sem tekintették volna nagy árnak; egy elveszett halott szívért, egy élőnek elvesztett eszét; ott a hol egy megölt macskáért egy ember életet vettek el. Szegény veszettség- és tiphus-bacillussal beoltott pihegő kis házi nyulacska, miért is nem éltél az egyiptomi doktorok korában! Akkor, mikor a galamb nyugodtan röpködhetett, egy világért ki nem próbálták volna rajta, ha lehet-é fél agygyal, vagy fél tüdővel élni? Ám de azt tartják, hogy a tudományok érdekében szükséges szenvedése az állatoknak, bocsánatot nyer a szenvedő emberiség nevében.

A gyönyörködtetésben is szolgálatára áll az állat az embernek, mely átalakítja, kiforgatja az állatot saját énjéből. Hiszen a hypnotizáló tekintet alatt kezes báránynya lesz a sivatagok királya, az oroszján; bohóc módjára ugrál India tigrise; s házi macska módjára játszik a párducz. A madarak sem maradnak háttérben, a királysas ugyan lankadt szárnyával gubbaszt sötét ketreczében, de a papagájt jó kedve el nem hagyja ott se, s a kis éneklő aranyos, vagy rozsdás kalitban csak úgy zeng zsarnokának, mint szabad ég alatt, ám, hogy mit érez, ő tudja csupán.

Ime, vége a küzdelemnek, a hatalom az állatok fölött teljesen és feltétlenül az ember kezében van és ő hogy él e hatalommal?

Feleletül azt hiszem mindenki tudna egy egy példát felhozni, egy-egy oly kegyetlenséget, melyre gondolni sem jó, s még is ha állat-védelemről beszélnek, sok arczon mosoly vonul el.

Egy hölgy egyszer azt a kijelentést tette: »Nem leszek tagja az állatvédő egyesületnek, mert nem szeretem a sentimentális must, ne is vitatkozzunk, az állat állat s punktum!« Ugy van: »Hagyjálók a meddő vitát, bölcs Isten az, ki rendel«, — de — »az ember tiszte, hogy legyen békében, harczban ember.«

Igen, legyen ember abban a harczban, melyet a léletről küzdelemben folytat. Ne akarja az ember igényeinek nivójára emelni az állatot, de ne is sülyedjen állattá maga.

Határozottan üres szentimentalizmus a díszes kutya, macskatemető; s míg van szenvedő, hajléktalan ember, méltán zúgolódhatnak az állat-asilumok, hogy ne mondjam állatnyugdij intézetek ellen, annál inkább, mert az eléggott, szenvedő állatnak többet ér a szenvedés nélküli, rövid elpusztítás, mint a czéltala

dédelgetés. Azonban a míg él az állat, a míg munkabíró, a míg öröm neki a lét, mint az egész teremtet világnak; nincs joga az embernek összezúzni ezt az örömet s kinteljessé tenni a létet a még oly parányi élő lénynél sem.

A boldogítás századában élünk; annyi ember leli abban örömet, hogy örömet szerezzen másnak; miért ne jusson ebből a boldogításból egy parányi rész az állatnak? legalább annyi, hogy az élet-adta szenvedést ne tetézzük mi is.

Isten-adta és kivívott joga az embernek a hatalom, de nem joga, hanem bűne a zsarnokság, annál inkább, mert hiszen (Castelár szerint) »az ember öszszefoglalata a teremtésnek; mint az ásvány, alá van vetve a nehézség törvényeinek s a tér határainak; mint a növénynek, szüksége van légre, vízre és viláosságra; mint az állat, mozog és táplálkozik; mikrocósmos ő, melynek körded feje az égi köröket jelképezi, kinek ragyogó szeméből a csillagok fénye sugárzik; angyali vonás, hogy időn és téren túl szemlélni fogja az őszeszméket; ki az egyes tényekből az általános törvényeket vonja le, ki a durva anyagból a szellem tapinthatlan lényét meríti; ki följegyzi lelkében az égi testek zengzetét, örök élettél bír; ki gondolatával öntudatot kölcsönöz a természetnek; épen ezért öntudattal kell bírnia s annak szellemében gyakorolnia hatalmát az állatvilág fölött.«

A felvilágosultak gyujtsanak világot a még sötétben élők lelkében. Nagy, szép és lélekemelő tudomány a természet szeretete melyből az állat sem kivétel; a kik e tudományban élnek, terjeszszék azok között, kiknél e tudás még szunynyadoz. Ám forduljunk el a szentimentálismustól, de ne zárkózzunk el, ne nézünk közönnyel, ne hallgassuk hidegvérrel az állatok szenvedő kiáltását. Nevethetünk az olyan sikerült élcz fölött, mely szerint: „egy milliómos állatvédő esernyőt szándékozik csináltatni a legyeknek“, de e mosoly ne érintse az okos, a szükséges, a kötelességszerű állatvédelmet.

Történelmünk igazolja, hogy az állatvédelem vérünkben volt mindig, miért maradnánk tehát most a művelt népek mögött? Legyen általánosan nemés, emberies a hatalom gyakorlása az állatok fölött, ennek érdekében működik és ennek érdekében támogassuk azt az együletet, a melynek nemcsak jeligéje, hanem törekvése és czélja az állatvédelem.

Schwarczel Adél.

Corrida de toros.

A barcelonai Rambla de Cataluuán kocsi kocsi után döcög. A gyalogjárók tömve kipirult, felizgatott, élénken gesztikuláló alakokkal. A nap, az égező spanyol nap perzselve tüzi erre a sokaságra sugarait. Vajjon mi lehet az, a mi egy ilyen forró tavaszi délután kicsalja az embereket, a várost, fiatal és aggot, férfit és nőt, hogy ott hagyja hűvös, árnyékos lakását és izzadva tetőtől-talpig porosan tolongjon? Ezt csak egyszer kérdeztem magamtól, akkor, a mikor nem láttam szememmel, nem hallottam saját füleimmel és nem néztem át minden idegemmel egy corrida de toros — egy igazi nagy spanyol bikaviadal — megrendítő, elundorító izgalmait. Mondom, csak az előtt, mert a mikor ezt átszenvedtem, akkor éreztem, hogy egy ilyen bikaviadal több mint mulatság, több mint sport, ez mély, égő nemzeti szenvedély, a mit hiába akarna bárki is még csak enyhíteni is és aki megkísérленé, magával szemben találná az egész féktelen, szenvedélyes spanyol nemzetet. — Most már értettem: ilyen bikaviadalon mindenkinek ott kell lennie.

Már csaknem elértük kocsinkkal a bikaviadal színterét — a Plaza de torost — a mikor vinnyogó, kolduló, majd mind tolatkodóbb hangu topróngyos alakok rajzóttak körül. »Caballero, caballero!« hangzott mindenfelől. Csonka karok, elégtelénített törzsek, lupustól összemart fületlen, orratlan arczok, vakok és süketek, bénák és sánták... Borzasztó előjáték, lélelmes bevezetés. A folytatás méltó volt hozzá.

Alig foglaltuk el päholyunkat, láttuk, hogy van jogosultsága annak, hogy a helyárok ebben az arenában a napos, vagy árnyékos oldal szerint vannak, még pedig óriási nagyra szabva. A füllesztő, szellőtlen hőségben az olcsóbb helyek tulajdonosai főni látszóttak. De itt jutott is a szemkápráztató spanyol népviselet méltó kifejezésre. Minden színárnyalatban pompáztak a spanyol nők mantillái, közé csillogva a sok hamis ékszer, utánzótt arany és ezüst, élénk színű derekak, nos és az égő nagy szemek.... Tiszta spanyol kép.

De egyszerre felharsog a zene. Mindenütt mozgás és mozgás. A legyezők állandó, ideges mozgásban... Szemkápráztató. Az istálló ajtók szétnyílnak, fényes menet jön. Elöl feketén öltözött délczeg lovas alakok, majd tarkább lovasok, ezután színes, fényes selyem kosztümökben a viadorok nagy csapatja. A

menet körülmegy az aréna porondján. Közepére érve megáll. A zene elnémul. Egyike a fekete lovasoknak előre ugrat igazán délczég paripáján, mély hajlással leveszi kócsagtóllas kalpagját, mire az elnöki páholyból leröpül egy kulcs, a bikaistállók kulcsa. A zene felharsan, a menet feloszlik. Kezdőzik a bikaviadal.

A porondon a piccadorok, a lovas viadorok, — számra talán nyolcz-tizen lehetnek, — foglalnak állást. Állatias, kegyetlen arcz egytől-egyig. Más országban hohérlegény vagy kutyapeczér, itt: piccador. Fegyverük: kegyetlen lándzsa. Lovaik: szemenszedett, elcsigázott vén gebék.

Ez a látvány már kissé kiábrándít. Ilyen szegény párák küzdenek erős, vad bikákkal? Mert ekkor még tényleg azt hittem, hogy ez a hely csak nagy küzdelmek, nagy erők mérkőzésének színhelye. Hogy kellett csalódnom! A bikaistálló ajtaja kipattan. Toporzékolva, szarvaival majdnem a földet turva rugtat elő a bika. Első pillantásra alaktalan, fekete tömeg. Félelmetes. Körülnéztem. Társaim sápadtan álltak helyükön. Éreztem, hogy lélekzetem akadozva hagyja el tüdőmet. Feszült várakozással tekintek ismét vissza a porondra. Mi az? Mellettem egy erős kiáltás, a tömeg zúg és helyesel. A bika szarvára nyársalva lovat, lovastul száguld körül a porondon. A vér patakszik, egy mozdulat és ott fekszenek a porban. A ló kimeredt szemekkel, kitóduló belekkel, reszkető inakkal, a lovas — mozdulatlanul. A bika még egyet-kettőt dőf és áldozatát fekvé hagyja.

A vérszagtól ittasulva rohan a másikra. Hiába igyekszik a lovas a lándzsájával távol tartani. A ló szügyéből vastag sugárban fecskendez ki a sötét vér. A harmadik hasa szintén felhasitva és saját beleiben taposva, rohan, menekül. Borzalmas látvány. Idegen hölgyek elájulnak, a férfiak halálsápadtan fordulnak el a színtértől. Sok páholy most már kiürül. Egy-két sebesült lovat kivezetnek. A többivel már nehezebben küzd a kifáradt bika. De egyszerre megint jönnek lovasok. Mi ez? Hisz ezt a fehér lovat most vezették ki, teste a vértől hiszen még piros? Ocsmányság! Beleit ismét visszadugták, majd szalmát csömmöszöltek a has üregbe, hogy tartalma ismét ki ne tóduljon és bevarrják. És egy ilyen pára küzd esetleg még egy egész délután. A huszadik században... A lovasok kivonulnak. Helyüket a gyalogos banderillerosok foglalják el és mondhatom a színter előnyére változik meg. Ezek a selyembe, bársonyba öltözött szép emberek az ügyesség netovábbját viszik véghez.

Hegyes, a végén szigonynyai ellátott és szallagokkal ékesen feldíszített rudacskákat dőfnek a már fáradt bika hátába. Az már erősen elcsigázva, de félelmetes dühvel ugrik neki ellenfeleinek. De az eredmény: mindenkor két uj kinzóeszköz hátában. A bika bög. Hátából patazik a vér. Inai kezdenek már reszketni. Ereje rohamosan fogy. Még egy-egy ijedt kiáltás egy tulvakmerő banderillerosért, taps egy sikerült ugrásért. A bika a porond közepén már ingadozni látszik. Lábai már nem biztosak. Szemeit révetegeten, halálfélelemmel jártatja körül. És megjelenik a halál, a szörnyü vég reá nézve.

Óriási mozgás. A vértől a végsőig felcsigázott idegek. Vervörös és halálsápadt arcok. Ott áll a toreador. . . Gyönyörű alak. Méltó nagy, nemes mérközésre. Pedig csak vakmerő, kecses — mészáros. Egyik kezében hosszú, vékony tör, — másikban vervörös kendő. A bika egy pillanat alatt csak e felé az ellenfél felé fordul. Érzi, hogy ez a vég. Miként az az elcsigázott lóval szemben előbb a tulnyomó erőt, a biztos elmulást jelentette, úgy áll most az ember, a félelmetes toreador, mint bosszút álló géniusz előtte. A toreador feladata nem az, hogy a halálos dőlést egyáltalán, hanem hogy azt művészettel, bravurral, vakmerőséggel vigye véghez. Egy-két lépésnyire a bikától várja, lesi a kedvező fordulatot. Óriási vakmerőséggel ott forog körülötte, kisiklik mint a gyík, szembe várja mint egy oroszán, ugrik mint egy zerge, félelmetes mint egy hóhér. Nincs már ember az arénában a ki ülne. Elfojtott sóhajok, aggódó, rémes felkiáltások. „Látja: majdnem, majdnem. . . Ki mondja ezt? Barátom alig felismerhető. Szemei kimeredtek. Izgalomtól alig tartja magát. Jó magam is reszketve nyulok a konyakos üveghez. Ez alatt ismét felharsan egy rémes, ezer és ezer torokból szenvedélytel vegyes örömmel előtörő ordítás, majd taps, bravózás és a toreador ott áll mint győző. A bika térdben megrogyva bög, vonaglik, hátában a halálhozó gyilok. Szájából, orrából patakokban tör elő a világos, habos vér. Tüdeje átszúrva a művészet minden szabálya szerint. Még fel-felhorkan, még néha talpra áll, majd összeomlik saját véreben fetrengve. . . A mataador gyors lökéssel agyába turja rövid kését és a bika megmerevül. A zene felharsan. Ör csengetyüs ló kivónja a hullát.

Es ez így ismétlődik hatszor egy délután. Rémes multság, de feledhetetlen. Ilyen izgalom, ehhez fogható mozgalmás kép, ennyi vér, ennyi szenvedély, talán sehol a világon nem található.

Ha a benyomás feledhetetlen is marad, mégis az utálat erős mellékizével bír. De ez a látvány nem is hasonlít a mindenütt látható bikaviadalok illusztrációinak idealizmusával, nem a szin-padi toreadorok hősies halálküzdelmének látszatával. Itt a vér, a sok vörös vér hat. Elvakítva szemeket, végsőig csigázva idegeket, megborzasztva az európai embert minden izében. Bár már a spanyolok is belépnének ezeknek az európai embereknek sorába. Egy barbarizmussal kevesebb lenne a világon.

Éber Jenő.

A ló szemellenzője.

Nem lehet kétség többé a felett, hogy ez a kantárrész nemcsak fölösleges, hanem káros, veszélyes is. Káros a lóra, mert azt látóképességében akadályozza s szemét hosszabb-rövidebb idő alatt megvakítja; veszélyes az emberre, mert a látásában zavart ló ijedőssé lesz, elragad, s magában és a kocsin ülőkben, sőt a járókelőkben is kárt tesz.

Az állatvédő egyesület folytonos törekvése a szemzők eltávolítására, nem maradt minden eredmény nélkül, úgy hogy ma már lépten-nyomon találkozunk a fővárosban, de itt-ott a vidéken is szemzőt nem viselő fogatokkal, különösen igáslovakkal, sőt máig már több egy- és kétfogatu bérkocsis is levette a szemzőlő szerszámot lovai kantárjáról. Nem így azonban a luxus fogatok tulajdonosai, a kik az áldatlan divathoz mindmáig szívesen ragaszkodnak, utánzásba hajván evvel más, közönsége-sebb fogattulajdonosokat is.

Jóllehet a fogatok lovain a szemzők jóval czélszerűbb szerkezetűek, mert a szemektől aránylag távol állnak s mindig jó karban tartatnak, úgy hogy a látókészülékeket rá-rá ütéssel nem rothatják, mégis elvetendőnek és czélszerűbbel pótlandók volnának, ha már végképeni elhagyásukra hajlandóság nincs.

A régi alakuaknál czélszerűbb szemző forma volna pedig az, a melyet az orsz. állatvédő egyesület múlt évi szeptember havi választmányi ülésén bemutatnak.

Ez a szemző, jóval kisebb fedelű a réginél s nem a fej hosszán fekszik a szemnek fölébe, hanem derékszögben áll azok mögött, úgy hogy a látókészülék tulajdonképpen teljesen szabadon áll s mindenfelé — tehát le és fel, előre és oldalra — akadálytalanul tekinthet s egyedül csak hátra nem láthat.

Az általános — bár nemkülönben hibás — felfogás ugyanis az, hogy a lónak hátrafelé látnia nem szabad; nem czélszerű észrevennie, hogy a kocsis ostorhoz nyul stb., mert e miatt vadul meg és ragad el.

Bár ez, mint mondom, hibás 'elfogás, mert a rudhoz erősített lo hátra szemellenző nélkül se láthat, hanem csaknéles halásával veszi észre a bakkon történő dolgokat és láti pedig, hogy ott is mi történik, csak előnyös volna a *világos tájékozódásra*, mely a megijedést kizárja: mégis, ha már kívánja valaki, mert megszokotti, mert divat, a szemzöt használni, ám ott van ez uj szerkezetü és elhelyezésü, mely jobb a réginél. Ez is készíthető akármily diszesen; felszerelhető monogrammal, vagy bármí más czifrasággal is; s nemcsak czélszerűbb, de feltünőbb, tetszetősebb is a réginél és nagy előnye még, hogy finomabb és közönségesebb kivitelben *készen kapható* s bármely kantárba bevarratható.

Állatvédelem és állatvilág.

Az állatvédő egyesület választmányi ülése i. évi február hó 25-én volt meg a kolozsvári felső leányiskola tanácskozó termében.

Elnökölt: dr. Pisztóry Mórné; jelen voltak: De Gerando Antonina, dr. Kiss Mórné, Virányi Istvánné, Schwarczel Adél k. a., Virányi István, Reich Albert, Székely Dénes választmányi tagok és Éber Ernő szerkesztő.

A választmányi ülés során több érdekes tárgy került döntés alá. Igy határozott a választmány a fölött, hogy a kolozsvári sétaféren fölállított mesterséges madárfészkek további megfigyelésre és a madarak további oltalmára fönn hagyandók. Jelentés tétetett, hogy a külmagyar-utczában egy fiatal ur Flóbert puszkájával kiváló előszeretettel lödöz a madarakra és hogy a dohánygyári ládákat szállító fuvaros-vállalkozó lovait állandóan rúterheli. Virányi István pénztáros mindkét esetben rögtön intézkedett a sérelmes dolgok megszüntetése iránt s az első esetben a rendőrség közbelépésével, második esetben magánuton sikerült a további pusztításnak és kinzásnak elejét venni. Választmány az intézkedéseket jóváhagyó tudásul veszi.

Pénztáros jelenti, hogy Kemény Árpádné báróné részéről 400 korona segélynek a közel jövőben való küldése helyezettelt kilátásba, — mit választmány örömmel veszi tudomásul.

Jelenti továbbá, hogy Bányai Elemér, az egyesület hivatalos lapjának szerkesztéséről Kolozsvárról való távozása miatt

lemondott s helyébe a lap szerkesztésével Éber Ernő bízott meg.

Jelenti még, hogy az egyesület által elhatározott fölolvassorozatok február 15-én Schwarczel Adél k. a. alelnök nyitotta meg «Küzdelem a hatalomért állat és ember közt» című fölolvassal, melyet a hallgatósággal zsufolt tanácsteremben nagy tetszéssel fogadtak. Választmány a fölolvassért köszönetét fejezi ki és a 2-ik fölolvass napját márczius 1-re állapítva meg, annak megtartására De Gerando Antoninát; a 3-ik előadást márczius 22-re tűzve, annak megtartására Kuszkó Istvännét kérte föl. A negyedik előadásra dr. Apáthy István egyetemi tanár fog fölkeretni.

Választmány többek hozzászólása után elhatározta, hogy a rendőri változások miatt a rendőrök díjazása az idén elmarad, utasítja azonban szerkesztőt, hogy átiratilag tudassa a helybeli polgári leány- és fiúiskolákkal és a 3 gimnáziummal, hogy az egyesület az előbbiek és az utóbbiak négy alsó osztályai számára az állatvilágból vett és állatvédelemmel is foglalkozó dolgozatok jutalmazására a szokott díjakat kitűzi. Elhatározta továbbá, hogy a választmány tagjai után fokozott mértékben öhajtsa az egyesület tagjait szaporítani és azért felszólít minden vál. tagot, hogy legalább 5—6 tagot szerezzen mindenik. Több kisebb tárgy elintézése után, választmány az ügyeket olyan buzgón vezető pénztárosnak köszönetét fejezi ki.

»Az állatok világa« az Urániában, 3 felvonásban, előszóval, 200 színes képpel, 11 mozgófényképpel és zenével, írta Váncza Mihály. Az állatok mérhetetlen nagy országa, színes tarka sokasága csak 200 színes képben és 2 és fél órai előadásban — mily merész vállalkozás! Természetesen Váncza Mihály is csak vázlatos vonásokban festette elibénk a nagyméretű képet s tekintettel a rövid időre, csupán a több típusokat mutatta be. Ezeket szem előtt tartva a természet alapos ismerője átengedte helyét a természet poétájának s így az előadás inkább az állatvilág drámai mozzanataira, mint annak száraz leírására szorított. S fokozta a hangulatkeltést azzal, hogy a magyar tárgyú képekhez megszólaltatott hegedűn egy-egy bravúrosan előadott szép népdalt vagy az alpesi képekhez havasi kürtön egy-egy jellemző stájer dalt.

Előadását három főrészsre osztotta s így sorjában megismertette velünk az állatokat, mint a víz, a levegő és a szárazföld urait. Az előadás azzal veszi kezdetét, hogy bemutatja nekünk az őskorbéli állatokat s azok életét. Következik a folyók, tavak és tengerek állatvilága. A tiszaparti halászok munkálko-

dása közben megszólal az »Az Alföldön halászlegény vagyok én« című népdal. Következnek a balatoni és tengeri halászok s sorra látjuk az állatéletet a víz minden rétegében.

Majd az alföldi baromfi-udvar tarkasága izeg-mozog előttünk s bemutatásra kerülnek a szárnyasállatok legkülönbözőbb fajtái. A mocsaras tájak a sok vízi szárnyással, a daruval, a gémekekkel, gólyákkal sem marad el s ismét megszólal a nóta: »Jő a daru, meg a gólya« s ez így megy tovább. Most áttérünk a vadászat izgalmaira s keresztül törtetünk hegyen-völgyön, erdön-mezőn s e közben közvetlenül szemünk előtt futnak el a halálra üldözött tapsi-füles, a róka, a vaddisznó, az antilop, a szarvas, az elefánt, az oroszlán, a tigris stb. Közben a kutya, a macska s ezek rokonai jelennek meg előttünk s minden képhez a szerzőnek érdekes, oktató jellemzése.

Valódi állatbarát. Grácz környékén egy községben egy Knoll Mihály nevű 86 éves uriember él, a ki a múlt télen 600—1000 forintot adott ki a hollók és varjúk etetésére s azoknak, a kik e miatt megszólították, azt mondta, hogy egész vagyonát, mely 10,000 forintra rug, végrendeletileg egy alapítványra hagyta az inséges hollók és varjúk számára.

Adat az egérfélék anyai szeretetéhez. Nemcsak a szakember, de a köznép előtt is általánosan ismeretes, hogy a kutya és a macskafélék kölykezési helyük fölfedezése, illetve kölykeiknek ebből folyó veszélyeztetése esetében, tehetetlen kölykeiket szájukba veszik és azokat más, biztosabb helyre cipelik. Az egérféléknek ilyen szokásáról még nem hallottam, sőt Brehm nagy művében sem tesz ilyenről említést. Az egérfélék természetrajzát vélem tehát egy erre vonatkozó adattal gyarapítani, ha leírom az esetet, melynek tulajdonképeni okozója én voltam és mely szemem előtt folyt le. Kis-Azsiában egy ritkas bükkerdőben bogarásztam; amint egy a földön heverő száraz fatörzset megfordítottok, egy egér ugrott fel a törzs alatt rejtve volt fészkeről és ziháló testéről láthattam, hogy mennyire megvolt rettenve szegényke. A hazai erdélyi egereket, ha nem is mind névről, de látásból eléggé ismerem arra nézve, hogy állíthassam, miszerint a kérdésben forgó egér hazánkban a igha fordul elő. Miután a későbbi fejleményekből kifolyólag az egeret el nem pusztítottam, azért tudományos nevét nem is tudom megmondani. Amint tehát az anyagér fészket, melyben 5 meztelen és vak fia volt, veszélyben látta, némi ide-oda ugrándozás után hozzálátott fainak biztonságba helyezéséhez. Jöllehet én a fészektől alig két arasznyira leültem, hogy a továbbiakat megfigyeljem, közellém a gondos egeranyát egy pillanatra sem zavarta, mi ttha tudta volna, hogy életét részéről veszély nem fenyegeti. Fiait egyenként gyengéden szájába fogta és azokat rövid ugrásokkal, tőlem mintegy négy lépésnyire, egy helyre vitte, hol azokat bőven heverő

lehullot falevelek alá rejtette. Nem telt bele 15 percz és az 5 egérke egymás mellé volt hordva. Ekkor én a kis egereket mind egyszerre visszavitettem a fészekhez és ott jó vastag levélréteg alá rejtettem. Csakhamar megjelent a fiaiert aggódó anya is, elkezdett szimatolni és amint fiait megérezte, befurta magát a levélréteg alá és ismét elkezdődött a mentési munka, ugy, mint első ízben. E munkája közben akárhányszor kezeim mellé került, elsö, hogy minden nehézség nélkül megfoghattam volna, vagy mi-lön a levélréteg alatt volt, egy ütessel életét vehettem volna; de hát nem lett volna-e a legnagyobb szivtelenség a saját életét mibe sem vevő és csupán fiai biztonságáért remegő kis jószágot elpusztítani? Megelégedtem e gyönyörtü kis jelenet megfigyelésével és az ujra elhordott egérkéket többé nem bántottam pihenő helyükön. *M.*

Küzdelem a bikával. A szegedi vágóhidon a minap megvadt egy bivalybika. Két mészáros legény bajaskodott azzal, hogy végezzen vele. Hatalmas taglócsapásokat mértek a koponyájára, de nem bírták leütni. Az állatnak pedig sikerült eltépni a kötelet, a mivel le volt kötve s aztán iszonyu bömböléssel kimenekült a vágóhidról. A rókusi állomásra ment s hogy valami alkalmas védelemhez jusson az üldözők ellenében, lefeküdt egy a vágányon álló mozdony elé. A mészáros legényeknek néhány erős vasuti munkás is a segítségükre ment s nagy tömeg bámulta a küzdelmet a sok ember és az állat között. Körülbelöl háromnegyed óráig tartott, míg a kötelekkel sikerült megmozdítani az erős állatot. A megjelent rendöröknek elég dolgot adott távolartani a kíváncsiak tömegét. Mikor a nagy bivalybika hatalmas lépésekkel, kissé tántorogva a kimerüléstől az állomás elé ért, a vér vastag csikokban gördült alá a homlokán és testén. Negyed-órái pihentetés után szekérhez kötötték, de a szekeret fenekestől felfordította. Nem tehettek hát egyebet, minthogy kötelekkel, ostorokkal a vágóhidig hajkurászták. A mészárosok most olyan erősen kötötték meg, hogy egész kényelmesen letaglózhatták. Még pár irtozatos csapást mértek a homlokára. A bivalybika összerogyott. Az egyik mészárossegéd az állat torkába vágott egy hosszú kést, mire a bivalybika még egyszer fel akart emelkedni, rugott is néhányat . . . Vagy öt perczig élt-még.

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő névre

Deák Ferenc-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa **Virányi István** úr (Hosszú-
u 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre	— — — —	2 kor.	— fill.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— fill.
Számonként	— — — —	— kor.	20 fill.

VII. évfolyam.

Kolozsvár, 1902. április.

4. szám.

TARTALOM: A galamb. *Kredits Ferencz.* — Mese a Kongó országról. *Lux Terka.* — A kopláló vadak. *Tanos Pál.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Alexandra királyné mint állatvédő. — Állatok alvása. — A kutyák gondviselése. — Az állatok bűnei. — Hangyastatisztika. — Tehén a mellényzsebben. — Postagalambok orvosok szolgálatában — Tagilletékeiket befizettek névsora az 1901. és 1902. évre — Kérelem.

A galamb.

A galamb a béke jelképe lett, midőn az ujra-ébredés hajnalán — annak jeléül, hogy az Ur az emberrel kibékült — csőrében Noénak olajfa ágat hozott.... a legnagyobb kitüntetés azonban akkor érte, midőn Krisztus keresztségekor — és az első pünkösdi ünnepén — képében a szentlélek megjelent....

A galamb a szelidségnek és a béketetésnek a jelképe.... már az Üdvözítő is arra kérte tanítványait, hogy: olyan szelidek legyenek, mint a galambok.... a galamb már régóta jelképe az ártatlanságnak is.... mert hiszen, már a bölcs Salamon így kiált föl, mikor az Üdvözítő felől énekel: »....a te szemeid olyanok, mint a galambnak szemei.«

A régi népek hitvallása szerint: »az isteneik előtt a galamb áldozat volt a legkedvesebb....« Különösen az a fióka galamb, melyet az édes anya akkor mutatott be, midőn kisdéd gyermekét legelőbb a templomba vitte....

A szelid kis galambról nem feledkezett meg a gondviselés, mert mintegy elismerésül azon nemes tulajdonságaiért, melylyel a szelidségnek, a béketűrésnek és az ártatlanságnak a jelképe lett, oly gyors s biztos szárnyakkal és oly éleslátással jutalmazta meg, hogy : még az ölyv és a sas fondorkodásától sem kell félnie.... ezért kíván Dávid magának galambszárnyakat, midőn megszabadításért könyörög : „....vajha valaki nékem szárnyakat adna, mint a galambnak ! elrepülnék és nyugodnám.... elmennék messze a pusztába.... sietnék kiszabadulni e sebes szélből, e forgó szélből....»

.....

A galamb az odaadó s állandó szerelemnek is a jelképe .... a him folytonosan kísérgeti kiválasztottját, mindég a kedvét keresi, turbékolásával iparkodik mulattatni, kiterjesztett szárnyaival a földet seprí körülötte, körös-körül sétálgatja s gyönyörködve nézegeti.... telve van féltékenységgel, panaszkodással s mégis oly véghetetlenül boldognak látszik, hogy párjával lehet.... az ideális szerelem tetőpontra hág a gerliczénél.... nem létezik számára más, csak az ő egyetlene s ha a kegyetlen végzet elragadja azt tőle, nem vigasztalódhatik meg soha többé.... egyes-egyedül jár-kél a vadon erdőkön, minden égi-madarak társaságát kerüli, keservesen bugó hangját folytonosan hallatja s min-ha szándékosan még szomorubbá akarná tenni megínt életét, csak akkor eszik, ha nagyon megéhezik s akkor se igen válogatja a jóízű szemeket, mikor pedig innia kell, előbb a lábával a vizet felzavarja s úgy iszik abból.... A gerliczének párja iránt viseltetett éme véghetetlen szeretete már a régi-ek előtt is ismeretes volt s azért a mennyegzőkön az új házasoknak »gerlicze-egyeséget«, »gerlicze-szeretetet« szokott a násznép kívánni.... a próféta is megemlékezik a gerliczéről, midőn az örök kárhozattól való félelmében így kéri az Istent : „....ne adjad a fenevadnak a te gerliczédnek lelkét.... a te szegényeidről ne feledkezzél meg....»

.....

A költő a galamb bámulatosan szép tulajdonságait a következő versben dicséri :

„Körmeivel nem sért....búza szemet szedeget.
Tiszta vizekre siet maga társaságának örülvén,
Csendes helybe lakik féltve fiát neveli.

Párjával a hím megül és nevelésbe megegyez,
Együtt mind holtig tisztaságot követők.

.....
A galambok nemcsak hozzátartozandóikat szeretik, de e mellett iparkodnak az állat-világ minden tagjával jólábon lenni... bármily kevés legyen is az elesége, szívesen megosztja azt az ég többi madaraival... még a verébbel is békességesen megalkuszik....

A galambok felette ragaszkodnak az emberhez... messziről megismerik jóakaróikat és ha az ismert kosárkát vagy a szakajtót megpillantják, gazdasszonykájuk vállára repülnek s még kezéből is elcsipkedik az eleséget....

.....
A galambokhoz fűződő szép jelképes magyarázatok, már a régi népek előtt igen kedvessé tették őket... az irántuk viseltetett kegyelet és a részükre naponta juttatott étel, a mezőről a házak köré csalogatta őket s annyira megkedveltette velük még a nagyobb városok zaját is, hogy az utcák és a terek állandó sürgő-forgó vendégei lettek....

Ugyszólván minden városnak meg vannak a galambjai, írják, hogy: Jeruzsálemben a mezőben volt egy magas kő-torony — dél felől: az olajfák hegyének oldalán — mely a jeruzsálemiek által »galambok kősziklijának« nevezteték s a melyben igen sok galamb találtatott....

A Szent-háromság harmadik személye iránti tisztelet révén, — különösen az olaszországi hívők, a galambok etetésére alapítványokat létesítettek, ezek közül legnevezetesebb az, a melyik a velencei »Szt. Márk-tér« galambjairól gondoskodik... A budapestieknek különösen a Gizellatéri szelid galambok igen kedvesek, mert sokszor gyönyörködhetnek bennük s csodálhatják őket, a mint pompás színeket játszó nyakravalóikat nagy büszkeséggel mutogatják.

.....
Azt tartja a népmonda, hogy az aranyhaju tündérből, — ha levágják a haját — galamb lesz.... hogy az ártatlanok lelke galambképében repül fel az égbe.... hogy a galamb elüzi a háztól a betegséget s hogy az a leány, a ki galambot fog, az hamar férjhez megy. Ha az uj pár galambot eszik nagyon fogják egymást szeretni; de együtt mennek a halálba is; a ki pártalan galambot vág le, az meghal.

.....

A költő azt mondja, hogy :

»Olyan a vadgalamb, mint a lány,
Fáj a szive a párja után.«

Boldogságát ekként adja tudtunkra :

»Vadgerlicze turbékol a zöld ágon,
Boldogtalan vagyok én a világon.«

Meghalt kedvesét pedig ekként siratja el :

»Jaj de búsan harangoznak Tarjánba,
Elhervadt a legszebb leány bujába,
Három galamb huzza a nagy harangot
Most temetik a negyedik galambot.«

.....
A ki igen jó, arról azt mondják, hogy : »Epéje sincs, mint a galambnak....« a kit nagyon szeretünk arról azt mondjuk, hogy : »Ugy szeretjük, mint a galamb a tiszta búzát....«

Krenedits Ferencz.

Mese a Kongó oroszlánról.

Egyszer így szólt hozzánk nagyapó, akinek hosszú ősz szakála és kedves kék szemei voltak:

— Nos gyerekek, ki jön velem Afrikába?

Mind a hat testvér egyszerre kiáltottuk: éni éni éni!

— Tehát mind jöttök — mosolygott nagyapó. — Derék. Hát fogjatok az utikészülődéshez.

Minden este utaztunk nagyapóval, hol Tündérországba, hol a Kék-hegyekbe és már nagyon jól tudtuk, miből áll ez az utikészülődés.

Hat széket felfordítva állítottunk egymás mellé és beleültünk a felfordított székekbe. Nagyon derék és okos székek voltak ezek. Ha kellett kocsi, ha kellett vizihajó, léghajó, minden kitélt belőlük és mindig oda vitt bennünket, ahova akartuk!

Az utikészletünkhöz tartozott még: két pogácsa, egy esernyő, ha a jéghegyek közé mentünk, a meleg karmantyú és a nyitott esernyő alól bámészkódtunk fel a nagyapó édes, jó arczába, aki pipázva mesélgetett nekünk.

Az afrikai utazás eredménye pedig ez a szép mese volt:

— Kongónak, a nagy, hatalmas oroszlánnak, három fia volt s kettőt közülök megölték a négerék mérgezett nyilakkal. A harmadik fiát, Zambezi is érte egy mérgezett nyíl, de még volt annyi ereje, hogy elmenekülhetett s bebújt valahol a szavanna fűvek közé, amely fű olyan magasra nő, hogy még a zsiráfot is elfedi.

Szegény Zambezi itt összeesett és nem tudott tovább menni. A mérgezett nyíl benne volt az oldalában és kinjában iszonyuan ordított.

Az anyja oda volt valahol eleséget keresni a Szahara pusztában és semmit sem tudott a fiai haláláról.

Zambezi pedig lassankint, amint mind jobban fogyott az ereje, már nem ordított többé, csak nyöszörgött nagy fájdalomában.

Estefelé, mikor már félig halva feküdt, egyszer csak megmozdult körülte a magas, keményszáru fű s egy néger asszony fekete orcája látszott ki belőle, akinek a hátán, kendőbe kötve, egy háromszendős kis fiú ült.

A néger asszony, mikor meglátta a sebesülő oroszlánt, ijedtében el akart futni, de a haldokló állat olyan könyörgő szemekkel nézett rá, hogy az asszony nem sokat gondolkodott, hanem hamarosan letette a hátáról a gyereket s a kendőből előkapva egy fazekat, elfutott egy közeli kuthoz.

Mikor a vízzel visszajött, kivette az oroszlán oldalából a mérgezett nyilat, a sebet kimosta vízzel, mire Zambezi láthatólag megkönnyebbült s lassan elaludt.

Zambezi meg volt mentve, hanem az asszony, amint kivette a nyilat, véletlenül megkarcolta vele a kezét s alig pár percz múlva az egész karja feldagadt.

Megijedt erre a szegény asszony, mert tudta, hogy milyen veszedelmes méreggel kenik be a négerék a nyilaikat és sietve haza akart menni, de oly erős fájdalom lepte meg, hogy lerogett a földre és nem tudott tovább menni.

A kis fiú sirva kapaszkodott a ruhájába és a néger asszony is sirt, mert tudta, hogy meg fog halni itt segítség nélkül.

— Menjünk haza — siránkozott a gyerek, de az anyja szomoruan rázogatta a fejét.

— Nem lehet kis fiam, Kukumisz, nem lehet! a te anyád meg fog itt halni, téged pedig megöl ez az oroszlán, ha meggyógyul.

Ekkor iszonyu bömbölés hallatszott a levegőben s a föld

szinte megrázkódott, ahol végig futott Zambezi anyja, a hatalmas, nagy Kongó.

Utközben elmondták neki a társai, hogy két fiát megölték s a harmadik elmenekült és most ezt kereste.

A magas szavannák között csörtetett előre, nagy erős lábával, ahol letaposta a füvet, az többé nem tudott felemelkedni s rettenetes fájdalmában és dühében habzott a szája, a szeméi meg úgy világítottak, mint két tűzkarika.

A kis Kukumisz irítozatos félelemmel huzódott a haldokló anyjához s a szunnyadó Zambezi felébredve a hangra, minden erejét összeszedte, hogy ő is ordithasson egyet, amelyről megtalálhassa az anyja.

És Kongó örülten szaladt a hang irányába. A fejét úgy rázta, mintha még a levegőt is szét akarná tépni s mikor rátalált a fiára, örömeben nem tudta, hogy mit csináljon. Körülugrálta, nyalogatta, nyöszörgött, beszélt hozzá, kérdezte, nézegette és Zambezi alig tudott mindenre felelni.

— Ez az asszony mentett meg — mutatott Zambezi a szemével az asszonyra.

Kongó csak most vette észre a földön fekvő asszonyt, ak ijedten ölelte magához a kis fiát s így szólt:

— Hatálmás Kongó, én egy szegény rabszolga-asszony vagyok, az uram meghalt s a kegyetlen bánásmód miatt megszöktem a gazdántól. Én megmentettem a te fiadat és meghalok miatta, te pedig hadd meg az én fiam életéi.

Kongó akkorát ordított erre, hogy még a fűszálak is megremegtek s aztán így felelt:

— Amilyen igaz, hogy Kongó a nevem, olyan igaz, hogy még a saját véremmel szemben is megvédelmezem a fiadat, asszony!

— Elhiszem, nagy Kongó és bizom benned — felelte a szegény néger asszony s azzal meghalt.

Mikor aztán meggyógyult Zambezi, — így szólt hozzá Kongó, az anyja:

— Most pedig fiam, menjünk tovább. Ezt a kis Kukumiszt ígéretem szerint fel akarom nevelni s azután, ha akar, hadd menjen vissza az emberekhez.

És elindultak hárman. Kongó ráültette Kukumiszt a hátára s elmentek egy ismerősükhöz, egy oroszlán-asszonyhoz.

— Azért jöttem ide, — mondta Kongó — mert tudom,

nogy neked kicsinyeid vannak s arra kérek, adnál egy kis tejet az én ember-gyerekeimnek.

Ez vonakodott eleinte, de a mikor elmondta Kongó, hogy jutott a kis fiuhoz, elszégyenülve felelte :

— Derék oroszán vagy te, Kongó, de én sem akarok utolsó lenni s azért csak, a mikor te jre lesz szükséged, hozd de azt a kis ember fit.

Igy nőtt, növekedett Kukumisz. Kongó és Zambezi közösen viselték gondját, de a kis néger nem valami hálásnak mutatkozott. Roppant nagyra volt azzal, hogy ő ember s az oroszánokat lenézte. Sokkal jobban szerette a majmokat s hiába tiltotta el Kongó ezeknek a társaságától, mégis csak egyre köztük volt.

Az oroszánok megvetik a majmot, a ki ravasz, hazugyáva és ostoba, de Kukumisznak épen az ilyen tulajdonságok tetszettek és mindig hozzájuk szökött.

Lassankint mind az oroszánok meggyűlölték Kukumiszt, a ki, a hol tehette, ártalmukra volt nekik, de Kongó mindig a pártjára állt.

Egyszer az oroszánok megbízták Kukumiszt a fiaik őrzésével, a mig ők oda jártak eleség után s a rozsliekü kis néger azzal mulatott, hogy a szegény oroszánkölyköknek tövissel a szemekbe szurkált s a Zambezi fiának — a ki három esztendő mulva megházasodott — az egyik szemét egészen kiszurta.

Ekkor az oroszánok szét akarták tépni Kukumiszt, de Kongó megvédelmezte őt.

Kongó különben is nagy becsülésben állt az oroszánok között a bátorsága, őszintesége és szótartósága miatt, de Zambezi ettől fogva halálos ellensége lett Kukumisznak s kijelentette az anyja előtt :

— Válasszon anyánk kettőnk közül. Vagy én, vagy az a kis hitvány, gyáva emberfaj, de valamelyikünk meg fog halni !

S ekkor így szólt a nagy, becsületes Kongó :

— Édes fiam Zambezi, te vagy a szívem, ez a fiu pedig a becsületem. Tehát jól vigyázz az anyád becsületére Zambezi, mert inkább akarlak téged halva látni, mintsem a szavamat és az ezzel járó kötelességemet megszegjem !

Zambezi is nagyon derék oroszán volt és nagyon megcségyenült erre a beszédre, de azért megesküdtött magában, hogy megöli a fia szeméért Kukumiszt.

És egyszer, sokára, beteg lett Kongó s elküldte a kis né-
gert a fiához, hogy küldene neki valami orvosságot.

Zambezi adott orvosságot, de egyttal azt is elhatározta,
hogy most utána lopózik Kukumisznak s az uton megöli.

A beteg Kongó pedig csak várta Kukumiszt az orvosság-
gal s hogy nem jött, rosszat sejtett és felkelt a fekvőhelyéről
és elindult a fia lakóhelye felé.

A mint ment a nagy pusztaságban, egyszer csak sikoltást
hallott és rögtön kitalálta a sikoltás okát.

Nagyon beteg volt Kongó, de most egyszerre elfeledkezett
a betegségéről s olyan erővel szaladt előre, a hogy még életé-
ben talán sohasem szaladt.

S Kongó jól gyanított. Csakugyan ott találta az uton Zam-
bezit, a mint a megölt Kukumisz testébe épp beleharapott.

Kongó rettenetes ordítással ugrott Zambezire s a másik
perczen *kettéharapta az egyetlen fia torkát.*

És ez időtől fogva még nagyobb becsülésben élt az orosz-
lánok között Kongó.

Lux Terka.

A koplaló vadak.

Az Uristen az oktalan állatokról is gondoskodik. Csakhogy
bizony megesik ám azért néha, hogy azok a szegény oktalan
állatok nagyon is koplalnak, sőt éhen is vesznek. Rendes időben
nemcsak megél, hanem többnyire bőségben is él minden vad.
Hanem bezzeg aztán, ha kizökkenik a rend!

Nézzünk be egyszer az erdőbe.

Ennek királya a méltóságos szarvas; gyöngye a kecses őz;
csufja a formátlan vaddisznó; bohócza a virgoncz nyul; ékes-
sége a fácán és kedvese a fogoly. S ezek mindmegannyian
finnyásan válogatják a természet dusan terített asztaláról a jónak
legjavát; kora tavasztól késő őszig, minden évszakban, más-más
csemegék állnak rendelkezésükre. Még télen is, habár szegénye-
sen, de meg tudnak élni, ha hosszú heteken át nem fekszi meg
az avart a tulságosan nagy hó. De jaj ám nekik akkor, nagyon
síralmas az életük, ha ez az esett bekövetkezik. Ilyenkor aztán

ha az ő legnagyobb ellenségük: az ember nem segít rajtuk, kopálnak, pusztulnak és hullanak, mint ősszel a falevél.

Az erős tél nagy veszedelmükre van szegényeknek. Mikor nagy hótömeg esik le, mely mindent elföd előlük s teljesen hozzáférhetetlenné tesz nekik minden természetadta életet. Jó szerencsájuk nekik ekkor, ha a birtokosuk gondoskodik róluk. Ilyen, sajnos csak ritkán található helyekre aztán amazokról át is vándorolnak az éhség által üldözött, s az ösztön által vezérelt vadak, ha megsoványodott testükkel, megfogyott erejükkel a sokszor nagyon hosszú utat még megtenni bírják. Ellen esetben pusztulnak otthon és vesznek utközben.

Tekintsünk be egyszer egy olyan helyre, a hol a vadat megbecsülik, s így télen is teljes gonddal ápolják.

A Vértes déli nyulványán az egyik birtokos tizezer hold erdejét kerített be sodronykerítéssel, hogy nagyértékű vadállományát a különféle veszélyek ellen megvédelmezze.

Térden felül kell gázolnunk a megfogyott havat. Alig tesszünk pár lépést, már szemünkbe ötlük, hogy a hol csak alkalmas a hely, a bokrok ágainak vállaira mindenütt a legjava illatos szénakötegek vannak rászurva. Hogy mi célból: mutatja az a sok szarvas- és őznyom, a melyek az ilyen bokrok körül a havat egészen letaposták.

Beljebb az erdőben ráakadunk arra a nagy pajtára, a melyet már a nyáron teletömtek a pompás erdei szénával, a melyre akkor se őz, se szarvas rá se hederített, de a melyet most, mint czukrot, úgy fogyaszt. El is kellett jól keríteni a torkosok elől, mert ha szabadon hozzáférnének, időelőtt pocskólnák el azt a nagy mennyiséget. Közel hozzá azonban egy különös szerkezetű hosszú jászol van kiálló fedél alatt, telerakva friss szénával. Ennek sűrű rácsai közül szabadon huzkodhatják elő az egy-egy falásra való csomócskákat.

Még jó távol van az alkony, mikor odaérünk s máris két hosszú sorban látjuk ott a szarvasokat teljes békében a kis őzikkével és a saját fajuk gyengébb tagjaival. Közös egyetértéssel és talán az emberekénél nagyobb hálaérzettel, fogyasztják azt az emberi kegyadományt, a melyre nekik most oly nagy szükségük van.

Éles érzekeik már messziről tudtukra adták érkezésünket, de még akkor se riadnak meg tőlünk, mikor látókörükbe jutotunk. Az éhség nagy mester s megszelídítette őket is. Nem is

szabad visszaélnie az ő bizalmukkal senkinek; itt, a jótékonyság e helyén, nem szabad lövésnek esnie.

Minden pagonyban van egy-egy ilyen jászol s a körülmények mindenütt azonosak.

Egyes helyeken nagyobb fákat látunk ledöntve; hol egykettő, hol több fekszik határon. Megbojrátkoznánk az ilyen gazdálkodás fölött, ha nem tudnók, hogy ezek épen csak azért vágattak le, hogy a szarvasok, őzek és nyulak az ágak bimbóit és végső csucsait csemegéül kaphassák ott is, a hol a rendes vágások távol fekszenek. Rékettye és rezgőnyár az mind, a melyeknek röpke magvait a szél tán mértföldröki hordotta ide szemétnék. Jó szolgálatot tesznek ezek ilyenkor s mivel a többi nemesebb fánemek úgy is csak kárára állának ott még hosszabb ideig, a vad pedig épen e lágy fánemek ágait szereti leginkább: napról-napra fejsze alá kerül belőlük a megfelelő mennyiség.

Persze, a hol 30—40 holdas vágások vannak letarolva s ott fekszik annak a sok ezer fának az ága szétszórva, ott aztán az olyan hézagpótló étetőfák ledöntésére nincs szükség. Hej, de van az ilyen vágásokban lakmározás! Két-háromszáz darab vad fordul meg ott egy éjjelen, melynek nagy része már lesi a széleken, hogy mikor szedik össze szerszámaikat az utolsóknak hazamenő favágók.

A nyulak is elbandukolnak a szarvasok és őzek között és velük együtt lakmároznak szénán és fabimbón egyaránt. Mélyen benn a völgykatlan sűrű fiatalosaiban egyes tisztások vannak tisztára ellapátolva. Itt vannak a *hintések*.

Minden nap, ugyanaz órában délután, találkozhatunk azzal a marcsona két erdőrrrel, kik a nagy hóban keservesen czipelik a hátukon a félig teli zsákokat, a melyeknek tartalmát azokra a tisztásokra hintik. Szép sárgaszemű kukoricza van azokban a zsákokban s ez azért lesz ide naponkint elszórva, hogy e hintőkre szokott vaddisznók se koplaljanak. Rut, kártékony állatok ezek, az igaz; nem is szereti őket sem az erdő, sem a mezőgazda; pusztulóban is vannak már mindenfelé; de itt, a Vértesben van még ezekből is elég. Mert hát pompás vadászatokat lehet ám ezekre a rut bestiákra tartani. Veszélyre és izgalomra hasonlók ezek a medvevadászatokhoz.

Máskor hanyatt-homlok rohannak tova a legkisebb gyanus neszre is, melyet a rossz látóképességüket nagyon is pótló fi-

nom halló- és szagló-érzékek igen jól közvetítenek. Télen azonban megszélidültek a legvadabb vadjaink is. A hó s alatta a csontkeményre fagyott föld, épen öket zárja el teljesen minden élelemtől, a minék folytán nem egyszer ragadozókká is válnak, széttépvén és fölfalván mindazt, a mi élőlény utjukba esik. Nagy mester az éhség, megszélidít az vadembert és vadállatot egyaránt. Mint a vadludak, úgy mennek a vad-dísznók is nyomról-nyomra egymásután hosszú sorokban a hirtések felé és villogó szemekkel lesik már a sűrű szélében a hirtők eltávozását. Alig huzzák ki ezek onnan a lábukat, már rohannak elő minden oldalról, hogy a bizony szűken mért adagokat egymás elől felfalhassák. Van ott aztán zabálás, csemecseges, rőfögés is, mikor a szem már fogytán van, nyihogás is, ha az öreg agyarosok moresre antják a fiatalokat.

De menjünk tovább. A legfiatalabb sarjadékos vágásokban és makkvetésekben rőzsetetejű satorokat látunk, a melyek tuskével jól el vannak kerítve. Ha jól oda nézünk, mozog annak az egész alja, Igen ám; mert csak az imént távozott el onnan az öreg János jáger egy üres zsákkal. Tartalmát, mely pedig jóféle buzaocsu volt, mind odaszórta a túskekerítés tisztára elsöpört udvarára. Megszámlálhatatlan fáczán és fogoly csipkedi ott most már serényen azt az áldott szemet, a mely nélkül legnagyobb részük már régen elpusztult volna. És segít nekik egy egész nagy vidék tengersok madara, a melyek a boldogok, mind ide szoktak már. Láthatunk itt olyan madarat is akárhányat, a milyen csak az inség idején eszi meg a magot, de most, a nagy inségben, mohón kapkodja azt el egymás elől.

Az etetőnek ezektől a helyektől nem szabad messzire távoznia, hanem ott kell maradnia lőtávokban; felhuzott puskával, míg az a lakmározó madársereg onnan egyenkint, csapatonként, a mint jött, el nem távozott. Mert azok a ravasz rókák ott leskelődnek ám szüntelen s vajmi könnyű volna nekik abban a szűk kerítésben a maguk vacsoráját megszerezni; s még így is, ha nagyon éhesek, megkísérlik a betörést; de, az öreg János dicséretére legyen mondvá, a koma ilyenkor rendesen beszámol az ő jó téli bundájával.

Igy van ez az olyan helyeken, a hol jól felfogott érdekből is, de meg emberséges érzelemből is, gondot viselnek a vadakra.

Hanem jaj és szomorúság, kín, nyomoruság és pusztulás uralkodik ott, — és az ilyen helyek képezik a nagy többséget

— a hol átengedik azokat a szegény állatokat gond és védelem nélkül az ő sanyaru sorsuknak, mely könyeket, valóságos könyeket sajtol még az ő szemeikből is. *Ki látott már valaha állatot sirni? Én láttam és mondhatom, hogy sokkal meghatóbb az, mint az emberek sírása.*

Emberek! Mikor nagy hó borítja a földet, a fák is csikorognak a nagy hidegtől s hordja az északi szél a fagyos ut havat rakásra. S ti ezt a jól fűtött szobából nézitek, gondolatok azokra a szegény vadakra, a melyek ilyenkor a legnagyobb éhséget, ikkadást és pusztulást szenvedni kénytelenek.

És segítsétek rajtuk; enyhítsétek a nyomoruságukat!

Tanos Pál.

Állatvédelem és állatvilág.

Alexandra királyné mint állatvédő. Londonban nemrég egy kereskedő kötelezte magát, hogy Westend egyik divatársnőjének a jövő évadra női kalapokra tízezer sűrűszárnyat szállít. Ez a hír nagy feltűnést keltett és Dixie Florence költőnő arra indította, hogy versben tiltakozzék a divat e kegyetlensége ellen. A költőnő versét a királynőnek is megküldte, aki egy udvarhölgye által köszönetet mondott a költőnőnek és megígérte, hogy a tömeges madárirtás megakadályozására meg fog tenni mindent, ami csak tőle telik. Alexandra királyné ezzel nagyon lekötelezi az állatbarátokat, mert Angliában az utóbbi években megint nagyon fölkapták azt a divatot, hogy a női kalapokat madártollakkal díszítsék. Venezuélában a múlt évben két millió madarat öltek meg a divat czéljaira. Egy londoni kereskedő bevallotta hogy tíz év előtt, amikor a divat még nem volt oly kegyetlen, évente két millió madarat adott el. Londonba nemrég három szállítmány érkezett, melyekben 10.000 paradicsómmadár és annyi kócsagtoll volt, melyek megszerzése legalább is 300.000 madár halálát okozta.

Állatok alvása. Amerikában egy természetbuvár a newyorki állatkeriben megfigyeléseket tett az állatok, különösen a ragadozók alvásáról s összehasonlította ezekkel a szabadban élő állatok életmódját. Legkevesebb a változás az oroszlánnál és a

tigrisnél. Ezek a fogságban is mélyen, nyugodtan alusznak a legnagyobb láрма között s nappal is nyugodtan szenderegnek. Hasonlóképp jó alvó a medve is, bár nappal nem szeret úgy szundikálni, mint az oroszlán és a tigris. Az amerikai medve szívesen buvik el éjjelre a ketreczében levő szikiák alá, bár néha a tetején kuporodik össze, körülfogva lábaival a ketrecz vasrácsait s azt híhetnők, hogy ez nagyon kényelmetlen, pedig így egészen jól érzi magát a medve. A fekete medvék a fák ágai közé bujnak el éjszakára. A jegesmedvék sajátsága abban áll, hogy ketreczüknek egyik sarkát választják ki tanyául s minden éjjel ide vonulnak vissza. Legérdekesebb az ideges állatok alvása, azaz az olyanoké, amelyek a szabadban is nyugtalan életet folytatnak, mivel a vadászok vagy a ragadozó állatok folyton leselkednek rájuk. Ezek tényleg nagyon nyugtalanul alusznak, a legkisebb neszre is fölébrednek, sőt alvás közben is nyitvatartják egyik szemüket. A prairie farkasok általában inkább csak szundikálnak, mint alusznak s időről-rőre kinyitják szemüket s szétnéznek, hogy minden rendbe van-e. Fénykép-főlvételekkel is bizonyíthaták, hogy a farkas egyik szemét állandóan nyitva tartja. Legmélyebben alusznak az állatkertben az éjjeli ragadozók és azok az állatok, amelyek nappal szoktak aludni. Már hajnalban behunyják szemüket s néha egész nap olyan mozdulatlanok, mintha elaltatták volna őket.

A kutyák gondviselése. Varsóban egy gazdag asszony nemrégiben két kutya-azilumot alapított. Egyet a seidlecki kormányzáságban levő birtokán. Ebben negyven elaggott és munkaképtelen kutya részesül ápolásban, egy másikat pedig Varsóban. Mivelhogy ott drágább az élet, ez az intézet csak husz kutya számára van berendezve. A derék urnő az elmúlt februárban töltötte be életének harvanadik esztendejét. Ezt az alkalmat használta föl arra, hogy a halála utáni időkre is biztosítsa a két intézet fönállását. Közjegyző előtt végrendekezett és huszonötezer rubel alapítványt tett a kutyuskák számára. Hogy pedig a drága kis állatkák is tudomást vegyenek patronájuk családi ünnepéről, minden kutyának vattával bélelt selyem köpenyt ajándékozott. Cselédeiről is megemlékezett ezen a napon. Mindeniknek ajándékozott — husz kopeket. Tulzás a jóban, már rossz.

Az állatok bünel. Bizonyosan egyidőben tanulmányozta egy külföldi lap munkatársa a zoológiát, meg a büntetőjogot s

igy jöhetett arra a furcsa gondolatra, hogy az állatok között is akadnak — bűnösök. Az eredeti gondolkozó újságíró beleképzelte magát az állatvilág kodifikátorának a helyzetébe és kisütötte, hogy: valahányszor az állat, egy másik fajta állatot öl meg, úgy ez nem egyéb, mint küzdelem a létért. Valahányszor azonban valamely állat megtámadja a fajtáját és legyőzvé az, még föl is falja: ugyanannyiszor bünt követ el. És minnek is kereszteli el az állatvilág büntetőkönyve ezt a bünt? Kanibálizmusnak!

Vannak farkasok, melyek egymást marják és föl is falják. De akadnak kutyák is, hasonló bűnös hajlamokkal megterhelve. És az állatok közt ez a faj-ellenes merénylet — a megfigyelések szerint — nem kizárólag az éhség hatása alatt következik be, hanem gyakran eléggé jó — házi koszt mellett. A házimacskák gonosz hajlamai szintén sokszor fajulnak el odáig, hogy az egyik macska meggyilkolja a másikat, még pedig minden valószínűség szerint, előre megfontolt szándékkal. Az előre megfontolt szándéokra abból lehet következtetni, hogy a büntény elkövetése előtt nagyon gyakoriak a gyilkos és az áldozat között — a nézeteltérések.

Távol tőlünk, Keleten, ahol bujább a természet és még a hidegvérűekben is forróban kering a vér, ott még a krokodilus is elragadtatja magát, néha annyira, hogy fölfalja a saját kicsinyeit. Nem sokkal szelidebb dolog — persze az emberi érdek szempontjából — amit a dromedár elkövet. A dromedár, ha ugyanis tulságosan bosszantják őt az emberek, oly annyira dühbe gurul, hogy nekimegy akár az egész karavánnak. Ilyenkor azután a hajtók csak úgy képesek lecsillapítani a felbőszült állatot, hogy a saját öltönydarabjaikat dobják eléje és a dromedár ezen a zsákmányon tapos, rug, kapál, egy szóval kitombolja magát. A dromedár bűné tehát annyira szelid és naiv, hogy talán inkább rendőri kihágásnak kellene minősíteni és nem bűnnek.

Hangyastatisztika. Forel Gusztáv svájci tudós, a ki legelőször számlálta össze, hány hangya van egy bolyban, 114.000 hangyát talált az általa megszámlált bolyban. Teljesen pontos adatokat azonban csak Yung Emil genfi tanár szolgáltatott, aki több hangyabolyt számlált meg. Ugy járt el, hogy előbb az egész bolyt szénkénnel megfojtotta s aztán a fészket a lárvákkal együtt zsákba lapátolta, a mely a földrészekkel 80 kilogrammot nyomott. Ebből a tömkelegből olvasott ki Yung 22.580 hangyát és 13.500 lárvát. Azonban a munka oly fáradtságos volt különösen a hangyáknak a földrészekről és fa-morzsálektől

való elválasztása, hogy a tudós nem bizott számítása pontosságában s más módszert eszelt ki az újabbi számlálásnál, már csak azért is, mert hiszen csak a fészekben talált hangyákat vette számításba, pedig igen sok lehet még a fészken kívül is. További eljárásánál Yung tehát kicsalta a hangyákat a lyuk szájához s egy kis csapdában fogta össze s gondja volt e mellett arra is, hogy a fészek alsóbb folyosóiban meghuzódottak is előkerüljenek, valamint ilyen módon fogdosta össze a szomszédos fákön vadászó kirándulókat is. Yung ilyenformán öt bolyt számlált meg és pedig a következő eredménnyel: az első helyen talált 53.018-at, a másodikban 67.179-et, a harmadikban 11.933-at, a negyedikben 93.694-et, az ötödikben 47.828-at s azok testalkatra a legkülönbözőbb nagyságúak voltak. A fészek terjedelme és a hangyák száma között semmiféle összefüggés nem volt, mert például a második és ötödik fészek volt a legkisebb, a harmadik és negyedik a legnagyobb, az első pedig közepeszerű. A szökevény hangyák számát, melyeket Yung nem tudott összefogni, 10.000 re teszi; a mely számot összehasonlítva a föntiekkel, kimondhatjuk, hogy egy népes, eredeti vörös hangyaboly alig számlál többet 100 000 lakónál, a közepeszerűek 70.000-nél, a kicsinyek pedig 30.000-nél.

Tehén a mellényzsebben. A mai európai ruhádivat mellett bajos dolog volna a mellényzsebben tejet hordani. De hála dr. Ekenbergnek, aki erről a kérdéstről a stockholmi gazdasági akadémiában értekezett, ma már könnyű szerrel lehet azt majd megcsinálni. A tudós doktor ugyanis porrá tudja változtatni a tejet, úgy hogy ha a port vízben feloldjuk, kitűnő ízű tejet kapunk. S ez a por annyira valódi tej, hogy belőle turót, vaját és sajtot is lehet csinálni, sőt kitűnően lehet vele főzni is. Kevés tejjel a zsebében tehát egy sok gyermekkel megáldott családapa hosszabb kirándulást tehet a letejszegényebb vidékre is s még szoptatós dadára sincs szüksége. S e por nagyon tartós is, hidegben, melegben eláll és nem savanyodik meg. Bádog-, fagy bármilyen anyagból készül edényben is tartható. Előállítása rendkívül olcsó. Alig esik egy fillér költség egy liter tejre.

Postagalambok orvosok szolgálatában. Igazi amerikai ötlet a postagalambokat a betegek gyógyítása körül fölhasználni és a gyógykezelés menetét e szelíd állatkák igénybevétele által gyorsítani. Dr. Wilson bostoni orvos huzamosabb idő óta postagalambokkal expediáltatja a receptjeit. Két három postagalambot visz magával, mikor a betegekhez indul és amint valamelyik nagybetegnél a rendelvényt megírta, azonnal nyakába akasztja azt a galambnak, s ez a fürge postás gyorsütemben repül a ducba vissza, vagyis a gyógyszertárba. A galambduc ugyanis a patika udvarán van felállítva, így tehát a recept a lehető leggyorsabban jut el oda, ahová való. A gyógyszertárból azután az orvosságot biciklin juttatják el a beteghez, aki így postagalamb

és bicikli révén néhány pillanat alatt a gyógyszer-tár birtokában van.

Ezt az amerikai ötletet egy francia orvos a maga számára reklamálja. Állítólag Jauvilleben már 1898. óta használja föl dr. Caplan a postagalambokat sürgős híradásra. Minden nehézzel betegénél egy postagalambot deponál és ha komoly fordulat áll be a szenvedőnél, akkor utnak bocsátják a galambot, nyakába akasztják az üzenetet és a galamb gyors szárnyakon repül vissza a gazdájához, az orvoshoz.

1901. évre tagsági díjukat folytatólag befizették :

Kolozsvárt :

Özv. Br. Bánffy Dánielné
Dr. Bíró Béla
Dr. Böhm Károlyné
"öhm Mihály
Dr. Czikmántory Ottó
Özv. Dávid Antalné
Dósa Miksáné
Deáky Albert
Farkas Odönné
Fekete Nagy Béla
Geréb Már onné
Gyulay Lászlóné
Göllner Etelka

Özv. Inczedy Sámuelné
Kanyaró Ferencz
Köváry Dalma
Kozma Ferenczné
Krompecher Hermin
Özv. Makoldy Sámuelné
Mesticz Ferenczné
Pallós Albert
Br. Zeyk József

Vidékiek :

Br. Apor Istvánné Aborfalva
Dr. Lindner Gusztáv Budapest
Németh Károly Kecskemét

1902. évre tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt :

Lázár Irma ..... 2 kor.
Mayer Irén ..... 2 »
Péteri Lipótka ..... 2 »
Purjesz Olga ..... 10 »
Vecsey Mariska ..... 2 »
Végh Bertalan ..... 2 »

Beke Benjámín Nagyvárad
Eggenberger-féle könyvkereskedés
Budapest
Grimm Gusztáv Budapest
Hirsch Málvin Dicső-Szt.-Márton
Dr. Gróf Kun Géza Maros-Németi
Németh Károly Kecskemét
Gróf Teleki Érik Drassó
Gróf Teleki Ralf Drassó

Vidékiek :

Állatvédő Egyesület Kassa

Virányi István,
az egylet pénztárosa.

Kérelem.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, melyért kedves, közkedveltségnek örvendő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni sziveskedjenek; hogy működésünket szegény állatkáink védelmére érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencs-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-
u' 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre — — — — 2 kor. — áll.

Fél évre — — — — 1 kor. — áll.

Számonként — — — — kor. 20 áll

VII. évfolyam.

Kolozsvár, 1902. május.

5. szám.

TARTALOM: Az állatok szereplése az emberiség történetében. *Kuszkó Istvánné Tokaji Irma.* — Ingyen munkások. *Kredits Ferencz.* — Állatbabonák. *Cirus.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Tavaszi törvények a madarakról. *K. Nagy Sándor.* — A macska átka. — Ifjusági pályázat. — Tagilletékeiket az 1902. évre befizettek névsora. — Kérelem.

Az állatok szereplése az emberiség történelmében.

1902. április 5-én felolvasta: **Kuszkó Istvánné, Tokaji Irma** urnó, a kolozsvári állatvédő egyesület vál. tagja.

Ha a történelem lapjait forgatjuk, rátalálunk arra a mesés időre is, mikor még az emberiség bölcsőjét ringatták s ha e bölcsőtől napjainkig, e mérhetlen távolságot az elmélkedés szárnyain befutjuk: látjuk mindenütt, hogy bizalmas, segítő társul szegődött az emberhez az állat.

És csodálatos! a régmúlt időkről fennmaradt hagyományok és historiai adatok arról győznek meg bennünket, hogy ama rég letűnt időkben, mikor még a civiliz. czio, magasröptű szárnyain nem jutott el a mai villamos korszak színvonalára, sokkal inkább megbecsülték, nagyobb szeretetben is részesítették az állatot. Pedig akkor nem voltak állatvédőegyesületek, de nem is volt rájuk szükség. Védte az állatokat, az emberek szívében lakozó könyörületes érzület, mely embert és állatot egyformán kimélni késztet.

Sajnos, hogy a tudomány és civilizáció mostani korszakában hovatovább mindig nagyobb mértékben száműzzük szíveinkből ugy az emberek iránti kiméletet, mint az állatok iránti könyörületes, humánus érzést.

A régmúlt időkben nemcsak, mint igavonó eszközt tekintette az ember az állatot, de mintegy barátja, segítőtársa, egészítette ki a családot.

Az arabok vagy beduinnak életének, elválhatatlan pajtása, féltve őrzött és táplált drága kincse volt — és az mai napig is — a lova. Az arab lovától semmi szín alatt meg nem válik; felfogása szerint ez nagy bűn volna.

Az indusoknál a Ganges partjain az elefántot, mint szent állatot becsülik meg; azt bántalmazásoktól halálos tilalom védi. Mint tudjuk, nagy segítségére is van az indusnak ez az óriás természetű állat.

Az ichneumot az egyiptomiak szeretetteljes védelme biztosítja mindennemű bántalmazás ellen.

Mindenki előtt ismeretes a többi keleti népeknek az állatok iránti szeretete, jóságos védelme. Konstantinápolyban az utcái ebeket senki sem zavarja, senki sem bántja, mert a bántalmazót közerkölcsei megvetés és büntetés sújtja. Nálunk is tartják és szeretik a kutyákat, de csak annyira, hogy kutyaházat elvértve találunk az udvarokon. Dermesztő teleken az udvar, vagy tornácz hideg kövén, ha meg nem fagy a szegény pára úgy kinjában bizonyára megbetegszik s így csak természetes, ha az előljáróság, az emberek megvédése tekintetéből befogatja a csatangoló, elhanyagolt kutyákat.

Ki ne hallott volna Velenceze galambjairól?

Midőn a múkincsekben gazdag, csodás szépségű Velenceze Szent Márk terére süt a felkelő nap és biborszínre festi, meg-aranyozza Szent-Márk szobrát, a szárnyas oroszlánt, száz meg száz különféle színű és tarkaságu galamb lepi el a kút körüli tért. Régi szokás szerint, a kegyelet ilyenkor látja el őket ele-séggel. Ezek a szelid jószágok remegés nélkül szállanak az ételt szoró vállára és kezeire. A galambokat Velenceze régi törvényei szerint bántalmazni bűn volt, de most sem bántják, sőt a legnagyobb oltalomban részesítik Szent-Márktér kedves galambjait.

A fenséges természetnek ezer, meg ezer olyan nyilvánulása van, mely előtt ma is tehetetlenül, magyarázat nélkül áll meg az emberi elme.

Még inkább így volt ez évezredekkel előbb, mikor a gyermekkorát élő emberiség gazdag képzelő tehetsége mindent csak-nem egyedül ezzel akart megfejteni s a rideg tudást a képzelet helyettesíté.

Igaz, hogy kimérte Isten a tudás határait, de az isteni szikra is megkövetelte a magáét.

A Prometheus alkotta emberben nem hiába lehelt lelkét Athén, a tudomány istenasszoya. Az ember mindig szomjazott a tudás után, de csak ritkán emelkedhetett kétségtelen eredmény-re s a mit ésszel el nem érhetett, azt elérte a képzelettel, a mérész röptű sassal.

A régi görög emberben is, tudásra sarkal tehát az isteni

lélek, de sokkal gazdagabb benne a képzelet, mely egy szebb, költőibb világot teremt a való helyett, s melynek eredményeiben, jó hosszú ideig meg is nyugodott az emberiség.

Ennek a kedves képzelődésnek eredménye az a gazdag mithológia, melynek oly sok megragadó részlete van és a melynek igen sok részlete az állatvilággal van benépesítve. Ebből is kitűnik, hogy ama kor embereiben, az állatok iránti szeretet sokkal nagyobb volt, mint a mai század embereiben.

Mithoszi monda szerint az isteneket egyes állatok sokszor segítik ki a bajból. A sas a görög hitrege szerint *Zeüsznek* volt a kísérője. Galamb vitte *Zeüsznek* az ambroziát. Galamb táplálta azt a kitett leánykát, a ki később, mint *Assyria* királynője: „*Semirámis*“, azaz galamb nevet kapott. A szorgalmas kis hangya *Céres* mellett talált alkalmaztatást; míg ellenben a medve *Arthemis* istennőnek állott a szolgálatában. A holdat, ügető szarvasok vonszolják fel az égre. A nap lángoló kerekű szekerét, pedig a hatalmas *Apollo* szárnyas lovai röpitik végig a menny boltozatán. Az alvilág kapuit, a félelmetes *Cerberus* és Pluto tették megközelíthetetlenné. Troja és Kárhágo építésére egy tehén buzdította az embereket; a hová Thébát keliett építeni, azt a helyet egy bika mutatta meg. Corsika szigetét egy Corsa nevű bika segítette felfedezni. *Marsnak* Silviától született fiait: Romulust és Rémust egy anya farkas szoptatta és nevelte fel.

Ilyen mithosz-szerű regét, majdnem minden nemzet hagyományai közt találhatunk.

A mi, magyar nemzeti, mithoszi mondáink, csaknem mind historiai jelentőségűek, a melyek a mi nemzeti főbb tulajdonságainkat: a hősiességét és harczai dicsőségeinket jellemzik.

Álmosnak születését egy koronás turul madár jósolta meg, a mely madár az édes anyának gyermeke hőstetteiről és a magyar nemzet jövőndő nagyságáról hozott hírt. Őseinket egy szarvas vezette az uj haza földje felé. Ökör mutatja meg Attilának a hadisten elásott kardját. Szent-László királynak fehér menyétke adja hírül, hogy egyik csatájában győzni fog.

Tompa regéje szerint: egy szász pásztor bikája rugja elő a földből a kincset, melyből Beregszász város épül. Kecse segíti a soproniakat a kincshez, melyből a Benedeki-ház, ugynevezett »Kecsketornya« épült. A selmeczi aranyhányák gazdagságát, egy pásztor-kutya mutatja meg.

De hát vajon csak a mult idők állatai bírtak olyan kiváló tulajdonságokkal, a melyek érdekesítették őket az emberek szeretetére, védelmére? Mostani állataink talán kevésbé volnának okosak, hasznosak, hűségeseek? A mai korban, a midőn az állatot többnyire csak addig becsülik, míg hasznát vehetik és csak annyiban, a mennyiben hasznavehetőségének tanujelét adja.

Nálunk magyaroknál, hol a magyar hitenyésztesnek annyi dicsőséget szerzett: Kincsem, Talizmán, Kisbér, Tokió és más magyar ló, hányszor kerül fiákkeres kezébe az egykor híres

versenyparipa és télen kocsi előtt befogva, reggeltől estig 10—20 fokos hidegben szenvedti az ember által kiszabott rabszolgaságot, csendes megadással tűrve sorsát.

A ló nem csak okos, de hűséges is. Háborus időben bravours tettekkel bizonyította be okosságát; gazdája életének megmentésével, pedig hűségét.

Minden turista megfigyelhette, mikor meredek hegyen kellett lovagolnia, hogy apró mokány lova mily nagy elővigyázatossággal halad. Lépésről-lépesre tapogatózik a keskeny, meredek úton, s csak a kipróbált biztos talajra lép rá.

Ezek után, és sok más megfigyelése nyomán merem állítani, hogy az állatok nem mindig csak ösztön szerint cselekednek. Az olyan tettek elkövetése, a melyek megfontolást igényelnek, — gondolkozást is tételeznek fel. Éreznek, gondolkoznak, csupán megértetni nem bírják mindig magukat velünk.

Hogy állataink ép oly okosak, hasznosak és hűségesek mint hajdan, ennek bizonyítására elmondok egy kis történetet családunk kronikájából, egyik bátyám elbeszélése után. E kis történetből kiténik, hogy a kutya, okossága, hűsége és ügyessége által miképen mentett meg egy alföldi pusztát a tűzvészttől.

A Kösü partján, az ugynevezett *Kösüszeghen* volt hajdan a Láposy tanya, szép nemesi birtok, gazdasági épületeivel együtt.

Mint a legtöbb alföldi tanyán, maga az urasági épület is csak náddal volt fedve, be seje azonban, minden kényelemnek megfelelő módon volt berendezve. E nádfedélű urasági lakásokban sok vidám névnapot, keresztelőt, disznótor ülték meg a szomszéd tanyái birtokosokkal egyetemben.

A tanyát 8 komondor őrizte. Nappal kötve tartották s csak éjjelre bocsátották őket szabadon. Olyanok voltak mint a vérszomjas tigrisek. A háziuron és béresgazdán kívül senkit sem ismertek. Volt a 8 kutya között, különösen egy szürke, bozontos, valami korcs fajta, a többinél jóval nagyobb és iszonyu félelmetes külsejű állat: Muszkanak hívták. Elbocsátás után, a tanyán, egymagában senkinek járni nem volt tanácsos, mert a Muszka minden neszt figyelemmel kísért és egyetlen vakkantására ott termett az egész kutya sereg, mely ellen védekezni nem lehetett. Elbocsátás után, Muszka először is az urasági lakás eleibe járult. Láposy, a házi ur vette a fegyverét és kilépett az udvarra, Muszka örvendező ugrásokkal követte, ő neki mindig hűségesen engedelmeskedett, érteni látszott azt, hogy ura parancsol a tanyán mindenkinek. Az ur a kutya kíséretében körüljárta a tanyát és minden jelre figyelt. Ha Muszka csendesen viselte magát, akkor nyugodt lehetett, a tanyán nem volt idegen ember, ellenben, ha a kutya nyugtalanzkodott, kutatni kezdett a gazda is.

Egy alkalommal, egy éjfél tájban, midőn a tanyán minden elcsöndesült, a Muszka az uraság ablakánál elkezdett ugatni, majd vonítani és két első lábával az ablak párkányát kaparta.

A házi ur felébred és rákiált: mi bajod Muszka? menj dolgozdra, ne lármázd fel a tanyát. A kutya nem hallgatott el, hanem még erősebben kapart és vonított. Az uraság türelmét vesztítve, kinyitotta az ablakot és egy korbáccsal Muszka felé csapott, mely után szegény nyöszörögve húzódott odébb. Az ur betette az ablakot és ismét álmra hajtotta fejét.

A kutya azonban nem nyugodott meg a dologban, hanem elment a béresgazda ablaka alá, a hol az előbbi jelenetet megismérelte.

A béresgazdának, a természet gyermekének gyanuja támadott. Kapta fokosát és kiment az udvarra. A kutya nyihogva szaladt előre, a béresgazda követte. Az urasági lakás kert felőli oldalánál, a kutya két lábra állott és felfelé próbált mászni, megugrani, mintha mondta volna: „fennt van a baj uram.“ A béresgazda felpillantott és a felhomályban úgy tűnt fel neki, mintha füstölögne a nád. Azonnal szaladt létra után, utközben felverte a cselédséget s mire vissza jött — már felcsapott a láng, a fedélen, mely hogy elnem hamvasztotta az egész tanyát, csak a Muszka éberségének, hűségének köszönhető. Felébredt a lármára az uraság is s megdöbbenve vette tudomásul a történeteket. Az okos kutya meghíusította gaz munkáját a gyujtogatónak, ki a pár hóval előbb elbocsátott béresgazda volt.

A ház urnője megölelte az okos álat nyakát, czirogtata, kényeztette. A gyerekek is a hála minden jelével halmozták el; az egyik egy tányér hideg pecsenyét, a másik egy darab kalácsot tett eléje, szóval mindenik kedveskedett valamivel a hű kutyának. A máskor félelmes állat, most oda hajtotta bozon os fejét urnője ölébe s mint egy szelid barány, türte a czirogatásait.

E naptól kezdve Muszka nagy tiszteességben részesült. Mindenki becsülte érdemeiért. Szegény állat, nem lett hosszas életű. Félelmes volta miatt, valamelyik szerelmes szolgálóhölgy megmérgezte. Gazdája diszes koporsóban temertette el hű kutyáját és sírköve: állítatott e felirattal: „Itt nyugszik az egyetlen hűség Muszka.“

A kutya okossága, hűsége és önfeláldozásának bizonyítására elmöndök a bátyám elbeszélése után, egy másik esetet is, mely szintén rokonainknál történt.

Nádudvaron lakott az illető férfi, a honnan bement Debreczenbe, a repcze árát felvenni. Maga mellé fektette kétszöví puskáját, a mit látva *Bandi*, a vizsla, mint elmaradhatatlan utitárs, ő is szépen helyet foglalt a kocsiban. Közben le-le ugrált és futva, gyalogszerrel követte a kocsit. Dobreczenben, a Bika-vendéglőben hiány nélkül leszámolták az urnak a 8000 frtót a repcze árában. Másnap elindult hazafelé, a pénzzel oldalzsebében.

Szép meleg augusztusi nap volt, vígan haladtak a hortobágyi hidig. Itt azonban egy nagy zökkenéssel, eltört a kocsi hátulsó féngelye.

Tyhü az árgyélusátl baj van, János állj meg! kiált a gazdá.

Leszállottak s a kocsis egyik lovon visszament a csárdáshoz, oldalrud és «istrángok»-ért. Mikor ezekkel visszaérkezett, hozzáfogtak a kocsi kiigazításához. Az ur letette bekecsét az ut me tén levő fűzbokor tövébe, hogy könnyebben tudjon hajolni, meg aztán a nagy meleg miatt is, mert csak úgy gyöngyözött a homloka. Mikor a kocsival készen voltak, hirtelen magára kapta bekecsét a fűz mellől és sierve a kocsiiban termett. Alig indultak meg, a vizsla ugatni kezdett, majd a kocsiiba ugrott s ránczigálta gazdája bekecsét jobbról is balról is. Gazdája nem tudta mire vélni a dolgot, arra is gondolt, hogy talán megveszett a Bandi, hát lekergette, elűzte magától. A kutya látva, hogy így nem ér czéit, a földön a lovak elé vetette magát és ezeket harapással fenyegette. Ez már több kettőnél, a veszetheg kitért szegényen, mondta az ur, vette a puskát, czéltott s a Bandi keservesen felorditva, tova vonszolta magát az út szélére.

Szomoruan érkeztek haza. Az urnak mintha egy nagy kő nyomta volna szivét, melyet onnan elemelni semmi hatalom sem volna képes. Szegény kutyája után búsult. Vigasztalták családja tagjai, de nem sokat ért. Hogy felindulását elpalástolja — bement dolgozó szobájába, a hozott pénzt elzárni a vasas ládába. Akkor még nem volt Wertheim szekrény, de a vasas ládákban több volt, mint most a Wertheim szekrényekben. Most azonban ő sem gazdagithatta a ládafiókját, mert a bekecs zsebe üres volt. Kapkodott egyik zsebéből a másikba, mint a hogy szoktak a férfiak, ha keresnek valamit a sok zsebben, de biz' a pénz nem került elő. Keresték a kocsiiban, ott sem volt. És most eszébe jutott a Bandi természetellenes viselkedése és bizonyos összefüggést kezdett sejtetni a két dologban. Pihent lovakkal haladéktalanul vissza indult Debreczen felé, folyton figyelve az uton az elvesztett bugyellárist. Végre azon helyre érkeztek, hol szegény Bandit agyonlőtték, de az már nem volt ott. A vérnyomok után indult hát a gazda, mely ama fűzbokorig vezetett, hova jövet bekecsét letette. Itt volt a Bandi elterülve. Gazdájának megereotek a könnyei. Már nem gondolt többé a pénzre, csak kutyáját fájlalta. „Gyere János, tegyük szekérre, vigyük haza, temessük el.“ szolt és megfogták ketten, hogy a szekérbe emeljék. De ime, a mint felmelik, mi tűnik elő? Ott volt a bugyelláris a kutya alatt. Ebben nyert magyarázatot a kutya magaviselete. Nem volt veszett, csak felakarta hívni a figyelmét gazdájának, az elhagyott tárgyra. Szegény okos kutya, neked több eszed volt, mint gazdádnak, mert te világosan és ékesenszóloán beszéltél a saját nyelveden, de a te gazdád nem értett meg és így hűségédért életeddel lakoltál

Bandit eltemették, emléke a rokonság kötelékében mindig megmaradt. —

Tévednénk azonban, ha a azt hinnők, hogy csak a kutya oly okos, oly hűséges. A macskáról például úgy tudjuk, hogy csak hizelegni tud. De, nem így van. Nagy apámnak volt egy

szép macskája, melynek a legjobb falatjait adogatta tányérjáról. Ez az állat nagyapám halála után egy falatot el nem fogadott senkitől s két hét múlva az öregünk sírján szenvedett ki.

Hogy állatainkat a jövőben oltalomban részesíteni, védeni, megbecsülni tudjuk, olykor-olykor látogassunk el, a mult idők hűvös berkeibe, hol a mai modern világhoz mérve: „szebb a rózsza, tisztább a patak, zengőbbek a dalok.“ A multak tapasztalataiból okulást meritve, az állatvédelem iránti érzéket honosítsuk meg népiskoláinkban. Az állatvédelem erős talapzatán fog felépülni azután az igazi humanizmus.

Ingyen munkások.

— Irta: Krenedits Ferencz —

A földmivelési miniszter 24.655—1901. számú rendeletével védelmébe vette azokat a boldogtalan csicsergő, bűbajos teremteket, a melyek énekükkel örömet és vigszágot hoznak a természet élére s jólétet és megalégedést árasztanak azokra, akik őket megbecsülik. A madársereg kenyérkeresőtársul szegődik a gazda oldala mellé: megtisztítja hemzsegő ellenségétől a vetést s megmenti a fereg elől a fa gyümölcsét.

Egy kedves tilalom hangzik át most az országon s arra int, hogy ne bántssuk a szegény földmives ingyen munkásait, ne pusztítsuk a madarakat.

Olyan, mintha a madárnak régi idillikus élete, egykori paradicsoma térne vissza: az a békés gondtalan kor, melynek népe ábrándos lelki világának, az istenség különös kegyelmi ajándékának tekintette az áldást és szerencsét árasztó madársereget, néhány kiválasztottat hitregéibe is beleszótt s magával a hatalmas istenséggel hozta őket összeköttetésbe, hogy ekként isteni félelmet ébresszen fiaik szívében, hasznos madarainak pedig jólétet és biztosságot teremtsen.

Igy keletkezett a tavaszi hirdető fecskemadár csodálatos mondanaköre: A fecske a néphit szerint az *Isten madara*, szerencsét hoz arra a házra, a hol az eresz alatt fészket rak. Leég a ház, ha leverik a fecske-fészket, meghal a gyerek, ha a kis fecskét bántják. Méltán fenyegetnek bennünket őseink a fecske bántalmazásáért, mert valóban bűn lenne, ha leghasznosabb rovarirtó maderunkat üldöznők.

A régi kor idealis embere a fecskén kívül észreveszi a többi kis énekes, áldásos működését is s hogy már gyermekével is megkedveltesse őket, regéket mond neki az éneklő madárról; Mikor a teremtő a madár tollas ruháját színezte, apró dallosok egyenkint jelentek meg előtte, csupán a tengelicz maradt el s csak akkor érkezett meg, midőn már a többi mind megkapta színét. Ekkor a teremtő összegyűjté a maradék színeket és ezekkel mázolta be a tengeliczet. Így lett a tengelicz a legtarkább a madarak között.

Egy kis fülemile a halálra keresett Istenembert, elakarta rejteni s az üldöző hadat bus dalával maga után csalogatta... A kis csaloganyt jóságáért azzal jutalmazta meg az Üdvözítő, hogy az ő dala legyen a legszebb és hogy még éjjel is tudjon énekelni; ezért van, hogy a fülemile napestig és éjszaka, szüntelenül énekel s hogy gyakran, ha alszik, még álmában is dalol. A pacsirta a nap gyermeke. Szárnyas dalnoka a szabad természetnek, a ki fölemelkedik a virágos rét öléből, a ringó kalásztenger hullámai közül s dalolva tör az ég felé, dalba önti imáját, szereimét; dalban hoz hirt a közelgő tavaszról s dalában szebb jövőt ígér. Mikor a szegény Jézust halálra keresték a Gecsemánékertben: a nagy ártatlanság láttára megindult a kis czinege szivecskéje s mindenáron megakarta menteni Krisztust. Egyre így csipogott az üldözők előtt:

— Nincs erre, nincs erre, nincs erre!

Még az árulkodó Judás is, csak hosszas bóklászás után vette észre e miatt, hogy merre van a Mester Haragjában leakarta ütni az áruló a kis madárkát s lábáról lerántott papucsát dobta utánna. A papucs nem tett kárt a jószívű czinegének, de dobás közben csoda módon olyan kicsinnyé lett Judás czipője, hogy a madárka elkapta csőrével és alig tudta felhuzni a lábacskaájára. Ettől fogva egyre dicsekszik a kis czinege, hogy van a lábán: *kis czipő, kis czipő, kis czipő.*

A nép fiai szerint az Üdvözítő sem feledkezett meg a madárkáról s jóságát azzal jutalmazta meg, hogy ő legyen az ég madarai között a legfürgébb.

A vörösbegy, a nép kiválasztott madara. A legenda szerint azért vörös a melle, mivel a keresztre feszített Megváltó vérenek omlását akarta megszüntetni s bevérezte magát. Szent madár s a ki a fészket megrabolja, annak a vilám szétzuzza kezét.

Az ökörszem, királyváiasztáskor azzal kérkedett, a többi

madár előtt, hogy még a sasnál is gyorsabban és magasabban tud repülni. A madarak állták a fogadást s a jelöltek megkezdték a versenyt: Csodák-csodája, az ökörszem lett a győztes! A kis furfangos, ugyanis a hatalmasan szárnyaló sas hátára ült s a mikor észre vette, hogy a magasba törő sast ereje elhagyja, hátáról fölemelkedett s hangos dicsekvő énekszóval még a sasnál is magasabbra repült!

A mi pedig a madarak hasznosságát illeti, a tengelicz leginkább a káros rovarok közt keresi eledelét, a fülemile a bokrok körül élősködő hernyót, férget és rovart pusztítja; a pacsirta tavasztól késő őszig, mindig a rovart irtja; a czinege, a vörösbegy és a kis ökörszem az erdős-bokros helyek rejtekét és a gyümölcsösöket tartja szemmel s éberén őrködik, hogy nincs-e a közelben pillangó, hernyó vagy valamiféle rovar?

Kedves kis ingyen munkás az erdő ezüst csengetyüje, a pintyőke, a lomberdők valódi ékessége, akinek kedves *ting-ting* hangját oly szívesen hallgatjuk, kivált tavaszkor, amikor a kis dalos minden lombot dallal üdvözöl. Az emberi kegyetlenség legkirívóbb példája, amikor némely madárkedvelő a szegény pintyőkét nemcsak szabadságától fosztja meg, hanem elrabolja tőle szemévilágát; azt, ami legfőbb kincse a madárnak: a ragyogó kék eget és az aranyos napsugarat. A megvakított madár aztán, a világoosság után való sovárgásban sokat hallatja énekét és dala fájdalmasabb, mint a mikor még eget és napot látott.

A mezőgazdaságnak hasznos madara erdeink fuvola-hangu énekes művésze: a rigó is. A néhány szem összelopogatott szőlőt, kicsipegetett körtét bőven rekompenzálja az a pusztítás, amit dallal ébresztett, dallal altatott fiókái kedvéért rovarban, féregben és csigában már kora tavasszal elkövet. Szóval, nem fekete a lelke a rigónak, épugy, a mint nem *pipuszellel* a fák megfizethetetlen *érvágó dajkája*, a harkály, a mely a fán villámgyors kuszással keresi a bábót a petével egyetemben.

A mezői gazdálkodásnak jelképes madara a kakuk. Azt tartják felőle, hogy minél hamarabb megszólal, annál biztosabban elpusztul a vetésben és gyümölcsösben a kárttevő rovar s minél inkább késik a kakuk szó, annál több kárt tesz a féreg. A kakuk az erdőre és gyümölcsfára káros rovarokat erősen pusztítja, azért nagyon hasznos madár, sőt annak is meg van a maga hasznossága, hogy tojásait más fészkebe tojja. Az erős

kakukfiak már annyi hernyót és rovarit követelnek mostoha anyjuktól, hogy ez alig győzi e falánk madarat eléggé táplálni. Kedves csemegéje a kakuknak a szőrös és nagyon kártékony bucsujáró hernyó. A lengyel hitrege szerint *életfentartó* istenük *Zyny*, májusban kakukká változott, hogy kegyeltjeinek megjósolja, meddig fognak élni. A lengyelektől eredt tehát a néphit, hogy a kakuk tavaszkor megjósolja annak, aki kérdi tőle, hogy meddig él! Ilyenkor boldog-boldogtalan kérdezzeti őket:

— Kakucska, hány esztendeig élek?

Anányszor kakukot kiált aztán a madár, annyi évet hisz el a babonás ember. A háládatlanabb, az ugyan azt mondja, hogy ha a kérdésre tíznél több kakukkal felel a madár, akkor bolond, ha pedig egyáltalán nem ad feleletet, akkor úgy mondják, *büvös* ágon ül.

Bármennyire szerettek is incselkedni a régiek a kakukkal nem ritkán a rossz szellemmel is összekötetésbe hozták, sőt magával az ördöggel léptették szövetségre. Micsoda azonban a kakuk rossz híre a bagoly, különösen a kuvik rossz híréhez képest! Rémes hangja és ijesztő tekintete okozza ezt, üldözik is a bagolylyal együtt kirelhetetlenül és sok helyütt még ma is akadnak olyan lelketlen emberek, akik elfogják és kiszögezik szegényt a kapura, mert azt hiszik, hogy a kiszögezett bagoly a jétszagtól távol tartja a boszorkányt. A bagoly nem ad okot reá, hogy uton-utfélen üldözzék. Legkedvesebb eledele a patkány s az egér; nagy szeretettel fogdossa össze az éjjeli lepkét és bogarait s különösen fészkelés idején nagyon sokat vadászik. Egy fészekben, a melyben két fiatal bagoly tanyázik, néha egész szakajtóra való egeret találhat az ember, a mit az öregek fiaiknak összefogdostak. Brehm szerint oly szent madárnak kellene tartanunk a baglyot, a milyennek az egyiptomiak az ibiszt tartották.

Régi hagyomány szerint a tatár Dsingiszkán vesztett csata után romok közé menekült az üldöző ellenség elől. A rom tetefén fátyolos bagoly ült. Mikor az üldözők meglátták a rémes madarat, tovább mentek, mert nem gondolták, hogy bagoly tanyán ember lappangjon. A tatárok ezóta nagy tiszteletben tartják Dsingiszkán megmentőjét, a fátyolos baglyot.

Boldogulásunk ellen való vétek lenne, meg nem szivelnünk az intő szót, a mely arra kér, hogy védjük és oltalmazzuk szövetségeseinket, a madarakat. Beszéljünk gyermekeinknek a ma-

darak ideális életéről, arról, hogy segítségük nélkül nem terem meg a gyümölcs s nem reng a kalász a rónán. A szülői jó tanácscsal öntsük szívükbe a madarak kedvelését, értesítsük meg velük a madárdalt és ne engedjük a nép lelkét a félelmetes babonák sulya alatt még tovább is sínylődni.

Állat-babonák.

»Cserebogár, sárga cserebogár!
Nem kérdem én tőled : mikor lesz nyár....
Azt sem kérdem sokáig élek-e....
Csak azt mond meg rózsámé leszek-e?»

A kiválasztott állatoknak tulajdonított értelmi képesség és természetfeletti erő vetette meg alapját azon hiedelmeknek, hogy a köznép az állatok pusztításait a szellemek boszujának tartja és hogy egyes állatokkal ugyszólván jövendőt akar mondatni magának.

Sok babonás hiedelem fejlődött ki ezen alapon, melyek közül egy néhány »szálló ige« is lett : ha nyúl fut el az utas előtt, balul üt ki az utazása ; — a ki utközben rókat lát, azt becsapják, a ki pedig mókust pillant meg, annak — mig odajár — leég a háza ; — ha a vandor előt a juh-nyáj szétszalad, utközben kár éri ; — ha a tehén-járason juhok mennek keresztül, elapad a tehén tehe.... Ha páros galambot látunk : kedves emberünkkel találkozunk, ki tavaszkor az első fecske érkezésekor kezét erősen a falhoz üti, annak sok búzája terem ; — a ki pedig az első golya láttára meghemperedik a földön, annak abban az évben nem fogy ki a pénze ; — a ki előtt tavasszal száraz földön ugrándozik a béka, annak nyáron át jó dolga lesz, a ki ellenben az első békát vízben uszkálva pillantja meg, az nem sok jót várhat.... Májusi cserebogár járásra sok kukoricza terem.

Egyáltalán azt tartják, hogy egyes állatokkal vele jár a szerencse, másokat ellenben nyomon követ a szerencsétlenség. A kató-bogár képes megjövendőlni a lánynak, hogy mire viszik férjhez ; a ki péterke-bogarat talál a ruháján, az jó hirt fog halni ; — ha a leány a suszter-bogarat bogáncsra látja repülni : még abban az évben férjhez megy ; ha tavasszal lépkét fog, még abban az évben kérőt is fog.... Szerelmesek ne nézzék együtt a denevérek repkedését, mert irigyeiket felbőszítik viszonyuk ellen ; — a szerelmesek együttlétükkor ne hallgassanak macska-nyávogást, mert nem fog sokáig tartani a boldogságuk.

A kire fekete pók mászik, az egy évig szerencsés lesz; (a kinek testén reggel mászkál a pók, azt boszuság éri, a kire ellenben este megy, az másnap jó hirt fog hallani; a ki piros pókot lát, az ajándékot kap. Ha a légy nagyon döngicsél a szobában, jó hirt hallunk; — a ki a tenyerén balhát fog, levelet kap; a kinek hangya mászik a kezén, annak sok pénze lesz. A ki reggel lát pókot, annak aggodalomra van oka; — a ki délben látja, az ajándékot kap; — a ki pedig este pillantja meg a pókot azt valami nagy szerencse éri. Azt is mondják, hogy a pók megjelenése reggel bánatot, délben gondot, este pedig reménységet jelent. A ki előtt böregér repül el, arról eilenségei rosszat beszélnek; a kinek légy repül a szájába, az boszankodni fog... Ha a hangyák az udvarból a ház felé hordják az eleséget, akkor a gazdához a jólét fog beköszönteni; — míg ellenben, ha a hangyák apró tárgyaikkal a háztól eltávolodnak, baj éri a gazdát. Ha sok egér és patkány mutatkozik, szerencsétlenség éri a házat; — ha nagyon elszaporodik az egér, nagy drágaság lesz; — ha a darázs vagy a vad méh a ház közelében fészket rak, tűz lesz. Ha kuvik szól, ha a beteg szoba ablakához böregér ütődik, vagy ha berepül a szobába, ha a háznál a szű örlése hallatszik, ha a vakond közel túr a ház falához, ha béka ugrik a házba, ha menyét mutatkozik a ház körül, ha fehér macska néz be az ablakon, ha kutya kaparja a ház oldalát; meghal valaki a családtagok közül. Ha a hangyák nagy csapatokban mászkálnak, ha sok béka ugrándozik az uton, ha sáska lepí el a hárt és ha a hernyók egészen lekopasztyák a fákat: háboru lesz.

Azt tartja a babonás köznép, hogy egyes állatok megjelenése betegséget, sőt halált is hozhat arra, a ki ezt a veszedelmes állatot legelébb meglátja. A ki tavaszkor legelőször fehér lepkét lát, annak jó dolga lesz abban az évben; a ki ellenben tarkát pillant meg, az közelesen szemfájást kap; a ki pedig feketét lát, azt nagy baj éri. Erre nézve azt a tanácsot adják, hogy tavaszkor az első pillango láttára háromszor ki kell köpni; mert az ilyen pillango az ember lelkét akarja kicsalni a testből; — egyébként még azt is mondják, hogy a kire fehér pillango száll, az jó hirt fog hallani, a kire ellenben fekete repül, anak hamarosan bánata lesz. Ha a betegre fehér lepke száll, felépül; ha ellenben fekete, úgy még sokáig fog sínylődni. A ki este kidugott fejű csigát lát, a kinek a denevér a hajába belekapasztyodik: az meghal.

Babonás hiedelem szerint amint egyes állatok megjelenése képes megbetegíteni az embert, ép úgy más állatok módot nyujtanak arra, hogy a beteg emberből egészséges lehessen: a kinek hidegtelelése van, az tegyen a kebelébe zöld békát (hidegtelelés ellen az is használ, ha valaki egy kanál tejben három pókot megeszik). A kinek a torka fáj, az simogassa meg a nyakát Szent-György napján logott gyikocskával; a kinek a keze fáj, dugja azt hangyazsombékba... a kinek a foga fáj, az vad rózsáról szedett kukaczczal kenje meg az inyét. Ha béka néz valakire, ne nyissa ki az

a száját, mert a béka megolvassa a fogait s fájni fognak azok mindég. Veszetség ellen kilencz kőrös-bogarat kell a betegnek beadni.

Vannak oly állatok is, amelyek a könnyen hívó köznép átlítása szerint csakis arra nézve válnak veszedelmessé, a ki azokat megöli. Amely házban békát ütnek agyon, azt a házat nagy szerencsétlenség éri; — a melyik gyermek agyonüti a békát, annak meghal az anyja; — a ki csigára lép, azt baj éri, hacsak hamar fel nem váltja a cipőjét. A ki rálép a katicza-bogárra, annak valamely kedves emberét nagy szerencsétlenség éri; a ki a pókot leveri a falról, az szerencsését üzi; amely háznál pókot ütnek agyon, oda a szükség fog bekopogtatni; a ki kaszás pókot öl meg, az meghal; a ki gólyát ver agyon, annak héttel szaporodik a vétke.

Vannak egyes csoda-állatok, a melyeknek foga, tolla, szőre, vagy egyéb más testrésze — sokak véleménye szerint megbecsülhetlen talizmánt képez: ha a szarvasbogar szarvát hajába fonja a leány, hosszúra nő tőle a haja; — a kinek a leány hangya-tojást tesz a zsebébe, az halálosan beléje szeret; — ha pedig pók-tojást nyom szét a tenyerében, úgy az, a kit megsimogat — nem fogja elhagyni soha; — ha a menyasszony esküvőre menet szarka-tollat tesz a zsebébe, a házaseletben az ő szava fog dönteni; ha pedig Szent-György napi gyíkot tesz oda, úgy az ura mindig náta fogja tartani a pénzét. Farkas-fogat adni ajándékba — annyi, mint megállapítani valakinek a szerencsését. . . farkasfogat kell a kis gyermek nyakába akasztani, hogy erős fogai nőjenek; — a vadász medve-fogat hordjon magánál, hogy biztos lövése legyen. A ki borzbőrből kivágott sziv alakot hord a nyakában, annak mindég helyen lesz a szive . . . Egészséges és szerencsés lesz az a gyermek, a kinek az első lábbelijét farkasbőrből készírik; míg ellenben abból a gyermekből, a kinek az első lábbelije juh-bőrből készül, jószivű ember válik. Ha a kis gyermeket báránybőrre fektetik, göndör haja lesz.

Farkas gégén keresztül ereszti ki a méhész méheit, hogy azok mérgesek legyenek és hogy a rabló méheket a kasba be ne bocsássák. A padlason azért tartanak — némely helyen — róka-farkat, hogy a villám be ne üssön a házba . . . dőgiőt kigyót, piros pillét azért szoktak a küszöb alá ásní, mert azt tartják, hogy azzal szerencsét hoznak a házra; a bőregeret azért szögezik ki az ajtóra, mert azt hiszik, hogy a kiszögezett bőregértől a lakók éberek lesznek, a jószág pedig jó erőben lesz.

Azt a tanácsot adják, hogy görcs ellen, a medvének az epéjét kell beadni; a kinek a foga fáj, annak pedig azt javasolják, hogy rágjon olyan tárgyat, a melyet már az egér kikezdett.

Hogy a vásárra hajtott állatnak sok vevője legyen, Szent-György-napi zöld-béka porával kell meghinteni. A sokácz leány, hogy szerelmet támasszon maga iránt, olyan vizet tesz a legény borába, a melyben Szent-György napkor fogott gyíkot fűllasztott. A parasztleányok tavasszal az első kakukszó hallatára felemelik

a kezük ügyébe eső legelső követ s ha alatta hernyót találnak, akkor juhászhoz, ha pedig más állatot lelnek, akkor földmiveshez mennek férjhez. — Gömör megyében meg azt mondják, hogy: „Törd meg a szarvas szívet és idd meg fekete cseresznye levélvel s az fog megszeretni, a kire ránevetsz“.

Az egyiptomi álmos-könyv is sok csodás dolgot mond az állatokról, például: a kit a bika megkerget, azt kellemetlenség éri; — a ki bathával álmodik, az minden világi bajával ki fog békülni. Tehenet látni, kérőt jelent, ha nem bírod megfogni a szarvát, elszalasztod a kérőt. Egyébként: a kakas szerencsét, a galamb kérőt, a fecske hirt, a gólya ellenséget, ló szerencsét, (szürke ló gondot, fehér ló örömet,) kutyaugatás pletykát, macska becsapást, malacz boldogságot, szamar nehéz dolgot, róka kellemetlen hirt, farkas nagy megpróbáltatást, medve haragos embert, majom veszekedést, nyúl féltékenységet, hal nagy örömet, rák hátramenést, béka kárt, kígyó mulatságot, bogár szegénységet, cserebogár szerelmet, méhraj tüzet jelent. Azt is mondják, hogy madár-fészket lelni nagy öröm és hogy lúd-hust enni igen jó. Az egyiptomi álmos-könyv különben még azt is mondja, hogy szegénynek lenni nem jó — és hogy a kit a menykő eltalál, azt nagy bánat éri... Hogy a nyavalya igen rossz és hogy lógni mulatság... hogy a fáról leesni veszedelmes s gödörbe esni igen rossz; de hogy kalácsot enni igen jó... és hogy, ha aranyak vannak a zsebben, az hasznos dolog; ime tehát sok megszívlelendő tanácsot osztogat...

Cirus.

Állatvédelem és állatvilág.

Tavaszi törvények a madarokról.

A törvény is védelmébe veszi a madarakat. Olvassuk csak: „Tilos a vadászat siket és nyirfajdkakasra június elsőtől márczius elsőig, jérczékre pedig minden időben, császármadarakra deczember elsőtől, fácánokra és tuzokokra február elsőtől augusztus 15-ig, foglyokra január elsőtől augusztus elsőig, minden más madárra február elsőtől augusztus 15-ig, éneklő madárra minden időben.“

„A tilalmi időszak alatt a madarak fészkeit szándékosan érinteni, vagy tojásaikat elszedni nem szabad.“ (1883: XX. t.-cz. 9. §.)

„Ahol a vándor és vízi madarak költenek, a párosodás és költés időszaka alatt e tilalom reájuk is kiterjed.“ (1883: XX. t.-cz. 11. §.)

„Szabad időben is tiltatik minden szárnyas, hasznos vadat törökkel, hálókka, hurkokkal elfogni, vagy megölni, ölmos esők alkalmával tuzokokat behajtani, vagy agyonverni.“ (1883: XX. t.-cz. 15. §.)

„Aki a madarak fészkeit elrombolja, elszedi: két koronától husz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó.“ (1883: XX. t.-cz. 30. §.)

De nemcsak a vadászati, hanem a mezőrendőri törvény is védelmébe veszi a madarakat.

„A hasznos madarak pusztítása tilos. Azok fészkeinek és tojásainak elszedése, valamint a hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozása hatósági engedély nélkül tilos. Kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, aki a hasznos madarakat pusztítja, azoknak fészkeit és tojásait elszedi.“ (1894: XII. t.-cz. 57. és 95. §.)

Ezek a madarakra vonatkozó törvények.

De hát kell-e törvény arra, hogy az ember védje azokat a szép, vidám, kedves madarakat, a szabad természet ékességeit, amelyek neincsak gyönyörűségünkre, hanem hasznunkra is vannak?

Tanítsátok gyermekeiteket a madarak szeretetére és védelmére, mert bizony bizony mondom nektek, hogy ez által szeleddé és nemessé teszitek a gyermekek szívét!

K. Nagy Sándor.

A macska átka. Egy angol ujság közli a következő tragikus esetet, mely Tokióban történt:

Aszakavamura faluban ezelőtt négy évvel egy Joszike Nakamura nevű japáni négy más társával borzalmasan agyonkínzott egy fekete macskát. A szegény állat utolsó pillanatában oly vérfagyasztó dühvel szegzé tekintetét Nakamurára, hogy ez mai napig sem felejtette el ezt a pillantást. A fekete macska lángoló szemei még álmában is ktsértettek. A macskakinzó Nakamurának a felesége a napokban egy mesekönyvet vitt haza, melyben hajmeresztő történet volt leírva a macskaátokról. Az amugy is tulcsigázott idegzetű Nakamurára ez annyira hatott, hogy dühöngés tört ki rajta. Megtámadta a feleségét s a sógornőjét, akiket csak nagy ügygyel-bajjal tudtak a kezei közül kiszabadítani. Nakamura most egy tébolydában járja a végét.

Ifjusági pályázat. A középiskolák és felsőbb leányiskolák tanulóinak ezennel pályázatot hirdetünk az állatok iránt való érdeklődés, azoknak megszeretése és ezeknek alapján való nagyobb védelmük előmozdítására. A pályázatot valamely, az állatok életéből és lelki világából merített rajzra, leírásra, vagy elbeszélésre hirdetjük, amely legalább 100, legföllebb 200 nyomtatott sorra terjedhet és vers is lehet.

A legjobb munka jutalma 1 darab 10 koronás arany; a második munka jutalma 6 korona; a harmadiké 4 korona.

A pályázat határideje 1902. június 15. Kéziratok az „Állatok Védelme“ szerkesztőségéhez (Kolozsvár, Rákóczy-ut 42.) küldendők be. A bírálat tisztsége az elnökséget illeti.

A tisztelt szülőket, tanítónőket és tanárokat nagyon kérjük, hogy mentől jobban serkentsék az ifjúságot ily kis rajzok megírására és beküldésére.

1902. évre tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt :

Boross György.....	2 kor.
Dr. Böhm Károlyné	2 >
Özv. Dávid Antalné	2 >
Dr. Engel Gáborné.....	2 >
Dr. Engel Gábor	2 >
Özv. gr. Esterházy Samuné ..	2 >
Gr. Esterházy Miguel.....	2 >
Dr. Farkas Gézáné.....	4 >
Gajzágó Antalné	2 >
Hirschfeld Sándor	2 >
Dr. Höncz Kálmán.....	2 >
Özv. dr. Jeney Victorné ..	2 >
Kuszkó Istvánné	2 >

Péterffy Zsigmondné	2 kor.
Péterffy Zsigmond	2 >
Péterfi Dénes	2 >
Scharschmidt Györgyné.....	2 >
Szekula Ákos	2 >
Széky Miklós.....	2 >
Streck József.....	2 >

Vidékről:

Özv. Balogh Károlyné Zilah 2 kor.

Virányi István,
az egylet pénztárosa.

K é r e l e m.

Megkezdve az 1902. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános-elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtahiordónktól, ha azal jelentkezik, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

<p>Késiratok a szerkesztő nevére <i>Deák Ferencz-utca II. sz.</i> kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egye- sület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u 9 sz.) címére intézendők.</p>	<p>Tagoknak tagsági díj fejében jár <i>Előfizetési ár</i></p> <table><tr><td>Egész évre</td><td>— — —</td><td>2 kor. — áll.</td></tr><tr><td>Fél évre</td><td>— — —</td><td>1 kor. — áll.</td></tr><tr><td>Számonként</td><td>— — —</td><td>— kor. 30 áll.</td></tr></table>	Egész évre	— — —	2 kor. — áll.	Fél évre	— — —	1 kor. — áll.	Számonként	— — —	— kor. 30 áll.
Egész évre	— — —	2 kor. — áll.								
Fél évre	— — —	1 kor. — áll.								
Számonként	— — —	— kor. 30 áll.								
<p>VII. évfolyam. Kolozsvár, 1902. június. 6. szám.</p>										

TARTALOM: Az Állatvédő Egyesület közgyűlése. — Irás a libákról.
Györy Elemér. - *Állatvédelem és állatvilág:* Az éneklő madarak mint
szobamadarak. — Tagilletékeiket az 1902. évre befizettek névsora. —
Kérelem.

Az Állatvédő Egyesület közgyűlése.

— Kolozsvárt, 1902. május 11-én. —

A közgyűlés 11 órakor a városház közgyűlési ter-
mében tartatott meg. A hirtelen rosszul lett *Br. Bánffy*
Zoltánné Teleki Erzsébet grófnő elnök helyett az elnöki
széket *De Gerando Antonina* tiszteletbeli elnök és örökös
főtítkár foglalta el, olvasta fel a megnyitót, vezette és
bezárta a közgyűlést.

Jelen voltak: De Geradó Antonin elnök, Dr. Pisz-
tory Mórné és Schwarczel Adél alelnökök, Purjesz Olga
titkár, Virányi István pénztárnok, Hóry Béla várm. árva-
széki elnök, Fekete Nagy Béla városi t. nácsos, Dr. Éj-
szaky Ödön m. á. v. fogalmazó, Kuzskó Istvánné, id.
Virányi Istvánné, Virányi Mariska, Dr. Reich Albert,
Jakab László, Halmy Piroska, Thomachott Fanny, Toldy
Ilonka, Mayer Irén, Péteri Lipótka, Lázár Irma, Vécsey
Mariska és még mintegy 30 tag.

Elnök 11 órakor a közgyűlést megnyitva, üdvözölte
a megjelenteket és felolvasta a távollevő elnöknek kö-
vetkező megnyitó beszédét:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Ezuttal harmadszor jutott nekem a szerencse, hogy mint ezen humánus egyesület elnöke, tisztársaimmal együtt ismét beszámoljunk egy évi működésünkről.

Engedjék meg, miszerint ez uttal is azzal kezdjem megnyitómát, hogy bizony még mindég küzdenünk kell az emberek egy részének egyesületünk iránti előítéletével, nem ritkán ellenszenvével, sőt gunyjával is. De ezek felett mosolyogva térünk napi rendre, haladunk a magunk útján, és minél tovább foglalkozunk tárgyunkkal, annál inkább meggyőződésünkkel válik, hogy igen is szüksége van a társadalomnak egy ilyen egyesületre is, mert a mellett, hogy végcéljaiban nem csak az állatvédelem, és ebből kifolyólag a népnevelés terén szolgálja a legnemesebb, a leghumánusabb ügyet, egyuttal hozzá járul ahhoz, hogy a társaságba összeállítás az együttes működés által az embereket közelebbi érintkezésbe hozva egymással, felébreszse bennök a társulás, a szövetkezés, az egy *más* és egymás dolgai iránt való érdeklődés, — az együttérzés nemes, magasztos eszméjét — az altruizmust, a melyre a mai önző, rideg, anyagiakat imádó korban oly igazán nagy szükségünk van.

Ezeket előre bocsátva nem vélem szükségesnek bővebben fejtegetni, hogy egyesületünk a szegény állatok védelmének előmozdításával milyen humánus célt szolgál; mert hiszen mindenki tudja, hogy minden törekvésünk arra irányul, minden eszközzel oda hatni igyekezünk, hogy az alsóbb nép-osztály retegeiben a lelki műveltségét, a jobb érzést fejlesztve, ezzel őket a szegény védtelen állatok iránt való kiméltre, könyörültre akarjuk serkenteni, és így szívükben a jobb, nemesebb érzést felébresztve bizton remélhetjük, hogy majdan embertársaik hibáival szemben is csak annál elnézőbbek s erkölcsükben szelidebbek lesznek.

Erre törekszünk tisztelt hallgatóság nyilvános felolvasásaink tartásával, ennek elérése céljából küldöttük szét a múlt évben 108 nép iskolának díjtalanul „havi közlönyünket“ és feltett szándékunk anyagi gyarapodásunkhoz mértén ezt évről évre még fokozni.

És hogy ebbeli törekvésünk, eddigi bár anyagi erőnkhez mért szerény működésünk nem volt minden eredmény nélkül, kitűnik abból, hogy máris csökkent a hatóságnál bejelentett állatkinzások

száma, és elvbarátainktól nyert értesülések után tudomásunk van arról is, hogy eddig erkölcsi elvadultságuk és az állatok iránti kegyetlenkedésüktől híres külvárosi legények már nem kinozzák, nem ütik verik anyirá szegény igavonó állatjaikat.

De tudomásunk van nem egy esetről, hogy a midőn játszás közben 8—10 gyermek egy-egy házi állatjuknak csupa virtusból való elkínzására össze áll, már többnyire akad köztük egy-kettő a kiben a szájalom érzete felédredve, felszólal a szegény állat védelmére, és ha czélt nem ér, a kínzó társakat — őket az iskolában az állatokkal való szelid bánásmódra intő tanító előtt való bepanaszolás fenyegetésével bírja reáa kínzás abbahagyására.

Hogy a hatóságtól, illetve a megbüntetéstől való félelem — a közöttük egyesületünk által 8 év óta szerény eszközökkel bár, de folytonosan és kitartással eszközölt, lelki művelődés terjesztése, — avagy az egymás előtt való szégyenkezés érzete bírja-e őket az állatokkal való kiméletesebb eljárásra, illetve szelidebb bánásmódra? — nem tudhatjuk; de merjük, akarjuk hinni, hogy egyesületünknek nem kis része van benne, és így eddigi törekvéseink mégis csak jártak némi sikerrel.

Sajnálattal kell felemlítenem még tisztelt Közgyűlés, hogy a lefolyt év anyagi sikerekben nem felelt meg hozzáfűzött reményeinknek és így természetesen nem is fejthetünk ki nagyobb szabásu akciót, pedig milyen sok üdvös inrézkedés vár még e téren megvalósításra!

Uj alapító tag, nagyobb összeg adományozásával, sajnos nem szerencsételte egyesületünket, régi rendes tagjaink közül pedig többen kimaradtak, de kaptunk uj rendes tagokat is, és így küzködve bár, de fentartottuk magunkat. Azonban e folytonos küzdelem mellett is nem csüggedünk el, hanem él bennünk a remény, hogy Isten segítségével s buzgó, minden nemes ügy és humánus intézmény iránt érdeklődő lelkes közönségünk további szives támogatásával az állatvédelem oly fontos ügyének továbbra szolgálatot tehetünk; egyben biztosítva pártfogóinkat arról, hogy egyesületünk ezután is minden kitelhetőt elkövet, hogy a humánus érzésű embereket maga köré gyűjtve a maga elé tűzött nemes ügyet jövőben is odaadással és minél eredményesebben szolgálja.

A titkári jelentés, valamint a pénztári számadás egyesületünk működéséről és vagyoni állapotáról bővebben fogja a tisztelt közgyűlést tájékoztatni; és a midőn tisztársaimat jelentéseik elő-

terjesztésére felkérem, van szerencsém az állatvédő egyesület 8-ik közgyűlését megnyitni.

A nagy tetszést keltett megnyitó beszéd után a titkári jelentés következett, melyben *Purjesz Olga* titkár számolt be az egyesület egy évi működéséről:

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Nekem először van szerencsém itt mint az egyesület szerény titkára megjelenni hogy egyesületi életünk lefolyt évről tájékoztatást nyújtsak. Őszintén megvallom, nem csekély elfoglaltsággal fogtam tisztemhez, mert tudatában vagyok annak, hogy egy olya kitűnő titkár után, mint a múlt évben elhunyt Van der Veldenné volt, nem könnyű feladat a kívánalmaknak megfelelni és azért jelentésem hézagosságaiért már előre kegyes elnézésüket kérem; másrészt azonban bátorított a tujat, hogy mindnyájan egy nemes, humánus ügy szolgálatában állva, működésével ki-ki a saját és így én is szerény tehetségeimhez képest járulok a közös cél, a közjó támogatásához.

Most pedig legyen szabad egyesületünk életében a múlt 1901 évben előfordult fontosabb mozzanatokot felsorolnom.

Választmányi gyűlést négyet tartottunk, a melyeken a felmerült és napirendre kitűzött tárgyak legnagyobbbrészt elintéztettek, ezek egyik leglényegesebbike azonban a főhisz mészárszék felállításának ügye még elintézetlen, a mennyiben még Budapesten sem állítatva: fel ilyen, városunkban még nincs kiállítás arra, hogy sikerrel alkalmazni lehetne, azonban további érdeklődésünk tárgyát képezi és alkalom adtán újra napirendre fogjuk tűzni.

Sopronban 1900-ban herczeg Eszterházy Miklós védnöksége alatt alakult Á. V. E. átküldte hozzánk az állatok védelme érdekében, egy kis füzetben kiadott útatisításait terjesztés végett és egyben fölkért, hogy bizonyos számú példányt, évenként vegyünk meg tőlük. Tekintettel azonban arra, hogy magunknak is van ilyen célú szolgáló folyóiratunk és különben sem rendelkezve felesleges pénzüsszeggel, a megvétel elmaradt.

Egerben, Dobó István, Eger hős védelmezőjének felállítandó szobor ügyében alakult bizottság gyűjtőívet küldött hozzánk és egyesületünkhöz adományt kért, a mit azonban nagy sajnálatunkra, ilyen célokra nem állván külön pénzüsszeg rendelkezésünkre, nem teljesíthettük.

A múlt évben már felemlítettük, hogy Kolozsvár városának tanácsához megkeresést intéztünk, hogy a kertek és szőlőhegyekben a madarak pusztítását erélyes intézkedésekkel megakadályozza

Örömmel jelenthetjük, hogy ennek eredménye is volt, mert a múlt év folyamán egyetlen panasz érkezett csak hozzánk a Külmagyar-utczában előfordult madár üldözésről flaubert puská-

val, de a rendőrségnél azonnal megtett erélyes közbelépésünk eredménnyel járt és az illető a további lövöldözéssel felhagyott.

Felemlítendő, hogy külvárosi földészeink is, melynek fiatal-sága híres volt, az állatok kinzásáról, kezd felhagyni ebbeli virtuskodásával és nem egyszer tapasztalhattuk, hogy ha különösen fuvarozás közben a tulterheltség folytán szegény igavónó állataik elakadnak, már többé nem esnek nekik rudakkal és vasvillával, hanem a tulterhet észszerűen lerakva szekerekükről, a teher lerakása után újból visszatérnek annak elfuvarozására. Éppen ily kiméletesebb eljárást tapasztalunk az iskolás gyermekeknél a házi állatokkal és madarakkal szemben.

A mult közgyűlésen már felemlített „állatvédelemről” szóló városi szabályrendeletek kiosztása a cselédbejelentő hivatal utján folytattatik s a mult évben is ezer példányt nyomattunk és osztattunk ki újabban a cselédek között, még pedig akként, hogy a cselédkönyvön az illető tisztviselő által jelzés tétetik arra nézve, hogy a cseléd a szabályrendelettel ellátott, azon czélból, hogy esetleg állatkinzásért felelősségre legyen vonható.

A madarak részére az őszszel ismét öt menhely, illetve fészek leit felállítva a sétatér és a város különböző helyein. Ezenkívül a tél folyamán hőesések alkalmával, kása elhintése által, élélmezve is lettek.

Felemlítendőnek tartom még azon fontos elhatározását választmányunknak, hogy az idén rendőröknek nem osztott ki jutalmakat és pedig azért mert sajnálattal győződött meg választmányunk arról, hogy akadtak köztük egyesek, a kik állásukat arra használták fel, hogy minden igaz ok nélkül zaklatták fel a faluról hetivásárra bejött szegény együgyű parasztot a rendőrségre megbüntetés végett csupán azért, hogy így szaporítsák a bejelentések számát; ezzel az illető nagyobb jutalomösszeget akarva biztosítani magának. De különben is az egész városi rendőrség teljes reorganisatio alá kerülvén, egyesületünk helyesebbnek találta ennek eredményét bevárva majd az új aera alatt a főkapitány urral egyetértőleg eljárva jutalmazni az állatvédelem körül, maguknak valódi igaz érdemeket szerzett rendőröket, illetve rendőrségi alkalmazottakat. Meg kell még emlékeznem havi közlönyünk szerkesztőjének személyében történt változásáról; a mi maga után vonta, hogy évenként az ifjuság részére kiiratni szokott pályázat és ennek folytán az ifjusági jutalmak kiosztása is elmaradt.

Sajnálattal kell itt megjegyeznem, hogy bizony nem is igen tellett volna jutalmakra, mivel a mult év anyagi tekintetben nem felelt meg várakozásunknak, mert a rendes évi tagsági díjak mellett, csupán egyesületünk buzgó maecenása báró Kemény Árpádné, Ő méltóságától kaptunk tetemesebb összeget, az Erdélyi bank és takarékpénztár részvénytársaságtól, a rendes évi segély összeget és Keller Lajos urtól Budapestről a minden évben küldeni szokott adományt, a melyeknek összegei a pénztári mérlegben van-

nak kitüntetve. De, habár, a múlt év anyagi bevételünket illetőleg némi csalódással járt, mégis örömmel tapasztaituk, hogy az alsóbb néposztály lelkének nemesítésére célzó törekvéseink; mint a fentebb említett esetekből hallani méltóztattak, járt némi eredménnyel, és ez a tudat minket kárpótol, mert nem annyira a pénzre van szükségünk, hogy az állatvédelem nem csak elméletben, hanem gyakorlatban is fejlődve és tökéletesedve; azon célunkat, hogy a társadalomnak minden tekintetben hasznos és munkás szerve maradhassunk mielőbb elérjük.

Végül felemlitem még, hogy »Állatok védelme« című „havi közlönyünk“ a múlt évben 356 példányban küldetett szét. Működésünk egyéb kisebb részleteinek felsorolásával nem kívánom a mélyen tisztelt közgyűlés türelmét tovább igénybe venni és tisztelettel kérem, jelentésem szíves tudomásul vételét.

Ezek után *Fekete Nagy Béla* városi tanácsos, rendes tag a megjelentek zajos helyeslése mellett a közönség nevében meleg köszönetét tolmácsolva az egyesület tisztikarának kitűnő jelentéseikért, javasolja, hogy úgy az elnöki megnyitó, mint a titkári jelentés is teljertartalmulag felvétessenek és megörökíttessenek a közgyűlési jegyzőkönyvben.

A közgyűlés az indítványt éljenzéssel egyhangulag elfogadta.

Helyeslő tudomásul vétetett *Virányi István* pénztárnok bemutatott és alább közölt mérleg és előirányzat jelentése:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk múlt évi működéséről a titkári jelentés tájékoztató részletesen a t. Közgyűlést, van szerencsém tisztelt közgyűlési tagjainkat olyólag múlt évi pénztár forgalmunkról az elszámolást bemutatni.

K i v o n a t

Cartozik. az állatvédő egyesület pénztári könyvéből az 1901. évi bevételek és kiadásokról. **Követel.**

	kor.	fil.	kor.	fil.		kor.	fil.	kor.	fil.
Pénztári maradvány 1900-ról ..			2642	87	„Állatok védelme“ című havi közlöny kiadásainak költsége	500			
Erdélyi bank és tak. pénztár részvényfársaság adománya 1900 évre	50	-			Madarak téli etetésének költsége	14	-		
Kéller Lajos urtól Bpestről	10				Madármenhelyek illetve fészkek felállításának költsége	48	-		
Br. Kemény Árpádnétól	400				Jutalmakra rendőröknek 1900 évre	100	-		
Tagsági díjakból befolyt	351				Egyes buzgó felügyelőknek	50	-		
Kamatokban	98	87	909	87	Allatvédelmi szabályrendeletek, hirdemények, nyomtatványok és egyéb apró kiadások	100	90		
					Küldöncz, posta és levelezési költségek	32	50		
					Szerkesztő és tisztviselők tiszteletdíja	400		1245	40
					<u>Egyenleg</u>			2306	95
Összesen ..			3552	351	Összesen ...			3552	551

Virányi István, pénztárnok

A pénztárt és pénztári könyvet átvizsgáltam és teljes rendben találtam

Kölozsvárt, 1901. deczember 31-én.

Ösv. Báró Bánffy Zoltánné, m. p.
elnök.

A vonatkozó bevételi és kiadási tételeket mind okmányilag igazolva találtuk — s a pénztárt 2306 95 korona átvittel teljesen rendben találtuk.

Kölozsvárt, 1901. ápril 23-án.

Szekula Ákos, m. p.

Turcsányi Gyula, m. p.

sz. v. b. t.

Költségelőirányzat 1902. évre.

Bevétel.

Tagsági díjakból.....	500 —	
Adományokból	600.—	
Kamatokból.....	100.—	1200.—

Kiadás.

Havi közlöny fentartására.....	500 —	
Jutalmazásokra	150.—	
Hirdetések s nyomtatványokra	100.—	
Egyéb kiadásokra	50.—	
Tiszteletdíjakra	400.	1200 —

Alapítványként kezelt összegek.

Szenkovics Márton adománya.....	40.	
Gróf Teleki Árvédné adománya.....	50 —	
Gróf Kornis Viktor adománya	50.—	
Br. Kemény Árpádné adománya	860.—	
Összesen.....	1000.—	

Ennek kapcsán sajnálattal kel felemlítenem, hogy a múlt évi bevételünk nem igazolta hozzá fűzött reményeinket és bevételünk a múlt évi közgyűlésen bemutatott előirányzaton jóval alul maradt; minek oka abban keresendő, hogy új alapító tag a múlt év folyamán egy sem lépett be egyesületünkbe, másrészt fizető tagjaink száma is megapadt, részben a városról való eltávozás miatt, részben pedig eddigi rendes tagjaink közül többen, hivatkozással az általános üzlet pangásra, más egyletek által való anyagi igénybe vételre stb. a fizetéssel elmaradtak. És há egyesületünknek fenállása óta leglelkesebb, legbúzóbb támogatója Br. Kemény Árpádné ő méltósága, a ki a múlt évben nagy sajnálatunkra hosszas betegségben szanvedett, nagy lelkü két ezer koronás alapítványának harmadik részletében a 400 K.-t meg nem küldi, — bizony aligha tehattünk volna valamit szegény állatkáink védelme érdekében. E mellett halával kel még felemlítenem a minden jótékony egyesületet oly készséggel támogató erdélyi bank és takarékpénztár részvény társaság 50 K. és Keller Lajos urnak Budapestről 10 K. adományát. De a lefolyt év anyagi csalódása nem csüggeszt el benünket t. közgyűlés, azért haladunk a megkezdett uton és biztat a remény, hogy lassan-lassan egyesületünk iránt is felmelegszik a jó emberek szive és tömeges belépésükkel lehetővé fogják tenni, hogy egyesületünk humánus céljai megvalósításában tovább haladhasson.

Végül bejelentve, hogy 1901-ben egyesületünknek 202 fizető tagja volt, a kik havi közlönyünket is kapták a tagsági díjért, — 108 ingyen példányt küldtünk meg az iskoláknak, és 46 tisztelet példányt küldtünk szét, — egyben van szerencsém a t. közgyűlésnek még a jövő évi költség előirányzatot tisztelettel bemutatni.

A pénztárvizsgálók jelentését *Hóry Béla* vármegyei árvaszéki elnök rendes tag olvasta fel és kiemelve a pénztárnoknak kiváló buzgóságát és pontosságát, javasolta a felmentvény megadását, a mihez a közgyűlés egyhangu helyesléssel hozzájáruli. A jelentés így szól:

Méltóságos elnök grófnő,
Tisztelt közgyűlés!

Az Erd. Állatvédő egyesület a tisztelettel alulírottakat, az egyesület pénztárának 1901 évi zárszámadásainak megvizsgálására kiküldvén: ezen megbízatásukban eljárunk, melyről van szerencsénk jelenteni, hogy:

Úgy a bevételi, mint kiosztási rovatokat a rendelkezésünkre bocsátott okmányok nyomán tüzetesen megvizsgáltuk, s ez alapon a bevételben: 3552 kor. 35 fillért a kiadásban: 1245 kor. 40 fillért az 1902 évre szóló *átvitelben: 2306 kor. 95 fillért* helyesen elszámolva találtunk.

Ez alapon a pénztárkönyvet aláírtuk, hitelesítettük és lezártuk.

A mennyiben tehát Nagys. Virányi István pénztáros urnak ügybuzgalmát teljes elismerésben kell részesítnünk, indítványozzuk, hogy a közgyűlés a pénztárnoki jelentést tudomásul venni, — a pénztáros számára az 1901 évre a felmentvényt megadni, — s odaadó buzgóságáért részére köszönetet szavazni méltóztassék.

Maradunk: Kolozsvárt, 1902. máj. 9-én Méltóságodnak kiváló tisztelettel

alázatos szolgálai:

Szekula Akos.

Turcsányi Gyula
pnztr. v. b. t.

Elnök a közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Kuzskó Istvánné és Hóry Béla tagokat és a közgyűlést a következő beszéddel berekesztette:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

A tárgysorozat ki lévén merítve, közgyűlésünk véget ért és nekem még csak azon kedves kötelesség maradt hátra hogy szives megjelenésükért az egyesület hálás köszönetét tolmácsolva a régi tagokat a további szives támogatásra és minél több új tag szerzésére; a kik pedig még nem voltak tagjai egyesületünk-

nek, azokat a szives belépésre kérjem, hadd fejlődjék, izmosodjék egyesületünk, és az állat védelem nemes érzülete a társadalom minden rétegében gyökeret verve válllvetve munkáljunk az emberiség nemesítésén, hisz nem vonhatja senki kétségbe azt, hogy az állatvédelem eszméjének különösen a serdületlen gyermekekre nemesítő s egyuttal nevelő hatása van.

Érezze minden teremtet lény a Mindenható irgalmasságát, játékonyságát, a kinek áldását további munkálkodásunkra kérve, ezzei az állatvédő egyesület 8-ik közgyűlését bezárom.

Írás a libákról.

Mottó: Szép állat a liba
Magát megmossa....

Most, a libaidényben talán nem lesz érdektelen rehabilitálni a szegény libákat, a kiket oly igazságtalanul hasonlítanak a csaci kislányokhoz. A libamonografia még egyáltalán nem ismerős, sőt a városi ember alig ismeri süttetlen állapotában. Pedig megérdemli ez a derék állat, hogy egy kicsit ismertessük.

...Napfölkeltekor már nagy gágogás jelzi, hogy megélenkült a libalegelő. Egymásután, csoportonként jönnek a libák, utközben is keresgélve a földön. Kedves a beszélgetésük, mely sokszor egészen olyan, mint a nevetés. Egy-egy csoportban elől jönnek a vén ludak, utánuk tipegve a pittyegő kis libák. Ezek bizony még ostobácskák egy kicsit, de hát a természet olyan jó, hogy az anyaludakba a szeretetet oly fokban oltotta be, hogy fiókáikat még akkor sem hagyják el, mikor ezek már egészen fölcseperedtek, ott legelésznek egy csordában, már-már meg sem lehet különböztetni őket; sokszor csak a hangjuk árulja el, hogy milyen fiatalok még, meg talán a fejük, a mely aránylag leglassabban fejlődik.

A legelőre érve utjok egyenesen a tóhoz visz s megérkezve rögtön „eszik a vizet“, nyakukat hosszan nyújtogatván. Egyik-másik már tollászcodik s kiterjesztett szárnyaival ágál, a mi csakhamar általános lesz az egész falkában. Más falka érkezik, pásztor nélkül. Ezekben a gunár vigyázó szemmel tekint jobbra-balra, hagyományos éberséggel ügyelve a kis libákra, odavezeti a kis csoportot arra a helyre, a hol tegnap legelésztek. Ha utjában valamely eperfa alá ér a falka, vagy nagyon csábit a földre

dobott dinnyehéj, kis időre megbomlik a libasor rendje; aztán mennek tovább.

Feljebb száll a nap. Első sugarai már bearanyozzák a tó vizét, melyben bukdácsoló ludak, pihés jószágok uszkálnak. Csookban a víz, ahogy a partról egy-egy megriasztott béka czuppan bele; az éberszemű gunár rögtön utána kap. Némi csönd áll be; a parton tisztálkodó libák az őrgunár hangos szavára mind oda figyelnek. Új falka érkezik. A falkában leghátul döcög a sánta liba, a „fenekfészek”. Szegényke még a keltéskor járt szerencsétlenül; valószínűleg kiesett a lészekből, vagy a többiek nyomták össze, mert legalul kerülhetett.

Megélenkül lassanként a libalegelő. Az új csoportok hangos gágogással jönnek, majd elvegyülnek a többi falka közé, sohasem keverednek össze. Ellegetésznek maguktól, fölkeresik a tó vizét, vissza is jönnek, bátran úgy lehet hagyni, minden kis falkában ott vigyáz a gunár, a melynek éberségét nem lehet ki játszani. Éberebb ez, mint a kutya; ezt nem lehet holmi odavetett konczzal elhallgattatni.

Összeverődnek a pásztorleánykák, ráérnek naphosszant évődni egymással. (A libapásztorság ugylátszik a lányok előjoga; csak nagyon elvétve látni más pásztor.) Egyszerre nagy láрма keletkezik. Ijedt siptiás és a vén ludak vészkiáltásai. A csoportok nagy lármával futnak össze; pittyegnek a kis libák, látszik rajtuk a nagy rémület, mire a lányok sűrőve néznek köröskörül, majd ernyőt csinálva tenyerükből, vizsgaszemmel nézik az eget. Magasan uszva a kék levegőben, nagy köröket írva, ott kereng a héjja, minden pillanatban lecsapni kész. Hamar rákezdik a héjjaütő nótájukat, teli torokból fujva:

Sas, sas, lakatos
Látom lábod ripacsos
Addig libát nem adok,
Míg azt le nem vakarod.
Kur, héjja, az anyja!
Csivére csattogóra
Kemény köre, vaskapocsra
.....

Az utolsó (reprodukálhatlan) sort pokoli visitással mondják, úgy hogy héjja legyen az, a mely ettől meg nem ijed. Még kövel is hajigálnak utána.

Elmulván a veszély, a kép ismét a régi lesz. A hogy jobban kezd tüzelni a delelő nap, a falkák az árnyékra vonulnak

gubbaszkodni. Hangjuk is alig hallatszik. Félállásban állva pihennek, egyik-másik a szárnya alá dugja a csőrét és alszik, némelyik pedig, különösen a fiókák közül, kapkod a légy után.

A víz partján vonul egy szomorú csoport. Azt hinné az ember, hogy csupa beteg liba. Szomorúak, tolluk alig van sokhelyütt, a tokos bőrük is kivirít. A „*bukottszárnyuk*“. A kapzsiság és emberi önzés áldozatai. Tulontul megkopasztották őket valami rablógazdaságban. Ugy tessék érteni, hogy ezeket a libákat „*fűbérbe*“ adták, a mi annyit jelent, hogy két fél között valamelyes szerződés jött létre, hogy a libákat őriztessék egy felekezeten. Például Jacskó Poszor Imréné a 12 idei libáját fűbérbe adja Börcsök Istvánnénak, ki is nagyszámu libái mellett külön pásztort tart. Megállapodás történik tehát, hogy a közös legelőn Börcsökéné őrizteti a libákat s a vendéglibák első kopasztásig nála maradnak a toll az övé lesz, ez a fizetés. Neki pedig érdekében állván a libáktól minél több hasznot huzni, lekopasztatja a lehetőségig. Ennek szomorú következménye a sok „*bukottszárnyu*“

A gazdasszonyok egyszerű lelkébe is be-be költözik a bizalmatlanság ördöge, azért hát a fűbérbe-adás előtt megjelezi a libáikat; mert hiába mondogatja a Börcsökéné, hogy egyik liba olyan, mint a másik, bizony nem úgy van az. Hogy a fejüket bekenik valami zöld színnel, ez nem jelzés, mint sokan hiszik. Ez csupán orvosság (férgék irányában). Oh, a jelzés egészen más. A tappancsokon történik. Az uszóbartyát (levelet) bemetszik, a hátulsó körmát (sarkát) pedig lenyikkantják: s ennek a változatai a jelzések. Nagyon sokféleképpen lehet ezt variálni. A pásztorgyerek minden egyes libát igen jól ősmervén, jól tudják, hogy az a melyiknek „*mindkét lábán szélső levele hasított, jobb lábán sarkavett*“ az a Tyihók Pösze Mátyáséké, hogy tehát annak semmi keresete abban a csordában, a hol a libának „*jobb lábán középső levele hasított, bal lábán többül nyikkantott*.“ Lám ez árulta el tavaly is a Börcsököt, mikor kieserélt kettőt. Lett is nagy háborúság a szomszédok közt, kik még azt is tudni vélték hogy „*mikori nyikkantás*“

Az árokparton gubbaszt egy csomó szomorú liba. Nem legelészték egész nap, nem uszkáltak, csak ott ülnek letopva az árnyékban, nyitott csőrrel, lihegve. Betegek; meglepte őket a „*pípitő*“ az a betegség, mely a nyelven képződő kasza-tokmány alakú epidermis-alképlet, a melyet úgy csipnek le a hüvelykujj körmével. Szerencsére hamar elmúlik, de még egy darabig elő-

vigyázatosnak kell lenni a kis libákkal, a kiket ilyenkor „csócsára” fognak. Ez a libák diétája. Mikor még nem tudnak jól rágni, félkeményre főtt talyalyi kukoriczán tartják őket, de ezt előbb a gazdasszony rágja össze. Ezt a műveletet „csócsálás”-nak nevezik. Később paraj és burgundi répa közé aprítják a csócsát, ugyancsak ilyenkor kerül elő a „vaskó” az a nyelétől megfosztott, kiszolgált konyhakész, vagy kaszadarab, melyet az otthoni ivóvizbe tesznek, ha a kis libának „szenvedély van a gyomrában”.

És ez elég gyakran fordul elő, mert a liba falánk állat. A „ki ki magának” luddtörvény egyetlen paragrafusa értelmében válogatás nélkül nyelik le a legkülönfélébb dolgokat. És tapasztalt öregnének a megmodható, hogy aranygyűrű, pénzdarab, üvegcserep a liba gyomrában nem tartozik a ritkaságok közé.

— A falu felől nagy portfelhő jön, melyből malaczok túró alakjai bontakoznak ki. Esteledik. Megindulnak a libák, szép sorjában tapogva hazafelé. Némelyik csoport szárnyra kerekedik és folyton gágogva repül haza, hol hangjukkal jelzik megérkezésüket. A hogy beljebb érnek a faluba, ritkulnak a csoportok, egyik-másik máris otthon gágog. Másik meg ott megy az utca közepén, egyik a másik után, liba sorban. A gyerekek oda kiabálnak a pásztorhoz, kinek libái így tapognak egymás mögött: „csikot esztek estére!”

De ez a láрма nem zavarja meg a rendet. Haza találnak, soha el nem hibázzák a portát, csak nagy ritkán esik meg, ha egy-egy játékos kutya megkergeti és szétüzi a falkát, hogy egyik-másik liba eltéved; ezt a többiek hívják haza hangos kiáltással. Ha a kapu kinyílik, úgy meggágogják, megüdvözlük a gazdasszonyt, hogy öröm nézni.

Általában a libát tévesen itélik meg.

A liba nem ostoba állat. Tessék csak eltölteni egy napot figyelő szemmel nézve ott a libapáston. Az ő életük megczáfol minden rosziindulatu ráfogás.

Már jó Miskolczi Gáspár XII. századbéli író is mondja, hogy „a libák okossága még a vadludakban is kitetszik, mert mikor Cicihiából a télnek kegyetlensége előtt Egyiptomba átköltöznek, egy-egy követ rejtenek szájukba, hogy a Taurus hegye fölött, a hol felette sok sasok laknak, gágogás nélkül á repülhessenek.”

Régi króikák csodadolgokat beszélnek a libáknak éppen nem kicsinylendő okosságáról, kezdve a kapitóliumi ludaktól egész az esslingeni ludig.

Hát a Kacskovicsné ludjáról hallottak-e, melyik olyan szépen járta a csárdást, hogy öröm volt nézni; csak azt mondták neki „tánczolj édes ludam!” Hát az a gunár, a melyik mindig elkísérte a falusi bírót, mikor az dobolt? Egy ismerős gunár meg hogy huzogatta a csengetyűzsinórt, ha zárva találta a gazdaszonya ajtaját. Arról nem is szólok, hogy milyen furtanggal félre tudják lökni a tolózárt, ha ki akarnak jönni a bezárt óból. Ha pedig be van kötve az ajtó, a csőrükkel egyszerűen a zsinórt elragják. Mégis kijönek.

Tudunk egy libáról, mely a gazdája halála után elárkoilta magát és két napi koplalás után éhen pusztult el. Egy másik meg utcahosszat, lépten-nyomon kísérte a gazdáját, nem törődve az utcagyerekek lármájával. Még a ködobálás se iasztotta el onnan. Gazdájának megvolt az a szokása, hogy naponkénti sétájában mindig ugyanazon egy padra ült le. Mikor sétájában közeledtek a pihenő helyhez, a csodaliba előre szaladt és szárnycsattogtatva mutatta abbeli örömét, hogy ime, megérkeztek. — Egy gunárt egyszer egy házörző eb megmentett a róka körmei közül s ezért hálából elválhatatlan kísérőjévé szegődött a kutyának.

Az esslingeni lud, az meg már irodalmi nevezetességre tett szert. Ez lépten-nyomon követte az ottani lovassági laktanya őrtálló katonáját s a fölváltás idejét örömteljes gágogással jelezte. Minden elriasztási kísérlet hasztalannak bizonyult, sőt a mikor építkezési munkálatok miatt az őrszemet régi helyéről máshová helyezték át, a lud, keresztül repülve a kaszárnya falain, újból fölkereste és ott is csökönyösen kísérte az őrt. A faköpenyeg mellett lakott, „*roppant henczege volt*”, czibülnék nem lehetett az őrhöz közelednie; a tiszteket is a legénység ellenségeinek tekintette és még az ezredes csizmaszárát sem átallotta megcsipkedni, ha szigorúan beszélt az őrről. Az ezred, áthelyezése alkalmával kedves állatját magával vitte Esslingenből Ludwigsburgba, hol nagyon megrökönyödött, mikor a tavaszi hadgyakorlatok tartamára otthon hagyta őt az ezred; hosszas morfondírozás után azzal kárpótolta magát, hogy a fegyvertárnál őrtálló katonához szegődött. Százan is látták azonban, hogy mily örömpeszevő hagyta faképnél a liba a szükségből fogadott fegyvertári őrt, midőn a hadgyakorlatról visszatérő ezredének kürtszavát meghallotta; ezrede elé sietett s rögtön kedves trombitása után sorakozva, magasra emelt fővel nagy büszkén lépkedett régi helyére.

16 éves korában a második helyőrségi változást érte meg, s ekkor ezredével Ulmba került. Igen kevés oly lakója volt Ulmnak, a ki el nem látogatott a líba csodájára.

Györy Elemér.

Állatvédelem és állatvilág.

Az éneklő-madarak mint szoba-madarak. Hasznos éneklő madaraink, mint szoba-madaraknak való elfogásának — eltekintve a kártól, melyet közgazdaságunk ezáltal szenved, mai nap amugy sincs értelme. Hisz ma már annyiféle énekesünk van a Kanári-madarak között, hogy jobb énekest szobáinkban nem is kívánhatunk. A Kanári-madarakat, mint tudjuk, a szobában tenyésztik; ha tehát ilyeneket tart valaki szobájában, ezáltal nem károsítja a gazdaságot. Azok, a kik eddig hasznos éneklő-madaraink fogdosásával és ezekkel való kereskedéssel foglalkoztak, foglalkozzanak Kanári-madarak tenyésztésével és ezekkel való kereskedéssel. Így nem károsítják folyton és folyton a közvagyonot, mely az ő vagyonuk is; sőt megmenthetnek nem csekély összegű pénzt, mely évenként mint Kanári-madarak ára kivándorol külföldre.

Ha valaki csak egy rovarpusztító éneklő-madarat elfog és ezt mondjuk tíz koronával eladja; mily csekély mégis ezen összeg azon haszonhoz képest, melyet ezen egy énekes kún a természetben nekünk hozhatna.

Itt is azonban főbűnösöknek azok tekintendők, a kik ilyen madarakat vesznek és fogva tartanak; a kik többnyire képesek megítélni, vagy tudhatják, hogy az a madár nem a végeit lett teremtve, hogy ők fogva tartsák, hanem, hogy a világ nagy óraművének valamelyik kerekéhez tartozik, amely kerék nélkül az óramű nem járhat.

Így a kitömött hasznos madárkák vagy ezek tollainak viselését illetőleg is nem az a tudatlan madárfogdozó a főbűnös hanem az azokkal kereskedő és még inkább az a hölgy vagy férfi, a ki azokat kalapján viseli.

Ne vegyenek tehát és ne tartsanak fogva hasznos madarat. (Ez különben törvény értelmében hazánkban meg is van tiltva) és ne vegyenek olyan kalapot, mely hasznos kitömött madárkával vagy egy ilyenek tollaival van díszítve.

1902. évre tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt :

Ajtay K. Albert	2 Kor.
Özv. Arkossy Lajosné	2 >
Gr. Béldi Ákos.....	2 >
Gr. Béldi Ferencz	2 >
Gr. Bethlen Karolin	2 >
Biella Mariska	2 >
Dr. Brandt Józsefné	2 >
Butyka Vilma	4 >
Dr. Czikmántory Ottó	2 >
Dr. Csengery Jánosné	2 >
Csernyánszky Ella	2 >
Dobál Antal	2 >
Dr. Erdély Károly	2 >
Özv. gr. Esterházy Jánosné ..	2 >
Özv. Fekete Pálné	2 >
De Gerando Antonina	2 >
Geréb Mártonné	2 >
Özv. dr. Goth Manóné	2 >
Dr. Grün A. Lipótné.....	2 >
Dr. Haller Károly	2 >
Dr. Issekutz Hugó	2 >
Izay Árpád	2 >
Özv. Kardos Kálmánné	2 >
Köváry László	2 >
Köváry Lászlóné	2 >
Krompecher Hermin	2 >
Özv. Makoldy Sámuelné	2 >
Merza Lajosné	2 >
Pataky Victoriné	2 >
Schwarzczel Adél	2 >
Dr. Szamosi Jánosné	2 >
Özv. Szász Domokosné.....	2 >
Dr. Szász Zsomorné.....	2 >
Szentgyörgyi Lajos.....	2 >
Turcsányi Gyula	2 >
Özv. br Wesselényi Istvánné ..	2 >

Br. Szentkereszty Zsigmond-
né .....

4 Kor

Vidékről :

Bay Ferencz, Tasnád.....	2 >
Br. Bornemissza Károly, Deés ..	2 >
Dr. Dobszay Antal, Pécs ..	2 >
Dr. Ferenczy Zoltán, Bpest ..	2 >
Fittler Sándorné, P.-Keme- nes.....	2 >
Br. Györffy Pál, Kraszna ..	2 >
Dr. Hints Elekne. M.-Vásár- hely	2 >
Horváth Bertalan, Hidvég..	2 >
Horváth Bertalanné, Hidvég ..	2 >
Indig Áron, Nyén	2 >
Jurássy Berta, Eger	2 >
Kaizler György, Zilah.....	2 >
Dr. Lindner Gusztáv, Bpest ..	2 >
Gr. Maldeghem Arthurné Besztercze	2 >
Gr. Mikes Árminné, Zabola ..	2 >
Dr. Pecz Vilmosné, Bpest ..	2 >
Sigmond Dezsóné, Bpest ..	2 >
Gr. Teleki Miksáné, Kendi- Lóna	2 >
Gr. Teleki Emma, Kendi- Lóna	2 >
Gr. Teleki László Gyula, Hosszúfalu	4 >
Gr. Teleki László Gyuláné, Hosszúfalu	2 >
Unger Mária, Bpest	2 >
Dr. Varga Gábor, Szent- Gotthard	2 >

Virányi István,
az egyesület pénztárosa.

Kérelem.

Megkezdve az 1902. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjikat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtákihordónktól, ha azzal jelentkezik, kivájtani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

<p>Készítők a szerkesztő nevére Deák Ferenc-utca II. sz. kéretnek. Előzetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u. 9 sz.) ezimére intézendők.</p>	<p>Tagoknak tagsági díj fejében jár Előfizetési ár: Egész évre — — — — 2 kor. — fill. Fél évre — — — — 1 kor. — fill. Számunként — — — — — kor. 20 fill.</p>
---	---

VII. évfolyam.

Kolozsvár, 1902. július.

7. szám.

TARTALOM: Az állatok értelme és tanulékonyága. *Gelei József.* — Az állatvédők figyelmébe. *Pécsi Aranka.* — Szárnyasaink szív-érzelmeiről. *Krenedits Ferencz.* — Ifjúsági pályázatunk eredménye. — *Állatvédelem és állatvilág:* Állattartás Kolozsvárt. — A városi iskolás gyermekek állat és természetismerete. — Gyűjtsenek-e a gyermekek pillangókat? — A zene hatása a szárnyasokra és állatokra. — Madárittás Olaszországban. — Tagjelteiket az 1902. évre befizettek névsora. — Kérelem.

Az állatok értelme és tanulékonyága.

Az Állatvédő Egyesület I. díjával jutalmazott pályamunka.

Irta: **Gelei József**, a kolozsvári unit. gymn. VII. o. tanulója.

»Az ember teste módosított állati alak,
telke hatványozott állati lélek.«

Értelmes állat! Vannak művelt emberek, kik majdnem napoként mondják el paripájukról, ölebükről vagy énekes kanárijokról: milyen értelmes, okos egy állat. De ha papíron vagy előszóval épen e kérdés merül föl előttünk, rögtön készek sikrásszállani az Isten képmására egyedül teremtett emberért, a természet uráért, megtagadnak az állatoktól minden tudatos szellemi működést, vaknak, ösztönszerűnek hirdetik minden tetteiket. Régen mindenki, ma már csak azok szólnak így, kik az állat életét a tudatlanság, büszkeség rövidlátó szemével vizsgálják, míg a tudományos világ elismeri, hogy „ösztön és ész között nem mutatható ki tényleges, hanem csak fokozati különbség“ (Krah-

mer) „az ember teste módosított állati alak, lelke hatványozott állati lélek“ (Burmeister).

E tétel bizonyítására, illetve igazolására a bizonyítások egész tömege áll rendelkezésünkre. Az állatok szellemi tevékenységének is az agy központja, mely ugyanazon anyagból, ugyan olyan részekből áll, mint az emberé, szükséges tehát, hogy nyilvánulásai is hasonlóak legyenek az emberéhez. De mivel a szellem fejlettsége az agy tömegétől és külalakjától is függ: ezért, hogy az ember lelke hatványozott állati lélek.

Azt mondják, hogy az állati agy nyilvánulásai hasonlóak az emberéhez. Az embernél a szellem az ész és értelem, érzélem, akarat és az emlékezés tehetségben nyilvánul; vizsgáljuk meg az állatok lelki világát, hogy feltalálhatók-e ezek náluk is.

Az ész a lét megválasztásában, az értelem a kivitelnél működik. Az állatoknál akkor nyilvánul mindkettő a legáltalánosabban, de egyszersmind a leghatározottabban is, mikor a fiaik ott hagyják bölcsőjüket, kilépnek az élet próbaterére, hol irtózatos harcz folyik a létért, mely őket gyöngeségök — tapasztalatlanságuk miatt észrevétlenül eltipornál Most feszíti meg a gyermekeiért rajongó anya eszét, értelmét a legerősebben, hogy a nagy küzdelem méltó harcosává avassa fiait. A szeretet találékonnyá teszi őt. Először a táplálék megszerzésére s vele együtt a mozgásra tanítják meg őket.

A madármama ismerve azt, hogy éhséggel a legtöbb várat be lehet venni, a legjobb falattal fiókái előtt ágra száll, vagy előttük röpked (fecske) s a melyik hamarább oda száll, az kapja el.

A kis sétatéren már többször megfigyeltem, hogy az anyamadar, illetve veréb, szárnyukat rezgető fiókáktól körülvéve, a szétszedett cserebogár potrohát csak folytonosan kopácsolja, egyszer-e egyszer felkapja, de ismét ledobja; eleinte nem tudtam mire vélni a dolgot, gondoltam, hogy szét akarja tépni; de hisz ezt ő könnyedén megtehetné volna. — nem — türelmesen folytatta a felkapkodást, mignem egy ügyesebb föl nem kapta a jóízű falatot.

Égészen meglepő volt előttem a kis madárka okossága.

Az orv-madarak a levegőben elejtett táplálék elfogatásával vezetik be fiaikat megéihetésök legfontosabb követelményébe, az ügyes és biztos vadászásba.

Mindezeket megtaláljuk az embernél is, midőn a kis cse-

csemőt valamely előtte kedves játéktárggyal csalogatva, tanítja jární; s valamint az embernél nem mondható ösztönszerűnek, ugyszintén az állatoknál sem.

A ragadozó emlős fiait maga mellett viszi barangolásai közben s ha zsákmányra akad, vele marczangoltatja szét. A róka holdvilágos éjeken apró nyulfiakra, alvó madarakra, egekre vezeti fiait, hogy élve fogják el; s őt néha magok is el-el portyáztatnak lesre.

Okosságra mutat az is, hogy minden oktatást a legnagyobb óvatossággal visznek véghez. Minden gyanút kelt bennök, a mit azelőtt számba sem vettek. A veréb hangosan csiripoló fiait egy fán eteti. Ha magunk elé nézve haladunk egy fa alá, gondtalanul foly a tere-fere. De mihelyt megállunk s a fára fölnezzünk: rögtön ághegyre száll a veréb, vészjelző szavát hallatja, mire a fiak elnémulnak, az anyaveréb pedig mozdulatunkat gyanakvó szemmel lesi figyelő pontjáról s ha reá ijesztünk, nem el, hanem a faágai közé, fiókáihoz repül.

A rókát figyelték meg, hogy néha mekkora szeretettel s ügyiátszik gondtalanul játszik fiaival, de a legcsekélyebb zajra szájába kapja s vaczkába hordja őket. Sőt a legtöbbször más tanyára viszi, ha háborgatást gyanít s még a legnagyobb veszélyben is felkap egyet, hogy biztos helyre szállítsa. Ebben az időszakban csak fiainak él, csak róluk gondoskodik minden állat, oktatja, engedelmességre szoktatja, bünteti, de még élete kockáztatásával is megvédi őket. A fiak a legnagyobb biztonságban növekednek fel, anyjuk védő szárnya alatt; el is sajátítják annak szokásait, értelmét, bátorságát, szelidségét, vérengzőségét; egészen anyjuk jellemét öltik magukra.

A szülők nemcsak fiaik nevelésében, hanem az élet minden szakát felhasználják és természetadta képességeiket is. A legnagyobb értelmességgel követik akarataikat; mielőtt tettüket végrehajtanák, tanakodnak magukka!; összehasonlítják eddigi tapasztalataikkal s némelyik a legnagyobb ravaszsággal hajtja végre tettét. Megfigyelő tehetségek van. Valamennyi, a puskás ember által üldözött állat, felismeri a vadászt puskájáról s menekül előle, de ha puska nélkül látja, számba sem veszi, sőt némely madár, mint a szajkó, a szarka, szemtelenül is viselkednek vele szembe.

Az értelem második actusa, az érzelem az állatoktól elidegeníthetetlen. Az állat azt a tapasztalatot, benyomást, melyet az

élő környezet reá gyakorolt, felhasználja, viszonyt állapít meg maga és környezete közt, mely barátságos, ha a benyomás kedvező, ellenséges, ha a benyomás kedvezőtlen. Legnagyobb mértékben, a házi életben mutatkoznak az érzelmeik. A gyermek-szeretet náluk egész szenvedély; béke-szeretők, nyájasok, szelídek, odaadók fiaik iránt; büszkék reájuk; de viszont épen ebben a korban a leghevesebbek, dühösebbek, szilajok az otthonon kívül veszély idején. Rokonszenvet, részvétet tanúsítanak az anyját elvesztett idegen fajbeliek iránt is, sőt körükbe fogadják a gyámoltalanokat. Az anya hűségesen ragaszkodik férjéhez, s ha vadász gyilkoló golyója valamelyiküket elrabolja, levert, bánatos lesz, étvágytalan s az éneklő madár olyan keserves nótákat dalol, hogy a szív megindul reá. Hűséges és hálás jóltevője, ápolója, gazdája iránt. Több feljegyzés van, hogy a gazdát cserélt nemes paripa, mivel régi gazdáját nem láthatta, bánatában kimult. Bosszantóját, ellenségét gyűlöli s nem nyugszik, míg ki nem elégíti bosszuját.

Minden állatnak van határozott jelleme: merész, vagy félnék, vakmerő, vagy óvatos, becsületes vagy tolvaj, őszinte vagy ravasz, alattomos, bizalmas vagy gyanakvó, békeszerető vagy civakodó s ki tudja elmondani, hogy még hány fele.

Az öntudatos szellemi működés cselekedetei akaratiak és nem ösztönszerűek. Az állatoknak is megvan az akarat tehetősége; kitartásban erős és hamar lankadásban, gyenge vagy szórakozott akaratra ismerünk. De mi sem bizonyítja világosabban az önálló akaratot és akaratérőt, mint az, hogy legyőzi vágyait, szenvedéseit s megtanul uralkodni magán. Tapasztaljuk ezt a szelidítésnél, a táplálkozásnál akkor, midőn fiaikat kell etessék; a társas állatoknál, melyek egyéni érdekeiket a közérdekért áldozzák fel.

Nem tagadható el az állatok emlékező tehetősége sem, hisz e nélkül nincs szellemi fejlődés. Tapasztalatait megőrzi, hogy azoknak alkalomadtán hasznát vegye. Az ember valamely tapasztalt veszély minden részletére hűen emlékezik egész életén át; ép így van ez az állatoknál is, a veszély okozóját évek múltán is felismerik. Az elefántról van nagyon sok ilyen történet feljegyezve, még tapasztalhatjuk mi is a kutyánál: hogyha egyszer rájlesztünk, valahányszor csak találkozunk vele, mindig megugat.

Az állatok vándorlását némelyek ösztönszerűnek mondják,

de már általánosan elismert tény, hogy a hőmérséklet csökkenése és a táplálék hiány az okai. De ha amazt fogadjuk is el, valyon elfogadható-e, hogy az ösztön képesíti arra, hogy mindig régi tartzkodási helyökre jöhessenek vissza? Határozottan nem. Megjegyzik utjuk irányát, megfigyelik pontosan a részleteit és csakis így jöhetnek vissza, mindig ugyanazon helyre. Ezért némely madár, különösen a vizek, folyómentén vándorolnak, részint táplálkozás végett is.

Az állatok szellemi tehetségét az értelem-, akarat-érzelem- és értelem tehetsége mellett az a tökéletesedés bizonyítja a legkézzelfoghatóbban, melyre minden lelki adománya képes, ha oktatásban részesül. Az erős utánzási hajlammal bíró állatoknál (majom, több madár-faj, mint papagály, szarka, szajkó, stb.). Az oktatás fáradság nélkül történik, másoknál ellenben az állat jellemének beható tanulmánya szükséges, hogy valami eredményt elérjünk. Az állat u. i. szórakozott, vagy kitartó figyelme, rokon vagy ellenszenves bizonyos dolgok iránt s ha nem ütközik össze a betanítandó dolog belső lelkivilágával, kitartással bámulatos dolgokat lehet kivinni. Az idomítás nem tisztán erőművi, hanem valódi nevelésen is alapszik. Csak az elsővel az állatot inkább testi ügyességekre taníthatjuk, míg a kettő egyesítésével a szellemi tehetségeit nemesbíthetjük. Leginkább akkor ragad el a bámulat, mikor éppen az állat szenvedélye, legerősebb jellembeli tulajdonsága van elnyomva; mint ezt cirkusban látjuk a lóháton lovagló medvénél, állatseregletekben az egy kecreczben lakó lámának; farkasnál, vagy az együtt játszó vizsla, medve, oroszlán és embernél. Majdnem minden állat ellenszenvvel viseltetik a tűz iránt s mégis látunk cirkusban lovat, minden oldalról égő kereveken átszaladni; s az állatseregletek állandó mutatványai közé tartozik égő tűz-karikákon ugratni át oroszlánt, tigrist, farkast. Legbámulatosabb ügyességet, legnagyobb foku értelmet az oromba elefánttal érnek el; megtaníják hordón állva azt hengeríteni, sörrösüvegeken táncolni, orrmánya végén lévő kampóval kanaiat, villát, kést, ügyesen kezelni; majd mind pinczért, majd mint impozáns uri embert mutatják be; bámulatos még számoló képessége is.

Könnyen szelidíthetők és tanulékonyak a madarak is. Bizalmasak lesznek az emberekhez, sőt szabadon bocsátva, mindig visszatérnek gazdájukhoz. Valamennyi között leghűségesebb a szajkó, mint hű eb, követi gazdáját s engedelmeskedik szavainak.

Több fajbeli madarat beszélni is meglehet tanítani, melyek a szavakat legalkalmasabban használják, nem mintha épen úgy értenék azokat, mint az ember, hanem emlékező tehetségükben megjegyzi maguknak, hogy mit minő körülmények között hallottak és ezek ismétlődésekor ismétlik az emlékezetökbe vésett szavakat.

Térjünk vissza legnemesebb állatunkhoz a kutyához, melyen leginkább látszik a nevelés. A jól oktatót kutya lelki világának legkiválóbb vonása a gazdájához való megdönthetetlen hűség és ragaszkodás, föltétlen engedelmesség és alárendeltség, szigorú éberség, szelidség, szolgálatkész és barátságos magaviselet. Midőn gazdája utra készül, fülét hegyzi, szemét forgatja, parancsát várja; örül, ha vele mehet, bánatos, ha otthon kell maradnia. Teljesen az emberé s érte még életét is feláldozza, állandó törekvése, hogy gazdájának mindig és mindenben szolgáljon és hasznára legyen. Gazdájának jellemét tükrözi vissza; a vadász-kutya a vadászét, a mészáros-kutya a mészárosét, a juhász-kutya a juhászét. Mekkora meghatottsággal nézzük azt, mikor a szent-bernáthegyi fagyasztó hidegben, sivítő szélben, boros kulacscsal nyakában élelmes tarisznával hátán utnak eresztik a szerzetes, hogy az emberiségre is a leghumánusabb cselekedeteket végezze.

Okunk arra nincsen, hogy magunkat magassan az állatok fölé helyezzük. Igen, ha csak az európai embert tekintjük, ez természetesen magasabban áll, de nem elszigetelten, mert ott vannak a többi vad faj rokonaink, mint a szerecsen meg buschmann, melyeknél semmi erkölcsi érzék, még kevesebb előre számítás van. Ott vannak az állatország fejlettebb szellemi tehetségei: a majmok, melyekben több szemlélő nagyobb szellemi erőt észlelt, mint a fenemlített emberfajokban. Ezen szélsőségek az embernél és az állatorszában mintegy összekapcsoló láncszemek.

„Ha ez előítélettől egyszer megszabadultunk...., befogjuk látni, hogy az állatvilág nemcsak testi, hanem egyszersmind szellemi és erkölcsi tekintetben is ugyanolyan elemekből áll, mint az ember.«

Jelenleg, mondja találóan és helyesen Friedrich, nemcsak igazságtalanság, hanem egyszersmind szellemi szegénység félreismerni azon állást, melyet az állatok az emberrel szemközt a természetben elfoglalnak. Ki szellemi s lelki tehetségeiket tagadja, az nem lát mélyebben a természetbe, mint a mennyire épen érzéki szemei hatolnak, az ilyen egyáltalában nem hozhat helyes ítéletet a szellemi erőkről.

Az állatvédők figyelmébe.

Ha szép fővárosunk, szép Budapest rendezett főutczáin végig haladunk, örömmel tapasztaljuk, hogy mily emberségesen bánik például az Andrássy- vagy Stefánia-úton a lovakkal a kocsis.

A fényes, ragyogó, könnyű gummi-kerekű hintót a benne ülő pehelykönnyűségű, rózsás kalapu fiatal leánynyal szinte élvezet lehet az ezüst szerszamos lovaknak húzni.

A bakon ülő cylinderes kocsis szeliden czirógatja a lovak sörényét s a szép állatok büszkén ügetnek a sima faburkolatu úton tova.

Milyen szép is uri istállóban úri lónak születni!

De hagyjuk ott a ligeti corsót, a rendezett utcákat, vessünk csak egy pillantást az egyik elhanyagolt szűk mellékutczába.

A gazdag bankárnak eltörött az automobilja. Telefonál a gépgyárba, a honnan a gyáros köcsit küld az elromlott automobilért.

A kocsi elé két ló van fogva. Közönséges egyszerű két lovacska, bizony nem a legerősebb fajtából.

Nagy nehezen felrakják a vaspántos nagy szekerre az automobil, melynek óriási sulya alatt megroppan az erős szekér is.

Az egyik ló jámborul hátra néz, mintha azt mondaná a te kintete: hát ezt minékünk kell elvinni?

Megindulnak, azaz megindulnának, de nem lehet.

Hat ember taszitja a szekeret hátul, a kocsis az ostorral a bakról, két ember jobbról és balról fahusángokkal ütik-verik a lovakat.

Kapkodták a fejüket a szegény állatok a csapások elől, de mozdulni nem bírtak.

Az egyik ló el is esett. Habzott a szája, a szemei kidülledtek a nagy kinban, még akkor is ütötték, hogy felkeljen.

A veres arczu óriás részeg kocsis összeszorított ököllel ütötte a szegény megkinzott állatot ott, a hol érte.

Nagy népcsődület gyűlt össze, de egy se kelt a ló védelmére.

Az ablakból néztem a dolgoz. Rendőrért küldtem valakit, magam pedig odamentem a kocsishoz, megfogtam a karját és erősen rászóltam. Bambán nézett reám, kirántotta karját a kezemből, de időközben megjött a rendőr. Az aztán kiadta a rendeletet:

— Hozzanak valahonnan egy harmadik lovat.

A szegény elesett ló nagy nehezen feltápaszkodott és nekem

úgy tetszik, mintha hálás tekintete vetett volna reám szem-ellenzöje alól, miközben keservesen vonszolják a hatalmas vasszörnyeteget, ilyen gondolatok járhatnak a fejükben:

— Nem érdemes szegény lónak születni.

* * *

Kolozsváron ismerkedtem meg egy állattal, melyet a fővárosban nem láttam: ez a bivaly.

Csendes, szelid, jámbor állat. Nappal dolgozik, huzza, vonszolja a nehéz szekeret, este aztán megfejik.

Idáig rendben is van, erős állat, hurczolhatja a kövekkel megrakott kocsikat, de az már éppenséggel nincs rendjén, hogy annyira ütök-verik, mint sok alkalommal láttam.

Szóltam is egy rendőrnek, hogy mért nem szól, hogy ne üssék.

Ez volt a rendőr flegmatikus válasza:

— Erős állat, nem érzi annak a bőre.

Vajjon így van-e?

Pécsi Aranka.

Szárnyasaink szív-érzelmeiről.

A „Természet” egyik előző számában Lakatos Károly egy a kék vadgalamb és a vadgerle kvodlibetjével ékeskedő „hibridről” emlékezik meg.

A közlemény ornithologusaink figyelmét bizonyára felköltötte; előttük ugyanis ismert dolog, hogy a madárvilág egyes válfajai rendszerint csakis saját családjukból szokták kiválasztani párjukat. A madarak világában valóságos kasztrendszer áll fenn s mindegyik méltóságán alulinak tartja, hogy holmi idegen madárral álljon össze.

Ugyanazon madár családok különböző példányai nagy ellenszenvet mutatnak egymás iránt és ezen ellenszenvüket gyakran akkor se bírják leküzdeni, ha egy kalitkába zárják is őket; — de általánosan ismert dolog az is, hogy az ugyanazon családba tartozó madarak még szelídített társaik iránt is ellenséges érzülettel viseltetnek, ha eredeti vad állapotukban kerülnek melléjük.

A „Wiener Landwirthschaftliche Zeitung” 1894. évi 33. számában „Egy ornithologus” megfigyelő elmondja, hogy volt

neki egy pintyőkéje, a melyik egyszer kalitkájából megszökött és a közeli cseresznyefára szállott; ámde a kis madár boldog szabadságának nem sokáig örvendhetett, mert vad társai a civilizálódott kis pintyőkét agyon verték.

Az említett ornithologus megsiratott kis pintyőkéről mindjárt áttér a golyára és felemlíti, hogy tud egy esetet, a mely egy alföldi tanyán történt: egy golya, nem tudom miért, nem ment ei délre költözködő társaival, hanem egy paraszt-ház udvarán vissza maradva, nálunk huzta ki a telet; ámde nagyon megjártá, mert a tavaszkor visszatérő golyák neki estek szelid rokonoknak és oly kegyetlenül kezdték vagdalni csőreikkel, hogy kétségtelesen agyon verték volna, ha egy fűtykössel igazságot nem tesznek köztük.

A pintyőke és a golya családfaja között létező nagy különbségre hivatkozva az említett példából azon következtetést lehet vonni, hogy minden vad madár ellenséges érzülettel viselkedik azon testvére iránt, a mely természeti ösztönével meg nem egyező szokást kíván vele megkedveltetni.

Ezen állítás igazolásul szolgálhat a csákós verébbel tett kísérlet: ha fogunk egy verebét és papír csákót téve fejére szabadon eresztjük: mihelyest meglátják őt társai, addig-addig csipkedik, míg ki nem adja párját, vagy el nem veszi csákóját.

Igen helyes dolog tehát, mikor a posta-galambnak szárnya tollára írják, nem pedig a nyakába akasztják az üzenetet, nem helyes azonban, mikor a költözködő fecskéknek szalagot kötnek a nyakára, mert ezért a kis szalagért bizonyára sok szemrehányást kell elszivelnie még hites társától is.

Ekként látjuk érvényesülni a természet törvényét, a madarak életében is és bizást állíthatjuk, hogy mindazok a madarak, a melyek eredeti vadságukban, más idegen madarak, vagy szelidített testvéreiket választják ki párjuknak, hogy mindezek igen ritka kivételek, ép azért a Lakatos Károly által közölt galambfaj is, valóban nevezhető érdekes hibridnek, annyival is inkább, mivel a pintyőkéről és golyáról megemlékező ornithologus, egyedül a siket-fajdról és nyír-fajdról mondja azt, hogy a nyír-fajd kakasa sokszor választ siket-fajd jérczét párjául, egyéb vadmadarakról általában azt állítja, hogy különös ellenszenvvel viselkednek még faj-testvéreik iránt is, ha azok szelidített állapotukban kerülnek eléjük.

Erre nézve érdekes példákat említ föl az idézett német lap ornithologusa:

Szelid és vadgalambokkal tett kísérletei nem sikerültek. Pásztorfiuk egy pár örvös galambot fogtak neki. Kalitkába zárta őket s mivel a galambok nem akartak enni, kezével táplálta őket: ez által oly szelidekké lettek a vadgalambok, hogy később önként is ettek a kezéből. Mikor a párzás idejét elérkezni látia, mindegyik mellé egy igen szép kékszemű házi galambot tett a kalitkába. Daczára annak, hogy a házi galamb szelid volt, az örvös galamb pedig már megszelidült, az egyik kalitkában levők megvadultak egymástól, nem hogy összecsokolkoztak volna; a másik kalitkában levők közül a szelid házigalamb csipdesni és szárnyával csapdosni kezdte az örvös galambot és a gyöngébb házi galamb ki mert kezdeni az erősebb örvös galambbal, sőt még azt meg is verte.

Megemlékezik ugyanez az ornithologus egy ublánus hadnagyról, a ki szerzett egy vadludat, a melyről elmondja, hogy szárnyait repülésre alkalmatlanná tette és udvarába deportálta... A lud lassan-lassan bele törődött a fogságba; de mégis gyakran rajta érte őt, hogy kinyújtott nyakkal sovárogyva kandikált a levegőbe. Később a szabadságától megfosztott gunárt némi kárpótlásban akarván részesíteni: egy szép fehér házi libát adott vigasztalóul.

Nehezen ment az ismeretség megkötése; de a két liba később mégis együtt uszált a patakban, együtt sétált a réten, sőt egy év alatt az együttlétnek még látható következménye is lett: ivadékok keletkeztek... a vad-atyából kultivált férj vált, ha ellenség fenyegette övét: sziszegéssel és szárnycsattogtatással sietett feleségének segédkezni, éppen úgy akár csak a civilizált gunárok szokták.

Az említett német lap idézett helyén, egy állat-barát emlékezik meg egy vad kacsáról, ki elmondja, hogy egy kis folyó völgyében éledgelt egy kacsacsalád... egy napon örömmel tapasztalta a kacsáit szánon tartó gazdasszonyka hogy azok egygyel megszaporodtak: mert a szemrevaló kacsák közül egy vad gácsér ugyancsak tette a szépet és sikerült is neki egyik-másik kacsacsaládnak elcsavarni a fejét. Egész nap együtt maradt a szelid kacsákkal a tollas Don Juan, de ugyancsak meg volt keveredve, mikor a lenyugvó nappal az alvás ideje elérkezett, mert sehogy se tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy ne a szabadban, hanem valami ólban töltsse az éjét: ilyenkor mindig győzött a szabadság ösztöne: öveitől elvált és az erdő felé repült.

Nem tartozik a ritkaságok közé, hogy széna-kaszálás idején vadkacsa fészket találnak. Ámde még akkor is ha szelid kacsza költi ki és neveliföl a vadkacsát, a kis jószágok mindig őseik nyomdokait követik, félénkek maradnak . . . Szeretnek elrejtőzni és ha csak szerét tehetik : elrepülnek, soha többé vissza se térnek.

Ugyancsak vadkacsáról szól a következő eset is : egy vau-ti ör vadkacsa fészekben tíz tojást talált. Miután odahaza kottott a szelid kacsája . . . hazavitte a fészket . . . a tojások egytől-egyig kikeltek . . . felnevelésük szépen haladt . . . szárnyukat megkötözte, hogy ne lehessenek hozzá hűtlenek . . . Később megakarta vadkacsáit hizlalni : ebből azonban semmi sem lett. Kacsái keveset ettek és esténként valóságos keveredés volt közöttük, sehogy se tudtak beletörődni abba, hogy óiban aludjanak : szaladgáltak, röpködtek, sehogy se leherett lecsendesíteni s utójára is a kés szabadította meg őket nyugtalan életüktől.

Figyelembe véve a madárvilág ezen rendszeretét és törvényismeretét : annál érdekesebbek a kivételek minél ritkábbak azok, általánosan ismertek a kanári-madárral tett kísérletek :

A kanári szigetéről hozott vadkanári madár szives örömet éli világát a szeliddel, de sőt szívesen látott házi-barátja a kanárinak : a kenderike, a tengelicz a csiz és a gimpi is, sőt néha még a paraszt legény veréb is.

Ezekből levonva a következtetést, azon tanuságot vonhatjuk, hogy az egyes madár-fajok csak is sajátjaikat ismerik el párjuknak. Ámde tény az is, hogy az emberi beavatkozás sok madár válfajt teremthet erőszakos pároztatás által, hogyha jól választja ki az egyedeket.

Egy érdekes tyuk keresztezést lehetett látni az 1890. évi bécsi mezőgazdasági és erdészeti kiállításon, egy csodálatos madarat : a fáczán és a házityuk ivadékát.

Dr. Baldamus jeles ornithologus szerint a közönséges fáczán szívesen fogadja párjául az ezüst és arany fáczánt, a tyúkot, sőt még a pulykát is.

A vadpulyka szívesen látja a szelid pulykát és a szelid pulyka és vadpulyka ivadékának gondos tenyésztése által keletkezett fájának legkiválóbbja a bronz-pulyka.

Baromfi tenyésztésünk és galambászatunk szempontjából tehát igen nagy fontossággal bír minden oly értesítés, melyet egy-egy oly érdekes hibridről tett közlemény képez, mint a milyenről Lakatos Károly a „Természet“ f. évi I. számában e lap olvasóinak beszélt.

Krenedits Ferencz.

Ifjusági pályázatunk eredménye.

Junius 15-én járt le hirdetett ifjusági pályázatunk s ez a pályázat, *minden eddiginél nagyobb eredménnyel* járt, a mi ékesen szóló bizonyítéka annak, hogy az állatvédelem eszméje s az állatok szeretete az iskolákban, a minden szépért és jóért lelkesülő, serdülő ifjuságban mindjobban terjed. És ez a bizonyíték reménységgel tölthet el az iránt, hogy ebből a cseretéből fog majdan kinőni a társadalom öntudatos állatvédő törekvésének terebélyes fája. Ifjusági pályázataink eredménye fokozatosan fejlődik. Az eddigi pályázatokon beérkezett 4, 5, 7 pályamunkát, az idei pályázat 10 beérkezett pályamunkája szépen meghaladja s ez is mutatja, hogy állatvédő egyesületünk nemes munkája sikereket is tud már fölmutatni még az ő szerény eszközeivel is. És örvendetesen tapasztalhattuk azt is, hogy nemcsak a pályamunkák száma, de azoknak színvonala is szépen emelkedett.

Ifjusági pályázatunk *első* díját, 1 drb. 10 koronás aranyat „Az ember teste módosított állati alak, lelke hatványozott állati lélek.” jeligéjű dolgozat nyerte el. Szerzője *Gelei József*, az unitárius főgymnasium VII. oszt. tanulója. A *második* díjat, 6 koronát, a „Balaton” jeligéjű dolgozat szerzője *Székely Gabriella*, a felsőbb leányiskola IV. o. növendéke nyerte el. A *harmadik* díj, 4 korona nyertese „Tanuld megbecsülni az állatokat, mert sohasem tudhatod, mikor lehetnek hasznodra” jeligéjű pályamunka, szerzője *Tyroler Irma*, a polgári leányiskola IV. o. tanulója. A kitűzött pályadíjakat a szerkesztő elküldte már a nyerteseknek.

Az első díjat nyert dolgozatot jelen számunkban közöljük.

Állatvédelem és állatvilág.

Állatkinzás Kolozsvárt. A törvény és szabályrendelet lehetőleg igyekszik megvédeni a jószágokat a gazdák szivtelensége ellen, de ezzel nem akadályozhatják meg azt, hogy nap-nap után ne halljuk hírért és ne lássuk színét az állatkinzás újabb és újabb városunkban elkövetett nemének.

Csudálatosan nagy a on embereknek száma, akiket ilyen ügyből kifolyólag cizítal meg a kihágási bíróság.

Nap-nap után néhány szekeres kerül szivtelen állatkinzásért

a kihágási bíró elé. Lovait ütik embertelen módon, mikor terhes kocsijuk egy kátyuban elakadt. Ilyenkor az érzéstelen kocsis — hogy indokolatlan dühét kiönthesse — összevissza veri az állatot.

A kolozsvári szekeresek külföldben is híresek arról, hogy milyen embertelenül bánnak jószágaikkal, amelyek pedig a kenyeret segítenek megkeresni. A lelkismeretes bánást nem lehet beparancsolni senkibe, hanem még szigorubb ítéletekkel kell példát adni ezeknek a lelketlen teremtményeknek. Az állatvédő egyesületek nagyban munkálkodnak és terjesztik eszméit a humanizmusnak, de nélkülözik a nagy közönség pártfogását.

Ha valaki állatkinzást lát, jelentse azt a legközelebbi rendőrnek, akinek kötelessége az állatkinzást megszüntetni s a kinzót följelenteni. Ekként talán a közelművelők is megfinomulnak kissé és a közönség jobb érzését nem fogják olyan barbár utcai jelenetek botránkoztatni.

A városi iskolás gyermekek állat- és természetismerete. Kétségtelennek mondható, hogy a nagy városokban hazánkban is úgy áll a dolog, mint abban a statisztikában, amelyet nem rég egy hamburgi tanító gyűjtött. E tanító iskolájának 10—16 éves 120 gyermeke közül nem látta a szántási műveletet soha 49; juhnyáját nem látott 58; ibolyát a szabad talajban 70 fülemüle énekét nem hallott 90; naplementet nem látott 39; a nap felkeltét nem látta 89 stb. Ki is jelenti e tanár, hogy: a tanulók ismerik a színházat, concertet, kiállításokat, muzeumokat, bazárokat, áruházakat, szóval a kultúra, a fényűzés intézményeit és tárgyait, de a minden kulturák alapjáról, a természet életéről, berendezéséről, tárgyairól, élő lényeiről fogalommal se bírnak.

Látnak szakácsművészeti kiállításokat is, de hogy a mindennapi kenyér hogy készül, azt nem tudják. Menázsériák, állatkertek fenevadjainak produkciói, azok etetése nagy gyönyörűséget okoz nekik, ám hiába kérdeznénk tőlük, hogy miképpen táplálja pl. a fecske a fiait; hogy iszik a veréb; miért hasznos az egyik állat, miért káros és mennyiben nem hasznos a másik; hogy kell hát a káros emberségesen irtani, s hogyan kell a hasznost védeni stb.

A növény- és állatvilág s a természet egyéb tárgya, jelensége, jelentősége stb. felől legfeljebb szavai vannak az ilyen iskolás gyermeknek, de nézete arról nincs s így fogalma, ítélete sincs. Végig fog klnalódni a térképen a legsötétebb Afrikában; tudja a világrész főbb hegyeit, folyóit, városait, de nem tudja

hogy mi az a tej, a mit iszik; mi az a méz, tojás, a mit eszik; mi az a gyapju, amibe takarózzik! ;Hogyan volna hát képes az állatokat pl. ismerni, hasznukért becsülni, szeretni, gondozni, óvni, védeni.

Nem is lehet eléggé a tanítók lelkére kötni, hogy ily irányban igyekezzenek többet vinni a serdülő gyermekekbe, nem csak az ismeretbővítés, hanem a lelkület-nemesítés szempontjából.

Tanítóó.

Gyűjtsenek-e a gyermekek pillangókat? Nagy rajokban igyekszik ilyenkor, a tavasz és nyár pompájában, az emberiség a szabad természet ölébe, föltámad ilyenkor a vándor kedv és a gyermekekénél: a gyűjtés. A mezőkön tarka pillangók után szaladnak lepkefogóikkal, a bokrokban rovarok után motoznak, a lejtőkön növényeket gyűjtenek és a tavak mellett békát, halat fogdosnak az aqvarium részére. Szükséges vagy egyáltalán helyes ez? Van ennek valami pedagógiai célja? Nem, nem és harmadszor is nem. Nagyon határozott hangon nyilatkozik erről Ule német tanár a „Natur“ cz. német lapban. »A hol a tudósokat tudomány szomj kérészerit növények, pillangók, rovarok gyűjtésére, ott megengedhető ez. De a mi iskolás gyermekeink nem tudományszomjból, hanem pusztán utánszóból gyűjtenek. Ha Péter gyűjt, akkor ezt Pálnak is meg kell tenni. A mellett az ilyen gyűjtemények tanértéke semmi. A pillangó vagy rovar rajza éppen annyit mutat a gyermeknek, mint a döglött rovar vagy pillangó. Éppen úgy teljesen fölösleges, hogy a fiu növénygyűjteményt rendezzen be. Vezessétek a gyermekeket ki az erdő és mezőre — mondja Ule — és mutassátok meg nekik a növényeket növésük helyén, mindazzal a mi azokat körülveszi. És többet tanulnak, mint a növény gyűjteményből, a melyek év végén a rovar és lepkegyűjteménnyel együtt rendszeren a lomtárba vándorolnak. A mellett a gyűjtés nyerssé teszi az erkölcsöket. Ha a tudós a pillangó fejét benyomja és türe fűzi, ha a rovart éterrel megöli, ugy az a tudomány érdekében történik; de ha a gyermekek ezt teszik, ugy érzékük megtompul a hangtalan állatok szenvedése iránt. Éppen oly kevéssé tőrjék meg a szülők, hogy gyermekeik teknős békát vagy hasonló állatot tartsanak. Hiszen a kicsinyeknek nagy örömet okoz ilyesvalamit a kirándulásról haza hozni, de az állatok nem erre vannak teremve. A tojások gyűjtése pedig éppenséggel nem megengedhető. Az ilyen gyerekeket nem dicséret illet tudomány szomjukért, hanem egy pár egészséges nyakleves.«

A zene hatása a szárnyasokra és állatokra. Erről a tárgyról a „Natur“ német lap a következő érdekes megfigyeléseket teszi közzé: Nagyon érdekes volt egyszer Pozenben megfigyelnünk milyen hatást gyakorol a vonós hangszer zenéje a szárnyasra. Az ottani szárnyas kiállítás vasárnap hangversenyt tervezett és egy teljes zenekar meg is jelent. Mialatt a zenekar a vonóshangszereket hangolta a szárnyasok viselkedésében semmi változás nem volt észlelhető, de a mint a karmester jelt adott és a zene megkezdődött, határozottan mély csend állott be a szárnyasoknál, csak egy-egy pulyka hallatta hangját, míg a kákasok az egész játék huzamát mély csöndben töltötték, hogy annak befejezésekor annál hangosabb kukorékolásban törjenek ki. Az egész idő alatt ugyanez volt észlelhető, a mint teljese azt bizonyítja, hogy a szárnyasoknak jól esik vonóshangszert hallaniok. Egy kutyánál pedig azt észleltük, hogy amint az esti harang megszólalt, folytonos üvöltésével kísérte azt, de az összes harangok zugása nem érintette. Nemrégén Baker zoologus tett kísérleteket az irányban, hogy milyen hatása van a zenének az állatokra és minden este hegedült nekik. A puma a zenét kedvelni látszott. Oda feküdt és csöndesen hallgatott, a míg a zene lassu maradt. De a mint lármásabb lett, fölugrott és nyugtalanul szaladt föl és alá. Két leopard nem is törődött a zenével. Egy nőstény oroszlán három kölykével először nagyon nyugtalan lett, de a mint a zenész távozott, folyton játszva mindnyájan előrejöttek és a rács mellé feküdtek. Lassu zenét figyelmesen hallgattak a mikor megint hozzájuk jött. Egy gyorsan játszott táncdarabnál a kölyökoroszlánok élénken ugráltak ide-oda. A majmok inkább kíváncsiaknak látszottak. A prairie farkasok az első hangnál azonnal kibujtak odvaikból és először nyugtalanul szaladtak fel s alá, de azután félkörben a zenész köré telepedtek és a mikor az elhallgatott, lábaikat feléjük nyujtották, mintha a zene folytatására akarnák kérni.

Madárírtás Olaszországban. Minden évben, őszszel, mikor a madarak dél felé, a melegebb tájakra vándorolnak, Olaszországban és Spanyolországban megkezdődik a madarak tömeges pusztítása. A svájcz határtól Szicília déli fokáig ezer helyen, száz alakban leskelődik a halál a levegő vándoraira. A magaslatokon madárhálók vannak felállítva, a melyek tömegesen fogják össze a kis szárnyasokat és a vadászok csoportosan vonulnak az érkező vándormadár-csoportok elé, hogy golyóikkal megállítsák őket

utjukban. Az olasz vadász ugyanis nem tartja megszegényítőnek, hogy ily kis madarakra lövöldözzön és ha más zsákmánya nem akad, hát fecskék ellen fordítja fegyvere csövét. Ebben az időtájbán a vendéglők étlapján is nagy szerepet játszanak a vándormadarak. Az «ucelli con polenta»-nak nagy a divatja és az olaszok nagy élvezettel fogyasztják ezt a sovány ételt. A tömeges madárgyilkolás ellen már írók és tudósok gyakran fölemelték szavukat és törvényhozási intézkedést kértek e dicstelen vadászat megszüntetésére, de eredménytelenül. Most Olaszország egyik legelőkelőbb lapja, az „Italia“ újra szőnyegre hozza ezt a kérdést és vezércikkben foglalkozik a madárgyilkolás megszüntetésével. Kétséges azonban, hogy ennek a felszólalásnak több eredménye legyen, mint az eddigi mozgalmaknak.

1902. évre tagsági díjukat befizették.

Kolozsvárt:

Br. Bánffy Ernő	2 Kor.
Br. Bánffy Ernőné	2 »
Boér Bándorné	2 »
Donogány Valéria	2 »
Éjszaky Károly	2 »
Fazakas József	2 »
Fekete-Nagy Béla	2 »
Dr. Gálffy Endréné	2 »
Gálffy Róza	2 »
Halmi Piroska	2 »
Heinrich Józsa	2 »
Hirschfeld Lajos	2 »
Jung Eliz	2 »
Kanyaró Ferencz	2 »
Dr. Kiss Mórné	2 »
Kormoss Béla	2 »
Dr. Meltzl Hugóné	2 »
Dr. Mezey Sándor	2 »

Mihálsi Mimi	2 Kor.
Dr. Nyiredy Géza	2 »
Dr. Óváry Elemér	2 »
Ózv. Papp Áronné	2 »
Dr. Russel Károly	2 »
Szentiványi Ferencz	2 »
Szvacsiná Gézáné	2 »
Thomachott Fanny	2 »
Toldy Ilonka	2 »
Dr. Udránszky László	2 »
Dr. Vajda Gyula	2 »
Gr. Wass Ottilia	2 »

Vidékről:

Gaal Elemér Örményes	2 »
Dr. Gr. Kun Géza M. Némethi	2 »
Schilling Rudolfné Bpest ..	2 »

Virányi István,
az egylet pénztárosa.

Kérelem.

Megkezdve az 1902. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, úsztelettel kérjük úgy helybeii, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtákihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca II. sz.
kérhetnek.

Eldfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa **Virányi István** úr (Hosszú-
n 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Eldfizetési ár

Egész évre	— — —	2 kor. — fill.
Fél évre	— — —	1 kor. — fill.
Számonként	— — —	— kor. 20 fill.

VII. évfolyam.

Kolozsvár, 1902. október.

8. szám.

TARTALOM: Az állatok védelme. *Krenedits Ferencz.* — Ősz felé. *N. Horváth B.* — Idyll a madárelérből. (Kartak Páltól.) *Kardosné Szabó Amál.* — Állatkinzás -- erkölcsromlás. *Novák Antal.* *Állatvédelem és állatvilág:* Lóverseny -- Régi igazság. -- Százkétéves ember utolsó óhaja. — Tagilletékeiket az 1902. évre befizettek névsora. — Kérelem.

Az állatok védelme.

Az 1879: XL. t.-cz. 86. §-a kimondja, hogy meg kell büntetni azt, a ki az állatokat kinozza! Szomorú dolog, hogy állatjainkat törvénnyel kell megvédelmezni, mert hiszen ez arról tesz tanuságot, hogy sok olyan rossz ember van közöttünk, a ki állatjaival kegyetlenül bánik, holott a házi állatok ugyszólván segítő társai az embernek: a munkából mindig a nehezebb részt veszik ki . . . Nagy igazságtalanságot követ el tehát az, a ki állatjától még azt a keveset is elvonja, a mit a megélhetés kíván. Sok keményszivű ember van, a ki nem gondol arra, hogy az állat is érez, gépnek tekinti, de olyan gépnek, melynek a rossz fűtés dacára is szorgalmasan kell dolgoznia, mert ostorával és a vasvilla boldogabb végével ösztökéli . . . Az ilyen szivtelen emberek vad kitöréseinek korlátozására törvény kellett és állatvédő egyesületeknek kellett alakulniok!

Sokat vitatott kérdés az intéző körök, különösen pedig az állatvédő egyesületek részéről, hogy vajjon

elegendő-e az idézett törvénycikk említett paragraphusa az állatvédelem biztosítására, s hogy nem kell-e egy önálló törvénybe esetleg kormány-rendeletbe foglalni mindazokat az eseteket is, melyek a nap-nap mellett előforduló állatkinzásokat feltárják és a hivatott ellenőrző közegeket mindazoknak megakadályozására és megbüntetésére sarkalják? Ezen felvetett kérdéssel szembe kell állítani a megélhetési viszonyokat, a gazdasági helyzetet, népünk műveltségi állapotát és a közfelfogást, hogy állatvédőink ideális felfogásával szemben felállithassuk azon sarkalatos tételeket, melyeknek keretében törvényes intézkedéseinknek mozogniok kell s a mely határt tullepnünk nem szabad. Ily tételek: 1. csak oly intézkedések jogosak, melyek az állatok védelmezése mellett valamely fontos anyagi érdeket meg nem sértenek; — 2. olyanoknak kell lenniök az állatvédelmi intézkedéseknek, melyeknek megszivlelésére népünk zöme eléggé művelt s belátja azoknak jogosságát és jó oldalát, illetőleg, hogy nem lát zaklatást azoknak végrehajtása által; — 3. olyanoknak kell lenniök ezen intézkedéseknek, hogy közigazgatási szervezetünk megbirja őket s végrehajtásukat kedvvel is teljesítsék.

Ezen igazságok felsorolása után ez idő szerint még csak igen kis mértékben lehet a fennálló törvényes rendelkezések és miniszteri rendeletek kiterjesztesére gondolnunk. Botrányos állatkinzási esetek megtorlására u. i. módot ad az 1879: XL. t.-cz. 86. §-a, a kisebb élő állatok forgalomba hozatalánál való eljárást az 1892. 31.060. számú rendelet szabályozza. Ezeknél tovább menni rendőri uton ez idő szerint alig lehet! Oly eszményi állapot megteremtése még a messze jövőben sem elérhető, a milyen ideális állapot volna például, azon az egyes hívők részéről hangoztatott óhaj, hogy: „Minden 500 drb juhnyájhoz és sertésfalkához 6 ember alkalmazandó . . .“, hogy: „a szállítás alatt álló állatok körül csak ahhoz értő embereket szabad alkalmazni . . .“ s hogy: „az állatok megerőltetése egyáltalán büntetendő cselekményt képez . . .“, hiszen ily körülmények között megakadályozhatnánk a juhászt és a sertéskereskedőt sürgős útjában, idővesztéségnék s

kiszámíthatlan anyagi kárnak tehetnők ki s így a juhok és sertések tulságos kimélése mellett a gazdájukat tehetnők tönkre; az állatok megerőltetését kimondó rendelkezés megvalósítás esetén pedig arra kényszerítenők az annak végrehajtásával megbízott közegeket, hogy a szorgos mezei munka idején, a munkából — messze fuvar alkalmával a hámból, tűzvész idején pedig a lajtból fogja ki a lovakat. . . Bizony-bizony az ilyen időben a gazdaságban, az utazásban s a vészharang kondulásakor a vágatásban embernek, állatnak megfeszített munkája szükséges . . . bizzuk csak a gazdára ilyenkor, hogy mennyit mér ígás állatjára és lovaira; hiszen ő maga is reggeltől napestig veritékezik, ilyenkor, hogy időre behordhassa a termést, mely őt családjával és állatjaival együtt egész éven át fogja tartani. A ki nem csak máról-holnapra gondolkozik, az az ily válságos időben dupla abrakot mér a lovának és ezzel iparkodik ellensúlyozni azt az erős munkát, a mit az előrehaladott idő, vagy hirtelen szükség rája mért. Nem a gazdaságban dolgozó jószágot és a fuvaros kocsijába fogott állatot kell nekünk kimélni; a csiszár és rosz kocsis keze alatt sinylődő állatok szenvedését kell észrevenni s ezeknek megfékezéséről kell gondoskodnunk. Az értelmes s nem máról-holnapra gondolkozó gazda és a lovai után élő fuvaros, jószágát és lovait nem akarhatja agyongyötörni, hiszen azok után él s jóformán „kenyeres társának“ tekinti őket.

Nem minden helytelen cselekvés alkalmas rendőrhatalósági intézkedésekre — és nem minden cselekedet lehet a látszat után megítélni . . . Az állatvédelem terén áldásos tere a meglevő törvényes intézkedések mellett, csakis a társadalmi tevékenységnek lehet. Az iskola és templom nyújtson segédkezet az állatvédő egyesületeknek . . . Terjeszszük közakarattal az állatvédelmi folyóiratokat és az állatok rendkívüli hasznát tárgyaló könyveket a nép között. Ehhez, nem pedig új törvény és rendeletek alkotásához kell megnyerni a földmivelési kormány jóindulatát. Fel kell tárnunk azokat a dolgokat, a melyek az állatok szenvedését okozzák és szaporítják.

Bármilyen jó legyen is az a törvény, s bármily munkásságot fejtsenek is ki az állatvédő egyesületek: a várt eredményt addig elérni nem lehet, a míg meg nem finomodik a közérzés . . . Hiába tilt valamit a vallás és a törvény, a meddig a prédikálószekének és a törvénykönyvnek, a szülői ház és az iskola nem segít: addig az emberek csak az ígért büntetéstől való félelmükben és csak immel-ámmal engedelmessé válnak, s a mikor nem látják őket, vagy ha olyan magukfajta rossz emberek társaságában vannak, akkor kitör belőlük a rossz indulat, a mely gyakran féktelen csapongásokban nyilvánul. Azt kell megértetni a néppel, hogy az állatokkal való rossz bánásmód a kegyetlenségnek csirája: szivtelenséget és hirtelen-haragot mutatja ki; az állatokkal való jó bánásmód ellenben szelidségre és szivjóságra enged következtetni. Ép azért bizvást el lehet mondani, hogy az állatokkal való bánásmódból, az egyes családok jellemének finomságára és műveltségi fokára nézve következtetést lehet vonni, hogy tehát minden szülőnek, már gyermeke iránti szeretetből is jól kell bánnia az állatokkal s gondot kell fordítania arra, hogy gyermekének olyan pajtása ne legyen, a ki az állatokkal kegyetlenkedik, mert a rossz példa ragadósabb, mint a jó, s ha a gyermek néhány órát tölt is egy rosszra ingerlő pajtással, könnyen elfeledi azt a jót, a mit születéstől évek hosszú során át hallott. Még kell értetni népünkkel, hogy ha a gyermek környezetétől kizárva látja az állatokat, akkor szive idővel annyira megfásul, hogy ő is — minden lelkifurdalás nélkül — kínozni fogja mindazokat a szegény párákat, a melyek keze ügyébe kerülnek: kiszakítja a légy szárnyát, — kirántja a szunyog lábát, dorombot csinál a cserebülből . . . czibálja a kutya fülét, huzogatja a macska farkát . . . elevenen megnyuzza a békát, kidobja a szárazra a halat s annyira megfásul a szive, hogy mint mondani szokás: „könnyebb a lelkének“ ha végigüthet az állaton, a mely keze ügyébe kerül. Ez a kezdet és még szerencse, ha az ilyen rakoncátlan gyermek nagy korában is csak állataihoz lesz kegyetlen szivü, s ha nem válik belőle e mellett még durva férj, rossz apa

és gonoszindulatu ember, s hogy az ilyen gyermek rendszerint olyan emberré lesz, a kiról azt mondja a közbeszéd: „Benne van a vérében, hogy szeret kikötni mindenkivel, s hogy szereti jobbra-balra osztogatni a kék foltokat . . .” Az a fő, hogy ne tartson házánál senki se több állatot, mint a mennyinek elég jó dolgot bir biztosítani . . . válasszon állatai között kedvenczet, de azért a többihez is jó szívvvel legyen s tapasztalni fogja mindegyik, hogy öröme lesz állatjaiban, s hogy azok háztartásának mily nélkülözhetlen tagjaivá lesznek.

A jóra való ember még az utolsó féregnek sem okoz felesleges fájdalmat: tüzzel-vassal irtja azt, a mi neki kárt okoz, de nem kiozza, hanem azon van, hogy mihamarabb végezzen vele s ha valamely állatja fölött halálos ítéletet kell mondania, ezt azon tudatban teszi, hogy a teremtő minden állatot használatára rendelt s hogy bizony nevetséges dolog lenne, ha állatvédelmi szempontból lemondana pl. a jóízű libapecsenyéről. Úgyelni kell azonban, hogy gyermekei ne nézzék végig az állatok leölését, mert tudja, hogy az ilyen látványok eltörölhetetlen és káros hatással lehetnek fogékony lelkületükre. A jóra való gazdasszony nem türi meg házánál az olyan cselédet, a melyik rosszul bánik állatjaival . . . nem engedi meg házánál az állatok leölése körül szokásos izléstelen tréfákat . . . például, hogy hogyan csinál a leölt baromfi testamentumot (annak hagyja mindenét, a ki felé utolsó verdődése után kirug). A meggondolatlan emberek minden uton-módon kiozzák az állatokat, s gyakran a legnagyobb kegyetlenséggel oltják ki azok életét. Bő anyagot szolgáltatnak erre az apáról-fiura örökségszámba átmenő babonák, melyek az állatvilág egyes kiválasztott példányait, valóságos irtóháborunak tetszik ki . . . például, hogy a házhoz ne járjanak boszorkányok: az ajtó fölé szegezik a denevért; — hogy meg ne haljanak: felszurják a halálfejü lepkét; — hogy boldogok lehessenek, kiszakítják a bagoly nyelvét. Kiveszik a rigó szívét, — elszedik a fecske tojásait, — harkály fejét és szarka farkát hordanak a zsebükben . . . el-

fogják a kató-bogarat, — agyonra kinozzák a zöld békát, — leszakítják a gyík farkát, elevenen megnyuzzák a kigyót, — hét esztendő macskának levágják a farkát, — keresztül dobják a kapun a kutyát, — elevenen ássák el a kakast. A hol az állatokkal így bánnak a meglett emberek: ott állatkinzóvá válnak még a gyermekek akkkor is, ha különben környezetük, a hasznos házi állatokat emberséges bánásmódban részesítenék is.

Egyeseknek, valamint egész népeknek erkölcsi tökéletességét az állatokkal való bánásmódból is megítélhetjük, ezt azonban csak az iskola, a templom és a szülői ház vésheti be az emberek szívébe, a kényszer ellenben többet árt, mint használ.

Krenedits Ferencz

Ősz felé . . .

*Kis tecske madárcák!
Merre?.. hová szálltok?....
Elcsalogat ugyi
Boldogabb hazátok....
Készülődtök mentek,
Engemet itt hagytok:
Kis tecske madárcák
Mily boldogok vagytok!....*

*Ott az örök tavasz
Enyhe ragyogása:....
Itt a falevelek,
Virágok hullása:..
Ott a derült kék ég
Mosolyog le rátok:
Itt a nap ködbe vész
Borong az ég.... Fáztok....*

*De szeretnék én is
Veletek el szállni!..
Az a szép világot
Beröpülni, járni;*

*De csak busan nézem,
Mint magasra szálltok,
S búcsudalt csicsereg
Csattog piczi szátok.*

*S mig bucsu dalotok
Magamba hallgatom,
Őszi szellő lebben
Sóhaj kél ajkamon....
Őszi szellő lebben:
A fákat megrázza:
— Menjetek!.. Menjetek!..
Boldogabb hazába....*

*Kis fecske madárkák
Merre?.. hová szálltok?..
Elcsalogat ugyi?
Boldogabb hazátok....
Bucsuzódtok; mentek
Engemet itt hagytok:
— Kis fecske madárkák
Mily boldogok vagytok.*

N. Horváth B.

Idyll a madáréletből.

(Kartak Páltól.)

A ki néha-néha ablakából érdeklél szemlélté az épületekre rakott fecskefészkeket, — vagy, nem sajnálta a fáradságot megfigyelni a ligetek, erdők, mezők, rétek vidám éneklő madarait, az tudja, — hogy a madarak élete csak éhség, szerelem s a vándorlás utáni ösztönből áll; az tudja, — hogy e kicsiny tollas állatok rövid életében, mennyi aggodalmat szerez az életfentartás s hogy napjaik egyformaságát csak ritkán rövidíti meg egy boldog pillanat.

A madarak is ösmerik egész fokozatát a gyönyörnek és fájdalomnak, melyek az emberi életben előfordúlnak. Hangos vidám esattogással fejezik ki örömeiket s búsan leeresztett szárnyakkal mutatják szenvedésüket.

Midőn a tavaszi napsugár az erdő fáinak zöldelni kezdő galjait életre keltve bearanyozza, itt és mindenfelé, — a csalitban és mindenütt a kis madárkák vidám surranása s boldog csicseregése hallatszik. Óh ne higyjétek, hogy ez ágról-ágra szálló s kedves könnyűséggel repkedő madárkák, kik olykor-olykor szélséyes kanyarulatokban magasan szelik át a levegőt, — ne tudnák, mit akarnak. Mindegyik saját képzelete s eszménye után törekszik, hogy azt feltalálja. Gondosan figyelnek társaik hangjára, — melyben vágy, epedés s szerelmi nyilatkozat összpontosul, hogy válaszolhassanak s követhessék azt:

» Egy kis madárka énekel
A másik hallgatja,
Öntudatlan vonja közelbb
Szíve indulatja.«

S ha aztún felfödözték, hogy a kedves hang a kék lég mely irányából száll feléjük s ha választottjukat megtalálták, — egymásért élni s halni készek.

S mint örvendeznek az erdő, mező vadvirágainak s mily vágyteljesen nyujtogatják fejecskeiket a magasba s mint bízzák forró üdvözetüket a szellőre, hogy vigye a feltalált kedvesnek, kivel aztán nem sokára nászútra indulnak. S ha visszatértek, mily gondosan, fáradhatlanul hordják össze csőreikben mindazt, ami gyöngéd, finom, pelyhes és puha s amit csak éles szemök fölfe-dez, — ama biztos helyre, — melyet maguknak fészeknek kiválasztottak. Itt susogja aztán szerelmetes párjához;

„E helyen itt fogunk élni.
Szívet, szívért elcserélni!
Boldogan s szerelemben...
Az idő ha jó...majd édesen,
Nyugodjatok szerelmesen
Itt e csöndes fészekben.« —

Ne kérdjétek, mily modorban építkeznek, nem utánoznak ők semmiféle művészi formákat, mióta a világ fenn áll, egy s ugyanazon szükségből ösztönszerűleg rakják fészkeiket; gondoskodva arról is, hogy kint a szabadban felülről dús lombzat árnyékolja be házacskáikat, amely aztán megoltaalmazza őket s kicsinyeiket a zivataros időjárás ellenében.

Egymásután, — előbb azonban mindketten megpróbálva ülnek a fészekben.

»Ejh, ejh! Mit látok itten?« kiált egy napon nagy meglepetéssel az apró férjecske, mintha bizony éppen semmit sem

tudna... s örömtől ragyogó szemecskéivel, előre hajolva boldogan kukucskál bele a fészekbe, amelyben az első tojás fekszik. Ezután a fészekben mindig az anya ül a tojásokon. A him el-el-száll s ismét visszatér mindenkor hozva csőrében -- kedves életepárjának -- jó eleséget s még -- egy-egy -- pelyhes tollacsát.

»Ah! mint repdes az anyaszív

S mint ül örömmünnepet;

Ha tojások helyett fiókák.

Töltik be a kis fészket.«

Egy féltuczet kopasz fejecske dugja ki magát a fészekből, hogy szét nézzen a nagyvilágban... Sietve röpkednek az öregek, hogy bogarakat, hernyókat hozzanak az éhes apróság száját betömni; addig azokat nem fenyegeti semmi veszély; a gondviselés öröködik a kis ártatlanok felett; csak egy-egy kíváncsi lepke száll oda, hogy aztán ismét tovarepüljön.

Mindinkább nagyobbodik szemecskéjük s mindinkább tollasodnak s minél szűkebb lesz a fészek, annál nehezebben várják az etetés idejét. Hogy csattognak, vergődnek, sipognak, kiáltoznak s mily mohón kapkodnak az eleség után!

Minél türelmetlenebbek a kicsinyek, annál jobban szorgoskodnak az öregek s kedveznek nekik mindig jobb s kövérebb falatokkal.

Egy napon aztán a fiatal sereg nyugtalankodni kezd; alig várhatják az öregek hazatértét; türelmetlenül szökdécselnek s nyugtatják fejecskéiket a magasba; sőt egyik, egész elbizakodottan felmerészkedik a fészek szélére, hogy megnézzze: vajjon a mamácska nem jön é még?.. Ah! de hirtelen valami gyanus zummogás, dongás hallatszik s mind közelebb-közelebb; majd jobbra, majd balra s mint a bugócsiga egyre morog: sum, sum, sum, — brumm, brumm, brumm. A kicsinyeket rémülés fogja el, a vakmerő urficska a fészek széléről vissza bukfenczezik s a többiekkel együtt reszketve lapul meg a fészek aljában.

Szerencsére megjöttek az öregek s elűzték a gonosz erdei dongót. Hanem a mamácskának sok vesződésébe került a gyáva kis sereget lecsillapítani.

Néhány nap mulva nagy volt az öröm a fészekben. Az urficska már annyira megszárnasodott, tollasodott, hogy megtarthatták az első próbát a repülésből

A tuloldalón egy vadrózsa bokron ült a kedves szomszédné, csalogány asszony, aki, már kora hajnalban megkezdte csodaszép énekét.

„Jer, kedves magzatom!” mondá az öreg „kérdzzük meg csalogány asszonyt, hogyan képes oly búbjósan csattogva énekelni?”

A papa repült elől, az urficska utánna; a bátorság és kedv nem hiányzott nála. Az első elindulásnál amint szárnyacskaival kétszer háromszor felemelkedett, — huss! A kis oktondi, lihegve visszaesett s megpihent egy görbe fagallyon; testvérkéi nevetve sipogtak, vihogtak a meghiusult kísérlet felett; pedig majd rájok is kerüli még a sor!...

Na, még egy látogatás csalogány asszonymál, — na, még egy harmadik és negyedik; lássátok, már egészen jól megy!...

Az urficska büszke volt tudományára, sőt már testvéreinek is adhatott leczkéket s midőn szárnyacskaik annyira megerősödtek, elrepültek messze-messze, egész a folyócskáig, hogy a fürdésben is gyakorolhassák magukat.

»A mint a forráshoz értek,
Kezdetben remegtek s féltek
De a megjött bátorsággal,
Locskolódtak kitartással.«

Azután, éppen nem is akartak a vízből kijönni; egyszer, csaknem alkonyodott, midőn hazafelé vették utjokat; az öregek telve aggodalommal jöttek elibök s amint a magas odvas tölgyfához értek, ott ült Uhu ur, a gonosz vén bagoly, tüzes szerrei baljóslatulag villogtak s oly éktelenül huhogott, hogy az egész madár család majd leszédült az ijedségtől, s ezt a borzalmas estét sok ideig nem bírták elfelejteni.

Ez időtől kezdve a kirándulást csak fényes nappal folytatták; az odvasfa közelébe nem merészkedtek többé; leginkább a buzaföldekre szálltak ki, hol mindig terített asztal — pompás edelekkel — volt számukra megrakva. Mégis akkor voltak legboldogabbak, midőn egy gyümölcsöskert barátságos fája, mely roskadozott a pompás piros cseresznyétől, — lakomára hívta meg őket. Mohón estek neki a cukorédességű érett gyümölcsnek, de dorbézolásukban megzavarta őket egy hivatlan vendégsereg s alaposan elrontotta örömlüket. Heves harc vette kezdetét az ujonnan jöttekkel; az öregek derekasan küzdöttek s védelmezték övéiket, mind hasztalan! — Sok kitépett toll fedte már a csatatért. Az erősebb győzött. A kis madár-család megfutamodott s iehangoltan tért vissza kis hajlékába.

Az aranjuzei szép napoknak vége közeledett. Komor, esős idő állott be... Eleinte csak csöndesen hullott egy-egy csep-

pecske itt és ott...de mindig erősebben, gyorsabban, — végre, vastagon ömlött alá, úgy, hogy sem a falombja, sem dús tollazatuk nem védhette többé meg őket. Sehol nem vala egy száraz helyecske, hol leszárogathatták volna átázott köntösseiket.

Az esős időre, hűvös éjszakák következtek, dér borítá a fák-galyait, szegény madárkák, szorosan meglapulva, huzódtak egymás mellé a hosszú faágon s tollaikkal melengették didergő tagjaikat. Midőn éjféltajt a hold a felhők közül kibukkant, hogy letekintszen a földre s ezüstös fényével bevilágítsa a magas fákat, szívéből kaczagott a faágon termett különös formájú gyümölcsöknek. A kis madárkák csendesen gubbaszkodva aludtak tovább s álmodtak bizonyosan a szép meleg napokról, a cseresznye fáról s búzaföldekről, de semmiesetre arról a csúf halálról, mely a család fejét már áldozatul szemelte ki magának. A boldog idők végképp elmultak, az árva madárkák szomoruan hallatták panaszos hangjaikat. Nyugtalanul szállongtak ide s tova, egyszer csak egész csöndben elhagyták a fészket. A kötelék, mely szeretettel egybekapcsolta őket — szétszakadt — s elszéledve, — egyik ide másik oda, — elrepültek uj hazát keresni....

Németből fordította:

Kardosné — Szabó Amál.

Állatkinzás — erkölcsromlás.

Az állatok kinzása, az igavonó barmok agyonterhelése és gyötrése, a madarak fogdosása és pusztítása; a fák ágainak lehasogatása, törzsének megmetélése és kivagdosása úgy megy a magyarnál — gyermeknél, felnőttél egyaránt — mintha ki volna adva parancsolatban. E bűnös szokás kiirtására hiába hoztak törvényt, hiába küzd ellene az iskola. Nem lehet egykönnyen megszüntetni. Ide a szülők segítése kell. Ide a felnőttek jó példája kell.

Tanítótestületünk is mérlegelvén azt, hogy mindeme gonosz szokásból csak kár származik közgazdaságunkra; de másrészt főfeladatának érzi a szívek finomítását, a gyengéd érzelmek ápolását, különösen a gyermeki lélek elvadulásának megakadályozását: azt határozta, hogy az idei »Értesítő« ben az állat- és favedelem ügyében szól a szülőkhöz, a nagyközönséghez.

A midőn az állatok kimelését, védelmét karoljuk fel, két célt értünk el. Az egyik a hasznos állatok megtartása, ez az anyagi haszon. A másik pedig, mivel törekvésünkkel tulajdonképen a

sziv nemesedését ériük el, erkölcsi haszon. Egy nagynevű pap azt mondja: „Irgalmatlanság és kegyetlenség az állatokkal szemben a szívet megkövítik, a lelket elvadítják s kegyetlenséget, irgalmatlanságot szülnek az emberekkel szemben is.”

Hazánk egyik nagy férfia, Apponyi Albert gróf, még tovább megy, mikor azt mondja: »A ki valamely érző lénynek szenvedését közönyösen tudja nézni, annak lelke kész talaj a gyilkosság gondolatának megtermésére; csak az kell, hogy a szenvedély szele a magot oda vigye.« Apponyi szerint tehát már az is rossz ember, gyilkosjelölt, a ki közönyösen tudja nézni az állat szenvedését.

Nagyszívű és nagygondolkodó emberek beszélnek így, a kik ismerik az ember természetét; tudják, hogy a bűnök magvaiból egyiktől-másiktól minő veszedelmes hajtások keletkeznek.

A mikor a gyermek elfogja a legyet és kitépi szárnyait; vagy elfogja a cserebogarat és malmot csinál belőle s gyönyörködik az állat kinjában: akkor már kezd fásulni a gyermek szíve. Ez már kezdete az irgalmatlanságnak; első lépés a könyörtelenszívűséghez.

A gyermek megfogja a békát, ugráltatja, elevenen megnyuzza; elfogja a madarat, kiozza, kalitkába zárja, megkopasztja: ez a további fejlődés a kegyetlen ember felé.

Aztán következik utána, hogy majdan ostornyéllal, husánggal üti elakadt lovait, vasvillával az ökreit és mint gazda szánalom nélkül agyonterheli barmait, a munkatársait, kenyérkeresőit.

Mi következik utána? Az, hogy az ilyen megkövesedett szívű, durva lelkű ember nem fog, de nem is tud könyörölni nyomorgó és szenvedő embertársán sem. A ki csak önmagával törődik és senki mással. Csak neki legyen jó dolga. Sőt ha nincs olyan dolga, mint szeretné: megtámadja a más vagyonát, a tulajdon szentségét, megtámadja embertársát: utját állja a békés utazónak és ha úgy fordul, irgalmatlanul le is üti.

Egyszerre nem lesz valaki gyilkossá, annak nem születik. Gyilkossá úgy nevelődik, lépésről-lépésre fejlődik valaki. És hát hol kezdődik a gyilkos az emberben? Ott, a mikor a gyermek elfogta a legyet, cserebogarat, hogy megkiozza; ott, a mikor elfogta a kis madarat, vagy kiszedte fészkeből és lapdázott vele sőt talán szét is tépte elevenen. Itt kezdődik a gyilkos. A tolvaj is a lopást csak egy tűn kezdette volt.

Es ha ezeket a dolgokat kicsiségnek, nevetségesnek tartják a szülők, a felnőttek: bizony-bizony megéri az apa, anya, (itt-ott már meg is érte) hogy egyszer bottal támad rá a felnőtt fia. Néha nem is bottal, hanem késsel, lövőfegyverrel.

Valahol olvastam, hogy a régi görög egy gyereket halálra ítélték azért, mert madarának (egy varjunak) kiszurta a szemét. Azt mondták rá élemedett bírák: méltó a halálra! Azt mondták rá közmegegyezéssel, hogy jobb ha elpusztul az ilyen már gyerek korában, a mikor még csak a varju szemét szurta ki, mint majd akkor, a mikor embertársaiét tolja ki, azokat szurja le.

A mostani embert megdöbbeníti az a halálos ítélet. Pedig a régi görögök okos, tudós emberek voltak. Őket az élettapasztalat, a följegyzések tanították meg arra, hogy az állatkinzó gyerekből csak rossz ember, csak gyilkos lehet. Rossz embernek pedig nincs helye emberi társaságban.

Az »Országos Állatvédő-Egyesület« iskolánk tanulói között sok példányban osztatott ki az idén ajándékkönyvecskéket. Van ezekben sok szép vers, sok szép olvasmány, melyeknek mind az a célja, hogy elszoktassa a gyerekeket az állatkinzástól s hogy rászoktassa őket az állatok kimélésére. A gyerekeknek osztottuk ki, ámde a felnőtteknek is szántuk. Olvassák el ők is, hogy a tanítást bevévén, ügyeljenek a gyermekek vel pajkosságaira s az állatok védelmezésében mutassanak jó példát.

Nálunk főképp divik a madarak fogdosása, a madárfészkek pusztítása. Hasznos madarakat pusztítanak el: fecskét, pacsirtát, czinkéket, csizeket, tengeliczét, fülemilét. A káros rovarok és gyommagvak pusztítóit fogdossák el, sőt eladják s pénzelnék belőle. A hasznos madarak pusztítását tiltja ugyan a törvény, de ki őrzi ellen? Ne várjuk, hogy a rendőr, vagy mezőőr. Ha a törvény szent, akkor minden honpolgárnak kötelessége a fölött őrködni, hogy a törvényt megtartassék.

A törvény azt mondja:

»A hasznos madarak pusztítása tilos. Azok fészkeinek és tojásainak elszedése, valamint a hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozása hatósági engedély nélkül tilos. Kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, a ki a hasznos madarakat pusztítja, azoknak fészkeit és tojásait elszedi.« (1894. évi XIII. tcz. 57. és 95. §.)

Ezt jegyezze meg minden szülő, mert a gyerekek tetteért a szülő felelős,

Okos, tudós, tapasztalt emberek hirdetik, hogy az állatkinzó gyerekből lesz a gyilkos, általában a gonosz ember. De hiszen akkor az emberi társaság tagjainak — nekem is, neked is és mindenkinek — érdekében áll, hogy ne nevelődjenek rossz emberek: tolvajok, rablók, utonálló gyilkosok. Személy- és vagyonbiztosságunk parancsolja, hogy a rossz emberek szaporodását minden módon megakadályozzuk. Pedig bizony gyilkos, vagy legalább is irgalmatlan, könyörtelen ember lesz abból, a ki mint gyermek gyönyörködik az állatok kinjában s mint ifju sem kiméletes irántuk. Mert ez a kezdet, ez a vég. Lépésről-lépésre, fokról-fokra így fejlődik a rossz ember.

De az ilyen rossz emberekre nincs is szüksége a társadalomnak. A jó emberek társaságában az ilyeneknek nincs is helye, — börtönbe vele! És hát melyik apának, anyának ne esnék nehezére gyermekét a börtönben tudni!

Ha tehát látják az apák és anyák, hogy gyermekük gyönyörködik, szinte kéjeleg csak egy légynek is a kinzásában, ha csak nyakgatja is a gyermek a kutyát, macskát, fészkes verebet :

ne sajnálja gyermekétől a figyelmeztető szót, ne a tanítást, sőt a a büntetést se. Mert az állat nem játékszer. Még a káros állatot se engedjük kinoztatni Pusztítsuk el egy csapásra, de — ne kinozzuk. A gyerek szive kövesedik meg, lelke szilajodik el vele, irgalmatlanság és kegyetlenség ver fészket szívében. Nem kis dolog ez. Nem tréfabeszéd ez. Való dolog. Az emberi fejlődés megfigyelőinek tapasztalata, okos emberekéi. Hallgassunk pedig az okos emberekre!

Ha a cseléd ostornyéllal üti a lovat, vasvillával az ökröt, méltó reá a cseléd, hogy azonnal — eibocsássad. Mert az ilyen cseléd, az ilyen ember ha úgy jönne — és mikor nem jön, nem tudhatod — téged is ütne, kinozna.

Ne rakj két lóra annyit, a mennyit csak három bir elvontatni. Gazda, te valold kárát, ha baja esik kenyérkereső marhádnak. A kenyérkereső igavonót szelid bánásmód illeti meg, nem az agyonterhelés, megszakasztás.

Ne kinozzuk a káros állatokat sem és kiméljük a hasznosakat. Hiszen Herman Ottó hírneves tudósunk szerint is: »Az állatok iránti rokonszenv talajából kihajt a virágok virága: a tiszta emberszeretet is.«

Egy jószívű magyar grófnő azt mondja továbbá: »Az állatok kinzása ellen fellepni épp olyan kötelességünk, mint az embercsemetét óvni minden bajtól. Lépjünk fel tehát minden alkalommal!

És etessük az Ég madarait a téli nagy havazások idején. Tápláljuk a hazánkhoz ragaszkodókat, a melyek közöttünk maradnak velünk együtt végig nyomorogni a telet. El ne fogjon egyet is senki és meg ne vegyen egyet is senki! A madarak szabadság nélkül elpusztulnak úgy is a kalitkában rövid idő alatt. A kalitkába zárt madár éneke nem dal úgy sem, hanem epékedés a szabadság után: ének a siralomházban.

Vannak városok, sőt falvak is már, a hol nem ismerik az éneklő madarakat. Nincs fülemile, nincs pintyőke madár; nincs csiz, nincs czinege, sármány, teng elicz. Hová vonultak ugyan? Mert valahol vannak.

Ott vannak, a hol nem bántják őket.

Novák Antal.

Állatvédelem és állatvilág.

Lóverseny. Szép napos idő van, óriási embertömeg tolong és szorong a versenytér korlátainál és mindenki keresi azt a kedvező helyet, ahonnan a verseny izgalmas játékát legjobban láthatja. A tribünök is zsufolva vannak — gyönyörű fogatok előkelő közönséget hoznak — és széles jó kedv uralkodik rajtuk. Az alsóbb néposztályok kiizzadva lökdösi egymást a 30 kraj-

czáros helyen. Eleven élet van itt és folytonos zümmögés, mintha egy méhkas borítottak volna föl.

Távolról hűvös szellő lengedez a tér felé, mintha a nézőket és résztvevőket le akarná hűteni és megfontolásra bírni. Pedig nem sokat használ már ez, mindenki hű marad eiveihez azért és fogad ész nélkül, a holnapi kenyérre való tekintet nélkül is. A szegény nyereségvágyból, a gazdag ebből a szempontból is, meg azért is, hogy megmutassa szakértelmét. Hogy a szegény is, gazdag is sokszor tönkre megy ezen a játékon — ki gondolna itt arra?

A zenekar zajos marsot intonál, számokat buznak föl és csakhamar tarka lovascsapat rugtat elő. Megcsendül a harang és megkezdődik a szerencsejáték, melyben egy szegény állat legnagyobb erőfeszítése dönti el a kockát. Mindezen nemes állatnak meg van a maga nemes gazdája, a kinél azonban a nemes érzéseket elfojtja a sport szenvedély, meg a játékszenvedély. A tömeg orditozásából lehet most következtetni, hogy a lovasok közelednek a célhoz. Ó, a szegény állatok! Minden lovas drótkorbácsával csépli a már ugysis kimerült állatot és hegyes sarkantyuja oda tapad a ló oldalába — minő kellemes érzés lehet — és a verések zápora alatt, vérző oldalakkal, halálos fáradtsággal érnek a célhoz. Ujong és tombol a tömeg — borzalmasan szép kép volt ez. Az ember, az Isten képemása, az érző észlény, a szegény állatok állítólagos védelmezője vajjon nem az állat örökös kinzója-e itt is? ...

A háttérben pedig szomoruan áll egy ember és megvető pillantást veve a versenypályára, magában alkotja meg lesújtó véleményét: ó világ, mennyire elmaradott vagy még! — Igazi, lelkes állatbarát volt ez... A nép pedig ujong és tombol tovább.. *F. H.*

Régi igazság, hogy a kutya leghűbb barátunk, nem egyszer életmentőnk. Ezt az igazságot mutatta meg újból egyszer az udvarhelymegyei *Kede* községben egy házőrző komondor, melynek ébersége egy rablógyilkosságot hártott el a közelmúlt napokban. *Kovács* István mezőőr felesége egyedül volt otthon, a községtől távolabb eső házukban, mikor hirtelen egy idegen ember toppant be a sötét szobába, rávetette magát az ijedt asszonyra, fojtogatni kezdte és „pénzt, vagy életet“ kért. Kovácsné eszméletlenül esett össze és a rabló hozzálátott a lakás kifosztásához. Ebben a perczben a rabló által nyitvafelejtett ajtón nagy ugrásokkal rohan be a Kovácsék komondorja és egyenesen a férfira rohanva, annak nyakát kapja meg. A rabló és a kutya közt borzasztó küzdelem fejlődött ki, mely közben az előbbinek nagy fáradtsággal sikerült kiszabadítania, az ajtón kiszaladni, azt a kutya előtt becsapni és

elmenekülni. Fél óra mulva tart haza a garda és feleségét alétan görcsökben találta. Fölélesztette feleségét, a ki aztán elbeszélte a történeteket. A férj értesítette a csendőrséget. Azóta nagy becsülete van Kedén a kutyának *Tudósító*.

Százketéves ember utolsó órája. Tavaszi Gábor vámosházi gazda százketéves korában meghalt. A nagy kort elért öreg ember utolsó pillanatig megtartotta szellemi erejét. Tavaszi négyszer házasodott. Legutóbb két évvel ezelőtt. Érdekes negyedik házasságának története. Évekkel ezelőtt már nagybeteg volt egy ízben az öreg. Végre rendelkezett s eltestálta a házat, földjét, pénzét; hagyott az egyháznak, a községnek s nyugodtan mondogatta utolsó rendelkezését a jegyző tollába. Végre a teheneire került a sor. A nagybedeg ember felült az ágyában, sirva fakadt és kezét az ég felé emelve, így kiáltott fel:

— A tehemenet nem hagyom senkire! Az mind az enyém!

És a teheneiről nem is kellett lemondania, mert az öreg felgyógyult. Ekkor elhatározta, hogy — megnősül és el is vette a falu egyik derék asszonyát, a hatvanketéves Szilágyi Máriát vezette oltárhoz. Mikor kérdezték tőle, hogy miért nősült meg, az öreg azzal indokolta eljárását.

— Legalább lesz kire bagyni a teheneimet és a vagyonkámát.

Tagsági díjukat 1902. évre folytatólag befizették.

Kolozsvárt :

Dr. Abt Antalné	2 Kor.
Özv. Blecha Jánosné	2 >
Dr. Bruckner Antal	2 >
Józsa Miksáné	2 >
Dr. Eisler Mátyásné	2 >
Özv. Inczedy Sömuelné	2 >
Jzobi Emma	2 >
Jánossy Zsigmond	2 >
Kovács János	2 >
Gróf Kornis Berta	2 >
Dr. Mihály József	2 >

Mesticz Mihályné	2 Kor.
Dr. Schilling Lajosné	2 >
Dr. Ternér Adolfné	2 >
Dr. Tompa Camil	2 >
Dr. Tompa János	2 >
Tyroler Gyula	2 >

Vidékről :

Br. Both Ferencz Szeged ..	2 Kor.
Gróf Klebersberg Béláné	
A. Illosva	2 >
Dr. Senka J. Kassa	2 >

Virányi István,
az egyesülé pénztárosa

K é r e l e m.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves-általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtákihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelmé érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca II. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Kossuth u. 9. sz.) czímére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár

Egész évre	— — — —	3 kor.	— fill.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— fill.
Számonként	— — — —	— kor.	20 fill.

VII. évfolyam. Kolozsvár, 1902. november.

9. szám.

TARTALOM: Adatok az állatok szellemi világából. *Krenedits Ferencz.* — Az első vadászat benyomásai. *V. T.* — Állataink a népiegéndákban. — Szicíliai közmondások. *M. P.* — *Állatvédelem és állatvilág:* Követendő példa. — A madarak életkora. — Postagalambok orvosi szolgáltatása. — Madarakat védő gyermekliga. — Alvó állatok. — A lópecsenye. — Igavonó krokodilusok.

Adatok az állatok szellemi világából.

Közi: *Krenedits Ferencz.*

Ókkal-móddal még természeti ösztönüket is levétkezik egyes állatok:

Két a házas-élet hajójából künn rekedt kisasszonynak volt egy „Mirza“ névre haldgató elkényeztetett macskája, a melyik nagy szégyent hozott ősei fejére, a mennyiben megengedte a kanári madárnak, hogy a fejére szállva csattogja el dalát . . . egy izben pedig midőn a dióval feltámasztott cserép alatt kelep-czébe került egeret az orra előtt kieresztették: Mirza annyira megrémült, hogy két ablakon keresztül kiugrott az utcára.

Tudva lévő dolog, hogy a kutya és a macska egymásnak igen nagy ellenségei, érdekes tehát megemlékezni arról a kutyáról, a melyet gazdája maga elé parancsolva, a gyűlölt macskát ölébe vette és egy beszéd kíséretében figyelmébe ajánlotta kutyájának a macskát s megmondta annak, hogy baj lesz belőle, ha a házi békét megbontja, mert a macska is ép oly jogokkal rendelkezik, mint ő . . . a kutya eleintén reszketett az irigységtől, de mikor tapasztalta, hogy ura nemcsak a macskát, ha-

nem őtet is megsimogatja: nyugodtabb lett és mintegy annak feléül, hogy a tanítást megértette — nyalogatni kezdte a macskát . . . a béke ezzel meg volt kötve, a kutya ettől fogva a macska jogait is elismerte és még azt is megengedte, hogy a macska ráfeküdjék.

Még érdekesebb dolgot beszélnek egy pincsi-kutyáról, mely egy macska-kölyket nevelt föl és csak az nem ment a fejébe, ha az örökbe fogadott czicza az orra előtt mászott föl a fára.

Megható történeteket beszélnek azon ragaszkodásról, melylyel a lovak gazdáik iránt viseltetnek:

Nagy Sándor »Bucefalus« nevű lováról maradt fenn, hogy: ha a disz-leplet és gazdája nyergét tették rá: csakis világ-hódító urát tűrte meg a hátán . . . egyébkor lovásza is ráülhetett.

Wesselényi Miklósnak volt egy arabs lova, mely azon idő alatt, a mig gazdája a kufsteini börtönben synylődött, senkit sem hagyott magára felülni . . . midőn három évi rabság után Wesselényi zsisbói várába visszatért: hangjának hallatára lova elkezdett nyeríteni és oly megnyilatkozó örömmel fogadta istállójába bement urát, hogy a vas-természetű ember, ellágyultan lova nyakába borult és sirt . . .

A kutyák ébersége mellett gyakran szerepét játszik a kíváncsiság. Nevetséges eset, ha egy bogár a kutya előtt elszalad; tulajdonképpen a kutya fél egy kissé ettől az apró lénytől, nehogy valamikép az orrába menjen, de a kíváncsiság annyira viszi, hogy mégis csak megszagolja. Hasonlókép viselkedik a towarepülő szappan-buborék láttára; nagyon érdeklődik iránta, de nem tudja felfogni, hogy vajjon él-e az, vagy nem? . . . Nógatás után legyőzve bizalmatlanságát, vigyázva közeledik és a szappan-buborékot talpával érinti. Mire a buborék természetesen szétpattan, erre ugyancsak meglepődik és keresi, hogy hova lett.

A tehenek kíváncsiságáról is szól egy eset: „Egy festő vázlatkönyvét maga előtt tartván, rajzolt, a legelésző tehenek mind közelebb jöttek hozzá s körülfogva őt, előre nyujtott nyakkal kíváncsian a papirosra bámultak.“

Hogy az állat nemcsak tanítás útján képezhető, hanem, hogy van természetes esze is, arra nézve érdemes felemlíteni azt a nehezen fékezhető bikát, a melyiknek vaskarikát húztak az orrába. Ezen karikán egy vasláncz függött, melynek végébe megint egy négy hüvelyk átmérőjű vaskarika volt illesztve. A bika legelés alkalmával ezen lánczot magával czipelte, mely oly

hosszu volt, hogy annak egy részét a földön hurczolta. Ilyképen természetesen gyakran megtörtént, hogy az állat nem a lánczra, hanem a fűre ügyelvén, véletlenül a lánczra rálépett, s ilyenkor fejét felemelvén nagy fájdalmat kelle kiállania. A szegény bika, hogy ezt kikerülje, egyik szarvát a láncznak a földön hurczolódkarrikájába öltötte és azt felemelvén, fejét addig rázta, míg a karika a szarv tővére le nem esett; és ily módon le nem érvén a földre a láncz, őt a járásban többé nem akadályozta.

Plinius megemlékezik egy elefántról, mely hazája nyelvét értette és ha megszokott dolgot parancsoltak neki, azt hiven teljesítette, de ha tengerre kellett szállnia, addig nem lehetett őt rábírní, hogy a hajóra szálljon, míg ura meg nem ígérte neki, hogy vissza is hozza.

Plutarch írja egy szelidített elefántról, hogy ujonnan fel fogadott ápolója, a megszokott árpa-adagnak felét elvonta róle . . . egy etetésnél, midőn gazdája jelen volt, az ápoló egész adag árpát adott az elefántnak . . . erre az okos állat, az adag felét kiöntötte és nagyot sóhajtvá urára nézett: ekként árulva el ápolója tolvajságát.

Ismeretes a majom utánzási képessége: egyes közönséges dolgot minden «mórika» nélkül megtesz; mikor azonban valami szokatlan dolgot lát, a foglalkozás meglepi s a szó-szoros értelmében gondolkodóba látszik esni a felett, hogy hogyan s mikép? . . . Egy megfigyelő írja majmáról, hogy midőn csillagászati eszközével foglalatoskodott előtte, akkor a földről a szekrényre ugrott s mély gondolatokba látszott mertülni, sőt kezét álla alá támasztva, vagy mutató-ujját ajkára bigygyesztve, szorgosan figyelt.

Sok csoda-állatot lehet látni a czirkuszokban és orpheumokban, számoló pony-lovakat, csárdást tánczó és saltó-mortalézó kutyákat, pipázó fókákat, lövöldöző majmokat, karikákon keresztül ugráló kecskéket, söröző szamarat és két lábon járó disznót, de általában az elefántot tartják a legnagyobb állat-művésznek: már Aristoteles írja, hogy az elefánt mindent megtanul, ormányával ír, két lábon tánczol, térdet-fejet hajt, kővel célba dob . . . a királyt köszönti és a koszorut annak adja, a kinek parancsolják.

Pausanius megemlékezik egy czirkusz-lóról, mely valahányszor győzedelmeskedett, a játékmesterhez futott s hízelkedve dicsekedett diadaláról.

Nagy hálaérzettel viseltetnek némely állatok jótevőik iránt. Androklusról maradt fenn, hogy egyszer egy oroszlán lábából töviset húzott ki... Később midőn a római tribün által oroszlán-ketreczbe vettetett: fölismerte jótevőjét az oroszlán s meghagyta életét.

Plutarch megemlékezik egy elefántról, a mely oly hálával viseltetett a vele sok jót tevő asszony iránt, hogy ha meglátta: azzal kedveskedett neki, hogy almát szakított a fáról és feleje nyujtva, ormányával megsimogatta őt.

Igen hálás a majorság is, a vele tett jóért: egy vigyázatlan fekete tyuk kitorpte a lábát, asszonykája gyógykezelés alá vette a kis sebesültet... Arnikával bekente a törött lábát és sinek közé gipsbe kötötte... a nagy betegnek egy ládába jó fekhelyet készített: melléje friss vizet és eleséget tett... Két hét leforgása alatt a tyuk a klinikáról elbocsátást nyert... a távozásról a tyuk mit sem akart tudni, állandóan ládája után sirt, mindig jótevője körül settenkedett, a vállára repült, a ruhája szélét csipkedte és társaitól egészen különválva élt.

Az eb felismeri ura gyilkosát és ha vallatják, elárulja azt: már Plutarch említi, hogy egy eb — meggyilkolt ura holttestét három napig őrizte, később a hadiszemlén felismervén a gyilkost, tépte-marta, mi gyanút keltett s a haditörvényszék kivallatá vele bűnét.

Alig van kíváncsibb állat, mint a pudli-kulya és a kecske. Ha egy nyáj kecskét a városon vagy falun keresztül hajtanak, úgy az egyik is, másik is, be-bemegy a házba, körülnéz, minden aggodalom nélkül hagyja társait tovább vonulni. Kíváncsian lép elő lábával a lépcsőfokra, vagy minden megmászható tárgyra, sőt van eset, hogy az emeletre is felbandukol. Tschudi a kíváncsiságot a szeszélyesség mellett sorolja fel, mint kiváló jellemvonását a kecskének, és erre nézve a következő esetet említi: „Egy angol fatörzsre ült s gondolataiban elmélyedve, elszenderült, — ezt a közelben kószáló kecske észrevéve, kíváncsian közeleg, s az alvónak bobiskoló fejét kihívásnak vélvén, állásba helyezkedik, megnézi a távolságot és hatalmasan neki ront szarvaival a szabad Albion szerencsétlen fiának, ez rögtön káromkodva s lábait égnek meresztve elterült a földön. A győzelmes bak elcsodálkozva a brittfejnék oly gyenge ellenállási képessége felett, lábát erre a fatörzsre téve, kíváncsian nézte lármázó és hodonázó áldozatát.”

Ép oly kíváncsiak a zergék, ezek szintugy hagyják rászedetni magukat, akárcsak a gazelák és vadkecskék: ha valahova egy feltűnő s idegenszerű tárgyat felállítanak, ami az ő kíváncsiságukat felkölteni képes, úgy annyira elmerülnek annak nézésében, hogy a kelepczét nem veszik észre.

A félnék őz és a vadszarvas is megszelidíthetők. Kezes őzikét nemcsak Genovéváról szóló gyermekmeséből ismerünk, de nem egy portán és erdeilak környékén még ma is láthatunk; a történelem pedig azt mondja, hogy Heliogabalus római császár kocsjá elé szarvasok voltak fogva... Egyik lengyel király hintóját nyolcz szarvas húzta... Bakács Tamás esztergomi érsek hat szelidített szarvassal vonult be Rómába... Egyik Eszterházy herczegnek is volt szarvas-fogata... A már teljes kiveszésnek indult bölény — melynek vadászata régente a legnagyobb izgalommal járt, szintén megszelidíthető volt: Gróf Lázár Ferencz a gyergyói erdőségben fogva s megszelidített bölényektől vont kocsin vonult be az 1740-iki szebeni országgyűlésre..

Azt írják a sasról, hogy még a szarvast is megmeri támadni, ilyenkor azonban előbb erős tollú szárnyait megfürdeti a porba, midőn aztán a szarvassal harcra kél, szárnyaival szemébe csapva, a porral megvakítja azt... az ekként megnyomortott szegény állat, a nagy kősziklák és sűrű bokrok között saját vesztébe rohan s összetörve magát, a fortélyos sas martaléka lesz.

Egy szelid szarka reggelenként felkereste a gyermekek játékhelyét, hogy azok incselkedéseit láthassa, — miközben tetzésének ide-oda ugrálással és csattogással adott kifejezést.

Egy bádeni faluban, valahányszor a kisbíró dobbal a piacon megjelent, hogy valami rendeletet, vagy tudósítást közhírré tegyen, a pataknál fürdő libanyájából egy kivált s a hallgatók közé szegődve, előre nyujtott fejjel mindaddig ott áldogált, míg a hirdetés tartott. Mire aztán a kikiáltót a legközelebbi utczáig követte. Ha megállt és jobolni kezdett, ismét a figyelők közé sorakozott ő is, így követte fáradhatatlanul mindvégig, míg a kikiáltó utját be nem fejezte, s csak azután kereste fel társait a pataknál. Ezen szokását — amint a megfigyelő mondja — hónapokon át folytatta.

Az első vadászat benyomásai.

Mély völgybe kerültem a hajtáskor. Egy bokor mögé kuporodva leskelődtem. A hátam mögött levő dombról régen kiirtották az erdőt; fele már szántás, a másik felén még álldogál egy-egy alacsony, korhadt fatönk. A korhadás, pusztulás olyan fantasztikus külsőt kölcsönzött ezeknek a fatömböknek. Némelyiken a lehámlófélben levő kéreg sajátságos színe, alakja; a másikon a kiálló bütykök, göbök furcsa elhelyezkedése; ismét máson a bemélyedések, lyukak különös sora hívja fel a képzeletet élénk munkára. Mindmegannyi incselkedő gnom; ez ijesztő mogorván, amaz komoly, parancsoló büszkeséggel, emez meg épen vigyorogva, gyúnyolódva reám mereszti szemeit a fehér kalap alól, amelyet hóból rakott a tél a fejére.

Már puskáznak. Az előttem levő sűrű bokrok, cserjék között zörgést hallok. Egy nyul csörtet felem, a fejét már látom, egyenesen nekem tart. Elő a puskával! Ámde az időt elbáméskozva a töltést a tasakomban hagytam. A nyul már a hátam mögötti szántáson vágat keresztül. Eldördül a fegyver, de a nyul fut irgalmatlanul tovább. Fut, csakhogy futása kissé különös. Fegyveremet szorítva nézek utána. A szegény állat három lábán cseletelve-botolva bukducsol; még látom, amikor elterül a földön s mozdulatlan marad.

Ügyetlen ember ez az én balszomszédom. Kegyetlenség ily rosszul lőni!

A történet végre a puszkámba kerül. Körülöttem semmi nesz, csak a domb tulsó oldalán ropognak a puskák. Szemem majd kidülled az erős nézésben. Egyszerre mozgást veszek észre a cserjék között. Hát, csodás valóság! egy róka. Távolabb van, semhogy megölhetném. Milyen szép, kifejlett állat! Oly óvatosan, kimérten szedegeti láoait, mintha tüskék között járna. Szép, hosszú tarka széles sávként vonul nyomában. Olyan hajlékony mindene, olyan könnyed a magatartása. A tuloldalról fel-felhangzó puskaropogás nem készíti sebesebb futásra, nem téríti el irányából. Mint akinek megvan már a sikerhez vezető megmásíthatatlan terve, oly határozottan siklik odébb. Nem néz se jobbra, se balra, ról tudja, hogy hol hagyta a veszélyt.

Elfog a nyugtalanság, hátha lelőhetném. Utána lövök. Mire eloszlik a löporfüst, a ravasz kópénak se hire, se hamva. A hajtásnak nemsokára vége. Az én soromon egyre sűrűbb a tüzelés.

Rettentő hajsza fejlődik ki. Az ijedt tapsi-fülesek, ha eddig lapítottak is, most már kénytelenek tűzbe menni. Jobbról-balról ugrálnak elő s kétségbeesetten menekülnek az erdőből ki a szántásra. Néha két vadász vesz célba egy nyulat s az üldözött mégis kikerüli a gyilkos söréteket. Amott az egyik elhibázta a lövést, a másik vadász rögtön a segítségére siet s az életéért remegő füles nagyot botlik, azután ellapul. Jobb szomszédom szakadatlanul pocskolja drága töltéseit. Ideges, kapkodó ember, minék jön az ilyen vadászni!

Balra tőlen az erdő szélén néhány fiatal fenyőfa áll. Egy merész füles erre akar menekülni. Kíront, de mikor engem megpillant, ijedten visszahököl s hátsó lábaira ereszkedik. Egy pillanat az egész s már ott nyargal eszeveszetten a hófölte szántáson. Az orra elé pörkölök, nagyot vág képemén a puska s a füstöt nem látom, hogy mi történt. Mikor eloszlik a füst, hiába keresik szemeim a nyulat, nincs sehol. El kellett esnie.

A hajtást már befejezték. A vadászok mind oda gyülekeznek a völgy aljába. Én a meglőttnek tartott nyul után megyek s néhány lépésnyi távolságra meg is lelem. Giz-gaz között elnyújtott testtel, merev szemekkel feküdt ott a véresre festett hóban.

Sajátságos érzés fogott el: a száanalom és önvád keserű keveréke. Éreztem én már ezt egyszer. Egyedül jártam kint a fenyvesben, puska volt a vállamon. A hosszú kóborlás alatt különféle fajta növényt gyűjtöttem. A kezdődő alkony az erdő szélén talált. Hazafelé vevém utamat, épen egy fiatal fenyő karcsu derekát vettem célba, amikor a közeli fenyők egyikére egy kicsiny madárka szállott. Elkezdett csicseregni, majd édes-busdalba fogott, talán első szerelmi dala volt. Hogy épen elriaszszam, feléje lőttem s a bolond fegyver talált.

Jaj de megsajnáltam az ártatlan kis dalost! Hogy hibámat legalább valahogy jóvátegyem, egy hirtelen ásott sirba tettem a még meleg parányi testet. S mint aki bűnét rejtette el, nyugtalan lelkiismerettel siettem ki az erdőből. Nem szólottam senkinek erről az esetről azóta.

Szakasztott az az érzés, az a szánakozás vett hatalmába most is. Ki tudja, meddig busukam volna ott, ha az összegyűlt vadászok fel-felharsanó vig kaczagása nem figyelmeztet az élet realisabb felfogására.

Több hajtás ment végbe annélkül, hogy fegyveremet igénybe vettem volna. Nem jött a vad felém. Negyven körül járt már

a lőtt nyulak száma s néhány róka is akadt ezek mellé, amikor az utolsó hajtás következett.

Ez volt a leghevesebb csata. Rettentően puskáztak a vadászok. Egyre-másra hullott a sok nyul. A hajtók egy könnyörtelenül összelőtt rókát fogtak; Szegény állat csak úgy vánszorogott törött csontjaival; az üldözők dühe elől többé nem menekülhetett el s ezek nagy lelki gyönyörűséggel fogtak a kinjában vonagló, tehetetlen állat ütlegeléséhez. Egyhamar kiszenvedett, de a visszataszító kegyetlenségnek ezt a rút képét nem oly könnyű egyhamar kitörölnöm emlékezetemből.

A vadászatnak vége lett. Többen egy megsebzett nyúlnak a keresésére indultak, én is utánuk kullogtam. A hóba véres nyomok mutatták a menekülő állat útját. A véres vonal itt-ott kiszélesedett s valóságos vértócsává nőtt. Ezek a vértócsák azokat a helyeket jelölték, a hol az ijedelemtől és kinoktól meggyötört vad meg-megpihent, hogy majd folytathassa kétségbeesett futását. Néhol a véres nyomok hóvizzel telt apró medencéhez vezettek; ezek körül a vércseppektől tarka hó valósággal össze-vissza volt túrva. Bizony vergődhetett itt! Talán természetes ösztöne vitte a vízhez, hogy ott kimoshassa égető sebeit.

A dombtetőre értünk. Néhány kopasz fa állott mindössze rajta s e fák egyike alatt ott gubbasztott a sok vérveszteségtől ellankadt állat. A hajtók fiatalabbjai megakarták kerülni; észrevette szándékukat s futásnak eredt, ámde minduntalan meg kellett állnia. Két vadász már megközelítette. Három lövést kitűdött kerülni, a negyedikre megroppantak hátsó lábai s úgy látszott, hogy nem bírja tovább. De újból felpattant s nagynehezen tova menekült.

Nem nézem tovább. Visszafelé fordultam. A domb lábánál voltam már, amikor ismét eldőrdült a fegyver. S én azon a vonalon, ahol a föld az éggel érintkezni látszik, a domb gerincvonalán, egy kétségbeesetten küzködő állatot láttam. Még ekkor is hányta-vetette testét, törött labainak nem vehetvén hasznát, fejével, nyakával igyekezett előre, de mindhiába....

* * *

Hosszu, terített asztalnál vigan lakmároznak Nimród fiai. Cseng, ürül a teit pohár. Fűzik-tűzik a vidám beszédet; tán soha sem lesz vége a vigadozásnak. Odakint az erdőn pedig szomorú csend honol....

Sziciliai közmondások.

A mint a sziciliai költészet legjobb erejét a természet mindennapi működéséből meríti, úgy a közmondások tulnyomó és jelentékeny része a természet hű megfigyeléséből ered. Ezen nem szabad csodálkoznunk, hiszen a lakosság több mint háromnegyed része mezőgazdaságból és állattenyésztésből él, tehát olyan foglalkozást űz, a mely a természet folytonos megfigyelésére kényszerít.

Az állatokkal való együttlét által azoknak minden sajátosságát, gyengeségét és előnyét kiismerik, a melyeket azután megint a szomszédoknál vagy rokonoknál fölismernek. Ezekre vonatkoznak:

»A melyik ökör nem akar szántani, azt a vágóhidra viszik. Nagy tehénnek nincsen mindig nagy bornya. A ki magát birkának mutatja, azt felfalja a farkas. Elég szamar van rövid füllel. Inkább nyul, mint disznó (t. i. inkább szegény és szabad, mint gazdag és rabszolga.)«

Végre némileg a német közmondásokra emlékeztet ez:

»Mindig szép tisztán, mondja a disznó a malaczoknak és belehempereg a sárba.«

Sokszor kutyát és macskát is alkalmaznak hasonlatoknál, a melyekről azt mondják, hogy egy háztól sem szabad hiányozniok. És tényleg minden házban, még a legszegényebben is van macska, a mely szent Mártának ajánlva, a leggonoszabb csiny után sem lesz üldözve, vagy megbántva. A ki még hozzámegöl egy macskát, arra hét évi földi bűnhődés, vagy hét évi tisztító tűz vár. A macska maga táplálkozik egér és patkányokkal. De a kutya? Magam láttam, hogy egy ilyen kiéhezett kutya, a lőtt foglyot a helyett, hogy gazdájának vitte volna, maga megzabálta azonnal. De a legnagyobb nyomor daczára mindenütt tartanak kutyát, különösen a kis polgároknál semhogy a kutyától meg kelljen válniok, inkább mindnyájan együtt éhen halnak. A szeretett macskára a következő közmondások járnak:

»Porázon vezetett macska nem fog egeret. A macskának nem szabad csöngetyüt a nyakára kötni. Ha a macska jön, el bujnak az egeret.«

A kutyára:

»Ha sok kutya egy csontért marakodik, a legjobb ha távol maradsz. Hívja a kutyát és készen tartja botját. Három kutya

kell egy nyájhoz és három kanonok egy káptalanhoz. A ki kutyákkal megy aludni, bolhákkal kel föl.»

A farkasokról is sok közmondás szól, mivel ezek nagy károkat okoznak a szegény népnek. Nagyon költői a nép nyelvén, a sötét esős éjjel: *Vucca di lupu, farkas torka.*

M. P.

Állataink a néplegendákban.

I.

A macska legendája.

A jóságos Istennek tudomására jutott, hogy a pokolban sok az ártatlanul elkárhozott lelkek száma. Elhatározta, hogy azokat kimentí az ördögök hatalma alól s azonnal elő is hívatta Szt.-Pétert, hogy egy hatalmas zsákot vegyen elő és kísérje őt a pokolba, ahonnan majd fölhozzák az ártatlanul szenvedő lelkeket. Péter engedelmességeit. Csakhamar előállott a hosszú zsákkal a mitűán megvizsgálták, hogy nincs-e rajta lyuk, elindultak a pokol felé.... Már messziről hallatszott a jajveszékelés, a szenvedő lelkek kínos vergődése. Mikor a jóságos Istent meglátták az elkárhozottak, szelid mosoly derűt fel arczukon s megnyugodtak.... Az Isten az ördögök incselkedésére ártatlanul kárhozatra jutott lelkeket egyenként kiválasztotta; Péter pedig szép rendben berakta a zsákba. Tele lett az szinűltűg; alig tudta bekötni. Különösen szere-száma se volt az asszonyoknak I ....

Azután szép csöndesen elindultak az ég felé. Rendre vitték a nagy zsákot, mert igen nehéz volt.... De egyszer csak azon veszi észre magát a jóságos Isten, hogy a zsák nagyon is könnyű; Péter is úgy találta. Körűlnézik, megvizsgálják s rájönnek, hogy a furfangos ördög *egérré* változott s lyukakat rág a zsákba hogy a lelkeket visszacsábíthassa sötét birodalmába. Mentek is azok seregestűl: már csak a zsák fenekén szédeltgett egynehány; azok is mind vén matrónak voltak. A jóságos Isten haragja lobban s keztűűjét ledobván, így szűlot: — Változz macskává s örök idűkig, pűstűtsd az egeret!

Úgy is történt ....

Ezűrt van oly nagy tiszteletben, az oláh nép körűben a macska, melyet valűban az „*Isten keztűűjének*“ (manuse lui Domnezeu) nevez.

*

Még van egy változata e legendának; érdekesnek tartom azt is elmondani:

Noé, az Isten egyenes parancsára, a földön élő minden állatból egy párt fölvetűt a bűrkájába az özűnviz alkalmával. A mikor a legvadabb hullámok hányták verettűk a bűrkát, azon

vette észre magát Noé ősapánk, hogy a víz hatalmas sugárban toltul a hajóba. Kétségbeesve fut a lyukhoz s ijedtében az ujjával dugta be azt, hogy megmentse a saját és a rábizott földi állatok életét....Amíg az ujjával kizárta a vizet, észreveszi, hogy ki csinálta a bajt. Az *egér* más helyen ismét lyukat rágcsál a bárka falán. Addig töpreng, hogy mitevő legyen, míg gonosz tervét az egér kivitte. A víz már ott tör be a barkedőbe....Noé gyors elhatározással segít a bajon: ujját állandó dugóul belevágja a lyukba s azonnal fut a másik lyukhoz s azt bedugja második ujjával....Az egér tovább infámiskodik; új lyukat rág. Noé levágja a második, majd harmadik ujját s talán egyetlen ujjá sem marad, ha az isten meg nem szánja s parancsolatának hű teljesítéseért meg nem menti a további öncsonkítástól. Ledöbja *keztijét s macskává* változtatja, hogy pusztítsa az egeret. Azóta bujkál az egér földalatti lyukakban, rejtekekben s azóta les éjjel-nappal rá a macska, kegyetlenül seifalván, aki elébe kerül."

Mindkét változatát a Berettyó mentén jegyeztem föl, oláh előadás után. A magyar néplegendákban még eddig nem találtam nyomára.

II.

A bagoly legendája.

Az Isten, a teremtés után, földre szállott s minden élő lényét szent színe elébe rendelte, hogy kikérdezze őket sorsukról, állapotukról. Ember, állat elmondotta életkörülményeit s megelégedetten hálálkodott a Teremtőnek; egyedül a bagoly panaszkodott.

— Jóságos Teremtőm! — szólott a bagoly — amikor minket teremtettél, ekkép szólottál: éljetekek és szaporodjatek!...

Szaporodunk is, de csakhamar elpusztulunk, mert nincs miből élnünk. Éhezünk, sanyargunk; táplálékunkról nem gondoskodtál.

A bagoly beszédéé nagy lett a felzúdulás az állatok körében. A nagy sokaságból apróbb, négylábu állatok törtétek elő, madarak röpködtek az Isten körül s élesen kiabálta mindenik: hazudik, hazudik! Minket kegyetlenül pusztít; mahoinap hirmondónak sem marad belőlünk!....

Az Isten szeretettel csitítgatta apró teremtményeit: hagyjátok el, mindjárt elintézem az ügyét! És éjjel élő, minden márdártól gyűlölt bujdosóvá tette a hazug bagolyt, aki azóta kerüli a fényt, szeméit bántja a világosság s kegyetlenül üldözi minden szárnyas. Hazug, hazug! — kiáltja utána a kicsi ökörszem is....

Ez teljesen magyar eredetű legenda; nem akadtam magvára a velünk századok óta együtt élő oláh nép körében sehol. Eredeti magyar legendának tartom az alább közlöttet is, még pedig — amennyiben a Mária-kultusz lép vele előtérbe — katolicizmus

virágkorából eredőnek. Lehet az is, hogy csak bevándorolt a Szilágyságba, mint ahogy vándorol a nóta, mese — szelő szárnyán — faluról-falura, országból-országba, míg bejárja az egész világot. Különb, ahol följegyeztem, az egy nagy magyar község, erős, virágzó református egyházzal; az oláhok (g. kath.) és örmények (róm. kath.) újabban szerveztek itt egyházakat; de amennyiben a magyar református nép ajkairól hallotam a legendát s a másik két felekezet körében nem akadtam nyomára, azért sejtem, hogy a régi katolicizmus hagyománya.

III.

A béka legendája.

Szűz Mária, Krisztus urunk anyja, még a földön járt s búsán bolyongott a mezőn, amidőn egy sánta békával találkozott, aki szörnyen sírt, jajveszékelt. — Mi bajod van — szólott hozzá Mária, — hogy olyan nagyon jajgatsz?

— Jaj jaj! hogyne sírnék, hogyne jajgatnék, mikor olyan nagy szerencsétlenség ért! Hét gyermekem volt s a legkisebbik, egy ártatlan nyomorék, elveszett. Nem találom sehol; megreped a szívem érte!

— Szegény anya, szánlak; jó szivedért megáldalak. Oh, én is érzem a te bánatodat; látod nekem csak egy gyermekem volt, az is elveszett! Hiszem, hogy a te keserved azért nem kisebb, amiért neked hét van! Ne félj! nemes anyai szived soha sem fog elrohadni, ha meghalsz is: tested nem bomlik föl, nem szagosodik meg! Megszáradsz és holtad után is használni fogsz. . .

Hogy azután a béka holtá után mikép használt? — az ugyancsak a krasznai nép körében tudtam meg. A megszáradt békát a beteg sertés moslékába áztatják s azzal etetik. A nép hiszi, hogy ez biztos gyógyítószer a sertés betegségében.

Állatvédelem és állatvilág.

Követendő példa. Jó lenne, ha törvényhatóságaink követnék azt a példát, a melyet *Komáromvármegye* derék főispánja tartott szem előtt, midőn vármegyéjének valamennyi községéhez a következő felhívást intézte:

X. Község előljáróságának!

A gazdaembernek évről-évre küzdelmesebb az élete, mindig több-több ellenség leselkedik fáradságos munkájának gyümölcsére, erősen megapasztván annak mennyiségét és gyakran minőségét is. Ilyen ellenségek legtöbbször a rovarok világából ke-

rül ki, amelyek sokszor lehetlenné teszik egyik-másik gazdasági termény termesztését, vagy egész vidékeket fosztanak meg a gyümölcsstermelés áldásától.

Meg kell ragadni a gazdáknak minden lehetőséget arra, hogy a rovarpusztítás rettenetes csapását csökkentsék.

A rovarok elpusztításának fáradságos munkájában nagy segítségére van a gazdának a madárvilág; különösen az éneklő madarakat, kell, hogy a gazda, mint hasznos segítő társakat, a leggondosabb védelmébe vegye.

Felhivom azért a község előljáróságát, hogy mindent kövessen el arra, miszerint a tél beálltával élelemkeresés végett a község közelébe huzódó hasznos madarak szokásos elfogdosása megakadályoztassék.

Szükségesnek tartom, hogy a községben dobszó mellett figyelmessék a lakosságot arra, miszerint a hasznos madarak elfogása az 1894. XII. t. cikk 95. §. a) pontja értelmében, 100 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendő kihágást képez; és nagyon jönnek tartanám, ha az előljáróság a községi tanítókat felkérné, hogy tanulóknak a madárfogás vétségét megmagyarázzák.

Tudatom az előljárósággal, hogy ez alkalommal megkerestem a m. kir. kerületi csendőrpáncsnokságot, kérvén, hogy a csendőrség, őrzései alkalmával terjeszsze ki figyelmét a hasznos madarak elfogdosásának megakadályozására. *Sárközy Aurél*, cs. és kir. kamarás, főispán, elnök.

A madarak életkora. Az állatok közül talán a madár a leghosszabb életű. A hattyu némelyek szerint, háromszáz esztendeig is él. Naumann német zoológus erre példát is említ. Ilyen nagy kort ér meg a sas és a keselyű. Egy keselyű, meiyet 1706-ban kerítettek kézre, 1824-ben dögölt meg, tehát száztizennyolcz évig élt a fogságban. Naksonál, Laaland szigetén 1881. április 15-én egy királysast ejtettek, amelynek nyakán érczlánczczal odafűzött kis bádopalczkat s ebben czédulát találtak, dán nyelven irt következő följegyzéssel: »Elfogták és ismét szabadon bocsátották 1792-ben Andersen R. és C. Bölö a Faltern, Dánia.« A holló is igen hosszú életű, szájhagyomány szerint élél kétszáz-háromszáz évig is. A kanárimadár, amely nálunk egész szobai madárrá lett, itt élél tizennégy-tizenkilencz évig, de valódi hazájában, a Kanári szigeteken, sokkal tovább. A szabadban élő madár sokkal tovább él, mint a fogságban levő. Ez különösen azokra a madárfajokra áll, melyeknek a szabadban olyan életmódjuk van,

hogy a megfelelő legszükségesebb életföltételeket a fogságban egyáltalán nem, vagy csak fogyatékos mértékben adhatjuk meg nekik. Ilyenek például a fecskefélék, továbbá kúszók rendébe tartozó madarak. Általában a rovarévók nehezebben élnek meg fogságban, mint a husevők és a magevők.

Postagalambok orvosi szolgálatra. Francia és amerikai orvosok újabban foglalkoznak azzal az ideával, hogy postagalambokat alkalmaznak a gyorsabb kiszolgálásra. A Berliner Tagblatt szerint a dolog nem új, mert már 60 év előtt egy nassaui orvos ily módon juttatta vidékről a városba az orvosi rendelvényeket, melyeket a galamb szárnya alá kötött kesztyűujjba tett. A galamb a gyógyszerész udvarán levő galambduczra röpillt és egy csengetyű jelezte megérkezését. A gyógyszerész gyorsan elkészítette az orvosságot s küldönczével a beteghez szállította.

Madarakat védő gyermekliga. Érdekes ligát alakított mostanában Oroszországban az állatvédő egyesület. A liga, a mely gyermekekből alakult Szent-Péterváron, céljául tűzte ki a madárkák ápolását és etetését, s különösen az ártalmatlan éneklő madarakkal való humánus bánásmód terjesztését. A liganak 15—16 esztendőös gyermekek lehetnek tagjai, belépésük előtt esküt kell tenniök, hogy a madarakat többé el nem fogdossák, fészkeiket a tojások elrablásával fel nem dulják s általában minden lehető módon gondoskodnak arról, hogy azok méltatlan bánatomban ne részesüljenek. A liga vezetői jeles tanférflak s ezek ítélkeznek azok fölött, akik ígéretüket, illetve esküjüket megszegték. A bűnösöket megfosztják a liga tagjainak járó egyesületi jelvénytől és sapkától, vagy pedig kizárják az egyesületből. Lám! a méltatlan barbárnak csufolt Muszkaországban mily humanusan járnak el a madarakkal s ezzel szemben a mi gyermekeink, hogy pusztítják tüzzel, — vassal. Kísérje csak bárki figyelemmel, hogy vásott flugyermekeink, ha mindjárt iskolás-gyermekek is, hogy mennek csoportosan ki az erdőre, mezőre és berkekbe — kora tavasztól késő nyárig, — s hogy rabolják ki ezrivel a tojásokat madárkáink fészkeiből. Tekintet nélkül hasznos vagy kártékony voltukra, többnyire a hasznos, rovarirtó éneklő-madarak tojásait szedik el legelőbb, mert ezeké közelíthető meg legkönnyebben; még a dalos fülemilét sem kiméli meg, sőt az ezideig szentnek tartott fecsketojást is elszedik, ami igazán haljatan!

Alvó állatok. Egy amerikai természetbúvár a newyorki ál-

latkertben becses megfigyeléseket tett az állatok, különösen a ragadozók alvásáról s összehasonlította ezekkel a szabadon élő állatok életmódját. Legkevesebb változást sem mutatnak az orosz-lán és tigris. Ezek a fogságban is mélyen és nyugodtan alusznak a legnagyobb láрма között s nappal is nyugodtan szenderegnek. Hasonlóképp jó alvó a medve is, bár nappal nem szeret úgy szundikálni, mint az orosz-lán és a tigris. Az amerikai medve előszeretettel buvik el éjjelre a ketreczében levő sziklák alá, bár néha a tetején kuporodik össze, körülfogva lábaival a ketrecz vasrácsait, úgy, hogy az ember ezt a helyzetüket nagyon kényelmetlennek képzei. A fekete medvék ellenben a fák ágai közé bujnak el éjsvakára. A jegesmedvék sajátja abban áll, hogy ketreczüknek egyik sarkát választják ki lakóhelyül s minden éjjel ide vonulnak vissza. Legérdekesebb a ideges állatok alvása, azaz az olyanoké, melyek a szabadban is nyugtalan életet folytatnak, mivel a vadászok vagy a ragadozó állatok folyton leselkednek rájuk. Ezek tényleg nagyon nyugtalanul alusznak, a legkisebb neszre is fölébrednek, sőt alvás közben is nyitva tartják egyik szemüket. A prairie-farkasok általában inkább csak szundikálnak, mint alusznak s időről-időre kinyitják szemeiket s szétnéznek, hogy minden rendben van-e. Fényképi felvételekkel is bizonyíthatták, hogy a farkas egyik szemét állandóan nyitva tartja. Legmélyebben alusznak az állatkertben az éjjeli ragadozók és azok az állatok, melyek nappal szoktak aludni. Már hajnalban behunyják szemeiket s néha egész napon oly mozdulatlanul vannak, mintha elaltatták volna őket.

A lópecsenye. Az *Egészség* uj számában olvassuk a következő érdekes apróságot a lóhusevésről:

Pflüger, német professzor, tekintettel arra a körülményre, hogy a lóhusevés Németországban folyvást nagyobb tért hódít, fiziológiai vizsgálatokat végzett egyedül csak lóhussal táplált kutyákon. A kísérletek arra a nem várt eredményre vezettek, hogy a kizárólagosan lóhussal táplált kutyák csakhamar bélhurutot kaptak, s mely a kísérletek folyamán később sem akart megszűnni, vagyis a kutyák sehogy sem szoktak hozzá a lóhús élvezetéhez. Ha Pflüger a zsirban aránylag szegény lóhushoz zsirt kevert, a kutyáknak nem lett bajuk; valamivel csekélyebb, de szintén jó hatású volt az is, ha a zsir helyett rizspépet keverték a lóhushoz. Pflüger kísérletei kiderítették, hogy az az anyag, amely a bélhurut előidézője, a lóhusból főzött levesbe is átmegy. Ha az

ily levest lepárolgatják és azután étherrel, vagy alkohóllal extrahálják, az így kivont anyag szintén ha:menést okozó tulajdonságu. Pflügernek sikerült az ilyen étheres kivonatban jecorint és lecithint kimutatni, s úgy sejtí, hogy a mérgező neurint is tartalmazza. A lóhusnak ezt a tápláló csatornára káros hatását csökkentendő, Pflüger néhány konyhareczeptet is közöl s ajánlja, hogy a lóhust kedvelői e recipék nyomán készíttessék el pecsenyéjüket. Mutatoul ide ígtatunk néhányat: 1. A lóhusból pép készítendő, ökor vagy ürü szárított és megörölt vese-zsiradékával összeelegyítendő (1 kg. lóhusra 25 gr. zsír) és rántással keverve mint haché elfogyasztandó. 2. A lóhust szeletekre vagdaljuk, vízben megfőzzük és (levesét nem használván) zsiros lével jeöntve elfogyasztjuk; italul az eledelhez bor, sör, thea vagy kávé szolgálhat. 3. A lóhusból pépet készítünk, s egy kilogramjára 100—200 gr. rizst és 25 gr. ökörvese-zsirt számítva, az egészet gőzön megfőzzük. 4. A lóhushoz bőségesen adunk zsirt (ökor vagy ürü vesezsiradékát) megsütjük és zsiros szósszal tálaljuk.

A mi jó magyar konyhánk aligha veszi fel szakácskönyvébe ezeket a német recepteket!

Igavonó krokodilusok. Amerikában nap-nap után fordul elő olyan esemény, mely nálunk valóságos szenzáció számba menne, a yankék pedig egész egykedvűen térnek napirendre a legcsodálatosabb hírek hallatára is. Most azonban őket is konsternálta az a hír, a melyet egy chicagói lap közöl, hogy egy Jefferson Lee nevű farmer, kinek birtoka a St. Johns folyón fekszik, csolnakját két krokodilus által vontatja a folyón föl és le; ily móddal látogat el a városka hetivásárjaira, sőt a 6 angol mérföldnyire fekvő postaállomást is ilyképpen látogatja. Ennek az ótökus fogatnak a megvalósítása akkor érlelődött meg a vállalkozóban szellemü amerikaiban, midőn egy napon azt a megfigyelést tette, hogy az aligátorok a vizen fel és lefelé is egyforma sebességü tempóban haladnak, s már akkor elgondolta, hogy milyen pompás dolog lenne, ha az ő csolnakját a nagy esésü sebes folyón fölfelé ilyen erős állatok vontatnák. Ahogy gondolta úgy is tett. Egynehány fiatal állatot befogott, azokat megszelidítette s lassankint rászoktatta arra, hogy egy kis fadarabot kis pocsolyában keresztül-kasul vonszoljanak. Később egy gyepflószár segítségével kormányozta a már megszelidült s teljesen kifejlődött krokodilusokat, s mindjárt első nagyobb kirándulása pompásan sikerült. A szelidítés és betanítás aránylag elég könnyü szerrel történt, s Lee a fiatal vízi szörnyeket éheztetéssel szoktatta arra, hogy neki engedelmeskedjenek és komoly ellenállást azok nem is mutattak a betanításnál soha.

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák-Ferencs-utcsa II. sz. kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú u. 9 sz.) czimére intézendők	Tagoknak tagsági díj fejében jár Előfizetési ár Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számonként — — — — — kor. 20 áll.
--	--

VII. évfolyam. Kolozsvár, 1902. december. 10. szám.

TARTALOM: Állat és ember. *Sajó Károly*. — Magyarföldi állatregék. *Hanusz István*. — A Turcsi kutya. — *Állatvédelem és állatvilág*: A verebek emlékező tehetsége. — A kedvencz kutyaért. — A madarak repülésének magassága. — Madárvédelem Montenegróban. — 1902-re újabban befizetett tagsági díjak névsora. — Kérelem.

Állat és ember.

Furcsa vitatkozások járnak még mindig a természetbölcséleti irodalomban. Az ember, ha végig gondolja azokat; igazán olyanoknak találja, mint mikor a régi századokban a fölött vitatkoztak, hogy egy dogmatikus szót „*homoiúziós*”-nak, vagy „*homoiúziós*”-nak kell-e írni? Napjainkban is még mindig kísért az a meddő kérdés, vajon az állatoknak *eszük* van-e, vagy *ösztönük*? Pedig szó-játék az egész. Az ész és az ösztön az idegrendszernek egyformán működő folyamatai. Senki sem tud a kettő közt határt vonni. Senki sem tudja megmondani, hol szűnik meg az ösztön és hol kezdődik.

Az egészben csak az az igaz, hogy az állat- és embervilágban a legkezdetelegesebb idegműködésektől kezdve az emberi lángelmék legmagasabb nyilvánulásáig fokozatos és ugrás nélkül való átmenet van. Az egyszerű pigmentsejntől kezdve az emberi művész szeméig, mely a

tárgyaktól jövő sugarakat az agyvelőben gondolatokat keltő képekké dolgozza föl, épen olyan szakadatlan az átmenet, mint a külső ingerlésre való kezdetleges összehúzódástól kezdve az emberi műveket alkotó legkiválóbb munkáig.

És épen így vagyunk a gondolatokkal is. Hogy a magasabb rangú állatok gondolkoznak, ki tagadná? A kutya, a ló az elefánt, nem gondolkoznak? A ki nem a városi szalonokban filozofál, hanem künn is körülnéz a természetben, lehetetlen, hogy a gondolkozó képességet ezektől az állatoktól elvitassa. Például fölhozom ezt az esetet. Van egy hosszú, bozontos szőrű, fekete kutyám. Ez szeret bennünket elkisérni, ha a pusztáról a faluba megyünk. Néha megengedjük neki, hogy utánunk jöjjön, máskor nem. Különösen azt nem szerettük, ha egy szomszédos úri házba jött velünk, mert ott másik, szintén nagy és fekete házörző kutya volt és ha a kettő összetalálkozott, mindig véres verekedés lett a vége. Azért, ha oda mentünk, mindig lehetőleg úgy intéztük a dolgot, hogy a mi kutyánk észre ne vegye. Azt tettük tehát, hogy a cseléddel kenyeret adattunk neki apró adagokban, hosszabb ideig, a ház déli oldalán, mialatt mi az éjszaki oldalon eltávoztunk. De két három eset múlva tisztában volt a fogással. Azontúl, mikor már a ház másik oldalán kenyeret adtak neki, megette ugyan, de mihelyt elfogyott, utczu neki, eliramodott a fasorba, melyen rendszeren elmenni szoktunk. Később, mikor már kenyérrel akartak rászedni, egyszerűen lesbe állott a másik oldalon. Azután megpróbáltuk bezárni. De ez is csak egyszer sikerült. Később, mikor már látta, hogy öltözködünk, semmiféle étellel és hivogatással nem hagyta magát bezárható helyiségbe csalni. Megpróbáltuk azután kődobásokkal, revolverlövessel visszaterelni, mikor utánunk jött. De ez sem használt Bizonyos distáncziát, va-

lami 30- 40 lépést tartott mögöttünk és úgy járt utánunk jó távol; ha megállottunk, ő is lefeküdt, ha elindultunk, ő is megint tovább indult. Ha vertük, lefeküdt a földre és inkább agyon hagyta volna magát verni, hogysen viisszaszaladjon. Hanem azt bizony megtette, hogy elszaladt -- előre.

Az volt a szokása, hogy a ház előtti aszfaltra feküdt és onnan figyelte meg, hogy öltözködünk-e? Egy alkalommal, hogy észre ne vegyen bennünket, különösen nagyon vigyáztunk. A függönyöket leeresztettük és úgy öltözködtünk. Az ajtókat csendesen nyitottuk és zártuk az éjszaki oldalon, a merre kimentünk és a függöny széle mellől megnyugvással láttuk, hogy a kutya csendesen alszik a ház déli oldalán álló kerti asztalon. Letette a fejét mellső lábaira és még csak föl sem pislantott. Mikor a fasorba mentünk, körülbelül egy kilométernyire, többször visszaneztünk. A kutya nem jött utánunk. Menyire meg voltunk azonban lépve, midőn ismerőseink szalonjába belépve, az átellenben levő üvegajtón a verandáról már a mi Labanczunk-(ez a neve) nevetett be a szobába. Határozottan nevetett; hiszen a kutyák nagyon jól értik, hogyan kell nevető ábrázatot vágni. Hallottuk azután, hogy a kutya már vagy tíz perczel előttünk érkezett meg és valósággal bejelentett. Ebből az esetből, melyet itt, a hol lakom, az egész intelligencia tud, a következő tények tűnnek ki: 1. A kutya tudta, hogy el fogunk mi menni; észrevette, mikor a függöny mögül megfigyeltük. 2. Hogy ne alkalmatlankodjunk neki, *tette magát, mintha aludnék* és semmivel sem árulta el, hogy észrevette készülődéseinket. 3. *Mivel nagyon elővigyázók voltunk, ebből tudta, hogy oda fogunk menni, a hol a másik kutya lakik, melylyel mindig össze szokott veszni.* Mert ugyanaz az út vezet valamennyi itteni ismerőseinkhez is, de ő egyikökhöz sem ment, csak azokhoz, a kikhez

menendők voltunk. 4. Nem utánunk jött. hanem egy másik kerülő úton, melyet sohasem használunk; és nyomban utánunk kellett indulnia és vágatva haladnia, hogy annyira megelőzött.

Már ez az egy eset is bizonyítja, hogy némelyik kutya mennyire tud okoskodni. Mert bizonyos az, hogy ugyanannak a fajnak keretében is vannak olyan egyének, amelyek a gondolkodás semmi jelét sem árulják el, míg mások messze kimagaslanak fölöttük.

Az ember, a mig csecsemő, legalább az első hónapokban, nem gondolkodik, hanem egészen ösztönszerűleg tesz mindent; nem azt mondom, hogy általában úgy, mint az állatok, hanem azt, hogy: *úgy, mint a nagyon alsórendű állatok*. Mert a kis gyermek, születése után az első hónapokban, olyan kevés értelmiségről tesz tanúságot, mint a legtökéletlenebb halak, vagy még ezeknél is tökéletlenebb állatok. Később, egyes kedvezőbb napokon. föl-fölvillanik bennük egy-egy pérézre az intelligencia, hogy azután megint — esetleg napokon át — szüneteljen. Ilyen kedvező napokon azt mondjuk: „Ma nagyon okos volt a kis baba.“ Az értelem föl-villanásai a fejlődés folyamán egyre sűrűbben jelentkeznek, míg végre nem ugrásszerűen ékelődnek már belé az értelmetlen, ösztönszerű idegéletbe, hanem az ébrenlét egész időszakát maguk töltik ki. A tehetetlen kis babából okos gyermek lesz — ha lesz; mert bizony nem valamennyi lesz az.

Ki tudná megmondani, hogy a gyermekben melyik napon vagy melyik órában szűnik meg a tisztán ösztönszerű élet és kezdődik az értelmi élet. Lehet-e a két állapot között éles határvonalat húzni? Vagy lehet-e egyáltalában batárt vonni köztük?

Nem lehet.

Mert a fejlődés fokozatos és a legalantibb életfokból megszakítás nélkül tart az átmenet a legmagasabb

szellemi életig. Ugyanaz, az ember, a kit ma zsenialitása miatt megcsodálnak, valamikor protista életet élt, vagyis csak egy sejt volt. Ebből a legkezdetlegesebb állapotból, mikor az idegrendszernek még nyomával sem rendelkezett, emelkedett föl, nap-nap után, hét-hét után, a hónapok és évek folyamán először az idegélet legelső nyomaihoz, majd a tisztán reflex-működések stádiumáig, később az ítélő és következtető állapotig és férfikorában az egész mindenség fölött végigpillantó filozofia magas latáig. Az egyes stádiumok között nincsenek megszakítások; az idegélet fejlődése éppen olyan szukcessziv, mint a kupnak egy pontból kiinduló tágulása.

És egy embernek illetően fejlődése *képt nyújtja az egész állatvilág fejlődésének*. Tökéletesen haszontalan papír- és tintafogyasztás, keresni a határvonalat azok között az élő fajok között, a melyek még nem tudnak gondolkozni. Mert ilyen határ nincsen! És a ki eféle üres szóbeszédekkel találkozik nyomtatott papiroson, legokosabban teszi, ha el sem olvassa, hanem csupán azt mondja, hogy: „*a természetben nincsen ugrás*“ és napirendre tér a dolog fölé. Igen „*a természetben nincsen ugrás!*“ Az ókori kiváló elméknek volt ez már filozofikus alapelvük és mindenki, a ki a természetet megfigyelte, kénytelen belátni igazságát. És épen a mindenségnek ezt a sarkalatos fejlődési szabályát akarják még most is némelyek eltagadni.

És miért? Talán „az emberi méltóság“ megóvása végett? Ugyan, ugyan! *Az emberi méltóságot senki sem veszi tagadásba, ott a hol megvan.* De az emberi méltóság nem általános valami, hanem csak az emberek egyrészének tulajdonsága. Sőt azt mondanám, hogy kevés olyan ember van, a ki igazán rendelkezik emberi méltósággal. Az emberek nagyrészének idegélete még mindig nem emelkedett az állati idegélet fölé. Az igazán emberi, a

kizárólagos emberi kriterion tulajdonképen az *általánosításban* van; vagyis a tárgyak és jelenségek áttekintésében, összefoglaló igazságok és törvények megismerésében és okszerű alkalmazásában. A pusztán epirikus, mondjuk: „praktikus“ ügyeskedés megvan az állatokban is. A *theoria*, a *filozofia* azonban — úgy hiszszük — csakis emberi idegrendszernek lehet eredménye s nem is minden emberé, hanem ez idő szerint még csak az emberek egyrészeé.

Nem megszólásképen mondjuk ezt. Hiszen szerethetünk mi olyan embereket is; kiknek egész élete még mindig csak az állati tevékenység nivójáig ér; sőt néha jobban szeretjük őket, mint magunkat. Valamint szerethetünk állatokat is — épen mi, a kik nem tartjuk mindig nyelvünkön az „emberi méltóság“ frázisát. Hát vajjon a csecsemő nem tisztán állati életet él-e? És épen azért, mert még nincs benne kifejlödve magasabb értelem, mert még tehetetlen, azért óvjuk, gyámolítjuk, ápoljuk, sőt a szeretet legmagasabb nyilvánulásaival vesszük körül.

(Vége köv.)

Sajó Károly.

Magyarföldi állatregék.

Irta: Hanusz István.

Népszellem, népjellem, meg a teremtett dolgok jellemző tulajdonságainak éles megfigyelése nyilatkozik meg a mesékben, regékben, melyeket az embernek, a föld népének gyermekded észjárása vagy költői ere a természet három országa egyes tárgyához fűz. Esetleg ős-pogány vallási fölfogás is keveredik azokba a bálványozó istentisztelet maradványaihoz. Egybefonódik bennök az ásvány-, növény-, állatország szinte rendszertelenül, — de itt csak az állatok tulajdonságaiból kiindult olyan regékből kötünk csokrot, a mely képzeleti termékeknek a Magyarföld szülőhelye. A magyar nép jósló állatainak névsorát összeállítja Kandra Kabos

„Magyar mythológiá“-ja a 154—162. lapon, de azt itt kiaknázatlan nagytuk. A magyar nép szent madarairól Ipolyi püspök szól „Magyar mythológiá“-ja 72., 78., 239., 244—248. lapján, de azt az ereklyét sem mertük avatatlan kézzel érinteni.

Gömöri Rozsnyó mellett azt tartja a nép, hogy a ki Szent György nap éjjelén vadmacskát lát a mezőn, megnyeri a nagy lutrit.

Felső-Magyarországon az a néphiedelem, hogy olyan juhászból lesz a farkas, a melyik kegyetlenül üti-veri a nyáját és a mint farkassá vált, akkor is mindig utánok ólalkodik. Nem meri a tót pásztorfiu a farkas nevét emlegetni, hogy meg ne jelenjék az, mert hamar a kertek alatt kullog.

A farkassá változás regéje a románok között is él. Némely ember addig űzi őt, míg mint farkast agyon nem űtik, vagy tüzes vassal keresztet nem sütnék a hátába, hogy az olyan mulatságtól elmenjen a kedve. Egyszer egy oláh a feleségével szénát boglyázott s mikor az asszony belefáradva, a félig kész boglyán lepihent, elment a férje az erdőbe, de mig távol volt, egy bős farkas jelent meg, körülugrálta az ijedt asszonyt és megtépte piros katrinczáját, de utóbb ott hagyta. Mikor eljött a férj, panaszkodott az asszony, mi történt vele. Elnevette magát az ember, de ime fogai közt ott voltak a piros foszlányok, a miről megtudta az asszony, hogy a férje volt az elváltozott farkas.

Szól a ruthén rege a szakállas farkasról is, a melynek alapját egy mo, orva pásztor szokta felölteni s a vidék népét ijesztgetni. Egy izben a tulajdon feleségét vette üzöbe, a mint az épen ételt viit neki az erdőre és megtépte, de az asszony futással menekült. Mikor a nyájhoz ért, férje már emberi alakban várta őt, elfogyasztotta ebédjét és a fejét a felesége ölébe hajtva elaludt. Borzadva vette észre az asszony, hogy férje fogai között az ő ruhafoszlányai vannak, hogy férje a szakállas farkas, elvágta tehát késsel a nyakát. Az pedig vonaglásában szétrugta ott a sziklákat s azok ma is vad rendetlenségben hevének a tájon szerteszét.

Erdélyrészben a malomvizi románok azt regélik, hogy papfiuból lesz a medve, húsát az igazhitű román nem is eszi; babonás irtózáttal viseltek a medve iránt, sőt ünnepnapot is szentel neki az évben, hogy barmait meg ne támadja, a kukoriczát meg ne csufolja. A medvebocsot azonban örömetst elfogja, tánczra: anítja, hogy vele kenyeret keressen.

Mikor Krisztus urunk az üldözői elől menekült, zugó partokhoz ért, a melynek haragos vize az utját állotta. Ott közel legelészett a ló, meg a szamár. Megszólítja Jézus a lovat, hogy vigye át, de mivel jó volt a fű, zsenge a farügy, sajnálta ott hagyni a ló, megtagadta a szolgálatot. A szamár ellenben készségesen engedelmeskedett. Ekkor olvasta rá az ur a lóra, hogy bármennyit eszik is, mindig éhes maradjon, — a szamár ellenben képes legyen tüskön-bokron, pusztá tarlón is megelégedésig jóllakni. És a szamár hátán azon szolgálata emlékeül huzódik végig a keresztet ábrázoló csik, mely egyhangu szürke színű gunyáját ékesíti.

Még a madarak is Jézus üldözői pártjára állanak; mikor bokorban rejtőzik, árukkodva beszél a galamb: bukorba, bukorba; mikor onnan menekül, sivalkodik a fűrj, hogy: ott szalad, ott szalad; megszólal a bibicz is, hogy buvik, buvik; csak a dalos pacsirta hívogatta másfelé az üldözőket. Bünhődnek is a gonosz madarak, egy sem tud szépen dalolni és magasba repülni, az csak a pacsirta jutalma, hogy tud földre szállni, égbe röpülni és röptében szépen énekelni, öröm látni őt és hallani. Megírta ezt Gyulai Pál »Krisztus és a madarak« című költeményében.

Mikor Krisztus a Keresztfán függött, csak két madárka szánta meg. A töviskoszorútól szeretné megszabadítani az egyik, erölködik, bibelődik szegényke, de egy hegyes túske a fehér mellébe szur előnti a piros vér, azért viseli annak a jelét a mellén ma is a vörösbege. A másik szögeket iparkodik kihuzni, kinlódik hasztalan, legörbül a csőre és az a keresztcsőrü madár.

Szépen szinezi a székely népmonda a keresztcsőrü madár regéjét. Mikor, ugymond, Krisztus urunkat fölfeszítették; eljárta a Szüzanya a madarakat, szedjék ki a szögeket szent fia keze és lábaiból, de mindenik madár lelt valami kifogást, a miért nem teheti. Csak egy kopott kis szárnyas fogadott szót és addig feszegette a nagy szögeket, míg mind ki nem huzogatta, de elgörbült a csőre kávája, a tolla meg vérfoltos lett. Csufolta amiatt a kakuk, de megáldotta az irgalmas kis jószágot a Szüzanya s azóta görbe csőrrel, szép piros pettyes gunyában vigan szedgeti a fenyőfa-toboz mélyen fekvő magvait, a kakuk pedig örökké ijedezve bujdos az erdő sűrűjében, mint a gonosztevő.

A tyukot Szent Péter az égbe vitte s az ott is csirkéket költött, úgy tartja a szegedi nép regéje; mióta pedig Krisztus urunk szabadon bocsátotta őt, ott kapargat az égen s az a fias-

tyuk csillagkép, melyet szívesen néz éjszakánként a pásztor-ember.

Székely találmány a teknősbéka regéje.

Utja közben megéhezett Krisztus urunk s betért egy falu-vegi házba, hol egy szász asszony kenyeret sütött. »Ha kiszült, majd eljövök érte,« mondá az Ur és kiválasztott egy szép nagy szakajtóst. Sajnálta odaadni a szász asszony, teknő alá dugta és hitvány kis cipőt tett az ur elé, azzal a mondással, hogy nagyon összesült. Ekkor Krisztus urunk így szólott: »Nőjjön a teknő a h tadhöz, légy teknősbéka, mely azt mindig magával hordozza.« Kimászik azonban teknőjéből éjjelenként a szász asszony és megrontja olykor a mások tésztáját.

A békák fejedelmnöje »nagy békaasszony« nevet visel és palotája a Garam vize alatt van; megjelent ott komakép egy szegény asszony is és a mely szemetet onnan titokban elhordott, mind arannyá és ezüstre változott. Azt hiszi a nép, hogy a ki Szentgyörgy nap előtt levélbékát fog és azt az inge alól ejti földre, nem lesz az hideglelés abban az esztendőben.

Nagy vitában van a göcseji palócz a Szentgyörgy nap előtti lelt kigyóval. Aki annak a fejét levágja, visszatér a zsebébe kiadott ezüst- vagy rézpénze mindig; a ki az efféle kigyót kézbe fogja, erőt nyer tőle, hogy meggyógyithasson a kezével mindenféle torok és nyakfájást. A mely asszony annak a fejét apró jöszága vályujába teszi, annak a csirkéi közül a kánya egyet sem visz el. A ki Szentgyörgy nap eleven kigyót csak lát is, egészséges lesz abban az egész évben, de ha döglöttbe botlik, betegeskedni fog; hasznos pedig az oly kora évszakban agyonvert kigyó fejét a háló pupjába tenni, bő hálásza ot biztosít az, kell azonban hozzá Szentgyörgy nap előtt fogott pillangó is.

A ki az olyan kigyó fejét ezüst pénzzel szeli le és magával hordja, szerencsés lesz az adás-vevésben. Ha olyan kigyót megfőznek, az eltett vize hasznos lesz a disznó-betegségek ellen. Ha pedig ilyenkor több kigyó van együtt, követ fujnak azok, a mely drágakő és szerencsés lesz az az ember, a ki el meri előlük venni. A melyik kigyó ekkor megszólal, kincses helyre tudja az embert vezetni, de a talált kincs helyére oda kell őt tenni.

A harkányi hegy legmeredékebb oldalán vízmocsáros mélyedésben »zumak« kigyók delelnék s a háborgatóikat nyomórudnyi farkukkal irgalmatlanul elverik. Ezt mondják ott a hegy alján, de nincs ember, a kit e kigyók elverték, vagy a ki azokat

csak látta is volna. Czigány rege szerint feljön nagyhéten a mogyoró kigyó a mogyoró-bokor tövéhez, holott egyébkor 100 mértföldnyire tartózkodik alatta; a ki szerencsésen megfogja, mikor a kigyó harmatot iszik, annak a kezében aranyvá lesz a kő. (◀Természet.▶)

A Turcsi kutya.

Eötvös Károly írja le, hogy valamikoriban a befagyott Balaton kemény jegén valami pörös határt kellett a hatóságnak megállapítani. Mérnök, esküdt, a pörös halászgazdák, meg a Turcsi kutya »kiszálltak.« A mérnök nagy czeremoniával fölállította ördögös masináját. Nem is volt benne hiba.

«... Ez alatt az idő azonban gondolt egyet s olyan köd ereszkedett le, hogy nadrágszíjat lehetett belőle hasítani. Minden ember zsebbe tette a pipáját, mert nem lehetett látni a pipafüstöt. De a mérnök nem látta a ködöt.

Mert ő csak a messzelátóba nézegetett. Háromszor is megtűrölgette zsebbevalójával az üveget is, saját szemeit is, de azért csak nem látott semmit. Végre szól egyet:

Nem látom a célpontot.

A kajári halászgazda felel rá:

Ehhez az.

Dühbe jön a mérnök, fölegyeneseedik, összeszidja a halászgazdát, mert beszél olyan szamárságot, mit ért ő a háromlábú masina útkához? Abban kell valami hibának lenni.

A halászgazda ártatlan képpel felel:

Megkövetem szépen a téns mérnök urat, én parasztszszel úgy gondoltam, hogy a köd miatt nem lát.

Akkor néz körül a mérnök. Akkor veszi észre a ködöt. S akkor veszi észre, hogy úgy érzi magát, mintha abrakostarisznya volna a fejére huzva. Se eget, se földet nem lát. Hogy láthatná tehát a Bálint koma diófaját egy mérföld távolságban?

— Most már meg kell várnunk, míg a köd fölszáll.

Ez volt a mérnök ur véleménye. Érett megtontolás után mondta ki, a mikor kétszer-háromszor megfordult saját tengelye körül s egyebet ködnél nem látott. Az esküdt ur más véleményben volt.

— Én pedig azt meg nem várom, míg felszáll a köd. Sőt e mai helyszíni tárgyalást el is halasztom valamely más napra.

A síófoki halászgazda megint más véleményben volt.

— Pedig aligha meg nem kell várnunk a ködnek tisztulását, tekintetes uram, — én a magam részéről ugyan innen el nem indulok, mert én meg nem mondom ebben a ködben merre föl, merre alá?

Nosza elkezdett e szóra a mérnök ur káromkodni.

— Hejh, a ki teremtette, ez már az okos észrevétel. Nézzük csak a mappát: hol is volnánk mi e pillanatban?

Ott volt a mappa a vármegye huzárjának hóna alatt. Kettő is, nem egy. Bádogtokba mind a kettő. Két halászlegény már régóta vivódott a fölött: mi lehet az? Kürt-e, trombita-e, hurkatöltő-e? Most sült már ki, hogy mappa. Abban van a síófoki határ, meg a balatonfő-kajári határ. E csodára csóválták a fejüket, de nagyon.

De hiszen bölcshozatott mérnök: kioldhatod te annak a toknak kötelékét, leveheted te annak sapkáját, kizárhatod te abból a térképet, megnézheted te azon, merre van hegye, merre van tolla a nyílvevesszőnek, merre van észak, merre van dél: nem értesz te abból semmit. Kinevet téged azért a kajári halászgazda.

Most ugyan még csak a bajusza alól nevet s azt is halkán teszi. Még vár kevés ideig.

Nézik a térképet keményen. Mérnök, esküdt, patvarista, községi jegyző. Körül-körül tekint a mérnök a körben: nem nevet-e valamelyik paraszt? Nagyon kapóra jönne valakit összehozni. Mert, hogy a térkép a köd ellen mit se használ: azt most már ő is belátja. Kérdi a patvarista:

Hát a tájirányzó, urambátyám? Erre a szóra jön még csak haragba a mérnök. Tízszor is megtapintotta ő már minden zsebjét. Eppen csak a kompaszt, a tájirányzót felejtette otthon. De minek is hozta volna el? Nem volt ő neki tengerész még az öreg apja sem, nem is Atlanti-tengerre indult. Ő el új világokat fődözni fel, csak egy rongyos sommás repozícióra hívták, oda pedig minek a tájirányzó?

Hiába volt minden haragja. A térképet újra össze kellett sodorni, a tokba beletenni, a tok sapkáját visszatenni s kötelékét bebogozni. Tartsa csak a huzár továbbra is a hóna alatt.

Még egyszer ráival a mérnök az emberekre.

Hát már senki se tudja a biztos utat Síófokra?

Bizony nem tudta azt senki. Egy kajári síheder kölyök még el is kezdett csufolódni.

Hogy tudhassuk mi azt, ha már az a háromlábú masina se tudja? —

Röhögtek rá. De most már a röhögés se hozta méregbe a mérnök urat. Valami nagy dolog kóválygott a fejében.

— Hiszen se hajlékunk, se ruhánk, se kenyérünk. Hátha ez a köd három nap, három éjjel meg nem mozdul?

— Bizony történt már ilyen eset tekintetes uram nem is egyszer. Így járt tavaly télen Maros János is, a kis utczai takács. Be akart menni a halászkok elé. A köd megnyomta. Elbódorgott erre-amarra a jégen. A kalapja: no az megkerült, de ő neki azóta se híre, se hamva. Legjobb lesz nekünk itt a hóra lefeküdnünk, már aztán akármit ad az Isten. Valamikor csak felszáll a köd.

A kajári halászgazda csak ezt várta. Erre a szóra oda lépett a mérnök urhoz.

— Már én csak haza megyek, nem várakozom itt hiába ; Isten megáldja tekintetes uram !

Még kezét is fogott a mérnök urral. Csak azután fordult a többihez.

— Adjon az Isten jó szerencsét kegyelmeiteknek is mind közönségesen. Majd holnap ilyenkor kinézek ide megint.

Intett a kajáriaknak.

— Csak nyomomba gyerekek, hogy el ne bóduljatok !
Megindult nyugodtan.

De nem nézhette ezt szó nélkül a mérnök.

— Hejh gazda uram, kedves jó barátom, álljon csak meg még egy szóra.

A halászgazda megáll, visszanez.

— Tessék parancsolni.

— Hát kelmed biztosan tudja az utat Kajár felé ?

— Bizony nem tudom én.

— Hát hogy mer elindulni ?

— Mert tudja a Turcsi.

— Ki az a Turcsi ?

Hát a kutyám, ki volna más ? Ugy volt bizony. Akkor vették csak észre a kutyát.

Idomtalan, maszatos képű, kóczos szőrű eb. Valami kócs. Az apja bizonyosan kuvasz volt, az anyja aligha nem püli. A mi onnan bizonyos, hogy hol az egyik füle állt fel, hol a másik. A mihez pedig rendszeren csak az agár, meg a puli ért. Hanem két fekete szemében csak úgy égett az okos elme. Holmi vásott kölykek akárhányszor mondták, hogy több az esze annak az ebnek, mint az öreg birónak. Az igaz, hogy az öreg biró a pinczeszeren néha több bort szokott inni, mint a hogy illendő s ilyenkor bolondokat beszélt, a mit a Turcsi soha sem csinált. De azért mégis Isten ellen való vétek így beszélni.

Ott üldögélt már a Turcsi régóta a gazdájának csizmaszára mellett. Figyelemmel hallgatta az emberek beszédét s komoly részvétellel kísérte a szegény mérnök ur tépelődését. A mérnök urat ugyan még eddig nem ismerte, de azt már látta a szeméről, hogy a ködhöz semmit sem ért. A háromlábu messzelátó eleintén némi aggodalmat keltett benne, de a mikor látta, hogy se nem rug, se nem harap : azután rá sem nézett többé. Kutyába se vette. De azzal kezdettől fogva tisztában volt, hogy se ő, se gazdája kint nem tölti az éjet a jégen. Ámbár ő ettől sem félt volna nagyon, mert jól érezte, hogy a Marcsi tatársznyájában még elég kenyér, szájonna bőrke és sonkacsont van. A míg az emberek beszédét s a mérnök ur káromkodását hallgatta : az alatt éber figyelemmel kísérte gazdája arcát, szemét s minden mozdulatát is. Csak azt várta : mikor szól, vagy mikor int neki a gazda. A szót is megértette intés nélkül, az intést is megértette szó nélkül. Ilyen derék kutyá volt az a Turcsi.

Végre csak kimondotta a gazda: induljunk haza felé.

A Turcsi előre futott a ködben, egy perczig szaglálódott s azután visszajött. Odaállt a gazdája elé s megindult az akarattyai lejáró irányában. Minden perczben vissza-vissza nézett, hogy gazdája egyenesen követi-e? Egyszer egyik legény ferde irányban lépett ki valami ok miatt. A Turcsi rögtön rendre utasította, néhány ugató hanggal megintvén őt, hogy ne bolondozzék, mert különben a jégen hagyja.

Olyan egyenesen kivette a tekintetes biróságot s az érdemes csapatot a partra: nincs az a hajóskapitány, vagy csillagvizsgáló, a ki ezt jobban megcselekedte volna. S azt hiszik talán, hogy ezt neki valaki megköszönte, vagy őt azért valaki megdícsérte, megsimogatta? Senki ezt nem cselekedte.

Igaz, hogy a Turcsi nem is várt köszönetet.

De arra se számított, hogy a mikor a parton egy perczig ott lábatlankodott a mérnök ur mellett, őt oldalba rugja a mérnök ur s azonfelül e szóval illesse:

— Czoki innen!

Azonban eltúrte ezt is szónéikül, az eszéhez értette a mérnök urnak s hosszas tapasztalásból azt is jól tudta már, hogy a világ háládatlan, csak a kutya háládatos.

Hanem gazdája nem túrte el szó nélkül.

Mert a mikor nagy keserves zihálás közben fölértek az akarattyai csárdáshoz s a mérnök ur a halászgazdától elvált, a halászgazda megemlékezett ugy önmagában arról, hogy a mérnök ur mily nagyon lenézi a tudatlan, tanulatlan parasztot s azért így bucsuzott el tőle:

— Ha nem vétenék szómmal tekintetes uram, mondanék valamit.

— No csak hamar; hamar jó ember, mert fázom.

— Hát csak azt mondanám tekintetes uram, hogy ha már a parasztot megveti: a kutyáját becsülje meg. Mert szentháromság-egy-örök-isten ugy segéljen bennünket, hogyha az a rongyos paraszt kutya nincs velünk, a tekintetes uram fejét néhány nap mulva már ott a jégen hollók, varjak kopogtatják.

Az a rongyos paraszt kutya megértette gazdájának minden szavát. Oda állt gazdája elé s orrát, fejét oda dörzsölte gazdája hideg kezefejéhez. Az a hideg, durva paraszt kéz ekkor végig simogatta a kutya fejét.

Hejh, milyen jó kedvet csinált ezzel annak a kutyának. Ugrált, futkározott, farkát csóválta, majd egyenesen feltartotta a Turcsi. Örömében hanyatt feküdt s vihogva belehentergett a hóba. Mikor a havat lerázta magáról: minden inek tele szórta vele szemét, száját. Olyan boldognak érezte magát, mikor látta, hogy mégis van elismerés a világon.

Hanem a mérnök urra rá sem nézett.

Sőt a mikor felült az a csárdás kocsijára, hogy Sió-Fokra menjen s a kocsi megindult: akkor már meg is ugatta paraszt

kutya természetéhez képest. Vajjon kutyaugatás volt ez? Vagy egy kissé érdes szemrehányás, mintha azt mondta volna; köszönd a gazdának tudós ember, hogy megszabadítottalak. Ha gazdám ott nincs: bizony ott hagylak a jégen.

Nincs igazad, Turcsi.

Az a mérnök nem rossz ember. Ismertem jól öreg korában. Ott volt Háza Balaton-Füreden a nagy Szentgyörgyi—Horváth-villa nyugati tövében. Nem utálta az a parasztot, sőt szerette a szegény embert. Hanem lásd Turcsi, sok rossz szokás van az emberek között a világban, a mit te ott Balaton-Fő-Kajáron talán nem is ismerhetsz eléggé. Te nem tudhatod jól, hogy minden házmester patvarkodó, minden pallér durva s minden földmérő és vízmérő mérnök goromba. Eltanulja főnökétől s megszokja már fiatal korában, hogy a lánczhuzó, karótartó és talicskatozó munkásokhoz sohase legyen jó szava s minden szavát parancsoló, káromkodó kemény hangon ejtse ki. S a hogy megszokta munkásaival; később aztán úgy beszél minden kis sorsu emberrel. Ugy beszél a te gazdáddal is Turcsi. Bocsáss meg hát neki Turcsi s ha majd jön a második tárgyalás ott a jégen: mentsd meg őt jó szívvvel akkor is.

A jó nevelés és a jó társaság adja meg a jó modort. És az ember szeretetet.

Jó modor és emberszeretet kell ahhoz is, hogy az állatot szeressük s téged Turcsi oldalba ne rugdajunk. Akkor volt csak vétkes ember a mérnök ur is, mikor téged oldalba rugott. De ez is csak a rossz szokás munkája. Azt gondolta, hogy lánczhuzója voltál. De ebben mégsem mentegetem előtied. Mert valamint az emberrel nem szabad úgy bánni, mint a kutyával: annál fogva a kutyával se szabad úgy bánni, mint a lánczhuzóval.

Száz szónak is egy a vége Turcsi. Ha az a mérnök ur nem is volt rossz ember: azért beismerem, van elég rossz ember a világon. De rossz kutya is akad ám elég! Ezt meg te ismerd be Turcsi. Hogy a Turcsi beismerte-e ezt igazán vagy nem: biztosan megtudni nem lehetett, minthogy többé nem nyílt alkalma a mérnök urat megmenteni.

Állatvédelem és állatvilág.

A verebek emlékező tehetsége. Eimer tanárnak anatómiai vizsgálatok céljából szüksége volt számosabb kis madárra s minthogy nem akart erre éneklőket feláldozni, elhatározta, hogy a háza udvarán ugysis sokat alkalmatlankodó verebeket fogja összefogdosni. Beszerzett magának egy olyan madárfogót, a melyet különösen dicsértek és melyivel állítólag egyszerre sok kis szárnyast lehet megfogni. Ez a fogókészülék igen egyszerű

volt. Dróthálóból készült, hengeralakú kosár, körülbelül fél méter magas, fél méter átmérőjű és tölcsealakú teteje befelé fordult; tehát szerkezete a legközönségesebb egérfogóké volt. A fogó fenekére szórt buzaszemeket és az udvar közepére állította — s ez csakugyan bevált; nemsokára egy tucsat veréb volt benne: repkedtek, de kiszabadulni nem tudtak. Feltűnés nélkül bevitte a fogót a házba, kiszedte belőle a szegény foglyokat és ismét az udvarba helyezte azután. Most már sokkal óvatosabban közeledtek feléje a verebek, de mégis rövid idő alatt megint kilencz veréb volt benne. Még egyszer megismételte a kísérletet, — de most már hiába, több veréb nem fogódott meg. Másnap sem s utóbb egyáltalában nem, habár mindig találkoztak verebek, a melyek észre nem vették a csalit, de a többiek, kivált az öreg hímek, feltűnően óvták azokat és hangos lármával visszariasztották őket a drótkosártól. Éimer megvizsgálván a megfogottakat, azt tapasztalta, hogy csupa fiatal veréb ment lépre; ennek alapján megfigyelte az udvaron levő verebeket is s csodálkozására látta, hogy csak fiatal, tehát tapasztalatlan madár közeledett a fogóhoz; az öregek pedig oly szomorúan tapasztalván nehezen felnevelt családjaiknak megfogyatkozását, a légfeltűnő módon visszatartották a tapasztalatlanokat a veszedelemtől. Nem is ment bele azután egy sem. A következő esztendőben ismét próbát akart tenni a madárfogóval s oda állította megint az udvar közepére. Hiába azonban. Sőt télen, a mikor a hó miatt éhséget szenvedtek a szegény madárkák, akkor sem sikerült neki a drótkosárral csak egyet is fogni. Kilencz évig megismételte kísérleteit, azonban a verebek kerültek a fogót, melynek veszedelmes voltát egyszer megismerték; megmaradt a nagy veszedelem emléke közöttük, mint a hogyan él az emberekben a régi veszedelmek hagyománya.

A kedvencz kutyaért. Özv. Baumgartner Ferenczné körmendi lakos a mult napokban a Rába partján haladván kis kutyájával, az a vízbe esett, mire a 82 éves nő utána hajolt, a Rábába bukott és belefulladt.

A madarak repülésének magassága. A berlini nemzetközi zoológiai kongresszuson Lucanus összegyűjtötte azokat az adatokat, melyek arra a kérdésre adják meg a feleletet, hogy milyen magasan repülnek a madarak. Hergesell léghajós több felszállásakor meglepő magasságban bukkant madarakra. Egy ízben 300 m. magasságban talált egy sast, máskor 900 m. magasságban

látott két golyát és egy kányát. 1890. évi márczius 10-én 1000 m. magasságban egy pacsirtát, 1899. július 18-án 1400 m. magasan két hollót láttak a léghajósok. Ez adatok azonban kivételek, mert 1000 m.-nél magasabban ritkaság madarat látni, már a 400 m. fölött is igen kevés emelkedik föl, a legtöbb pedig nem száll magasabbra 400 m.-nél. A német ornitológiai társaság tanulmányozta a madarak magaviseletét nagy magasságokban. E célból léghajón galambokat vittek magokkal és 900—800 méter magasan bocsátották szabadon. Ha derült volt az idő, a madarak merőlegesen csaptak le a mélyebb rétegekbe, ha azonban felhők usztak a léggömb alatt, a madarak bizonytalanul röpködtek a léggömb körül, míg valami rést nem láttak a felhőtömegben, melyen át, mint a nyilak, szálltak a barátságosabb környezet felé. A borús idő nagyon megnehezíti a galambok tájékozódását. Tapasztalták, hogy 50 kilométernyire hazulról elbocsátva borús időben az első galamb 3 óra, a második 4 óra múlva érkezett meg, a legtöbb csak estére, noha már a kora reggeli órákban bocsátották őket szabadon. Szép időben 45 percz alatt otthon volt valamennyi galamb

1902-re tagsági díjukat újabban befizették.

Kolozsvárt :

Dr Gergely Sámuel.....	2 Kor.
Göllner Jánosné.....	2 >
Dr. Gyalui Farkas.....	2 >
Gyárfás Benedek.....	2 >
Hajós Gyula.....	2 >
Dr. Haraszthy Gyuláné.....	2 >
Haraszthy Jenőné.....	2 >
Herczegh Lajosné.....	2 >
Hory Béla.....	2 >
Karpt Gyuláné.....	2 >
Kuncz Elek.....	2 >
Lindtner Anguszta.....	2 >
Dr. Lóte József.....	2 >

Dr. Óváry Kelemenné.....	2 Kor.
Dr. Piszatory Mórné.....	2 >
Dr. Purjesz Zsigmondné.....	2 >
Dr. Reich Albert.....	2 >
Dr. Schneller Istvánné.....	2 >
Dr. Széchy Károly.....	2 >
Székely Dénes.....	2 >
Dr. Szabó Dénesné.....	2 >
Szász Gerő.....	2 >
Tauffer Ilka.....	2 >
Tauffer Irma.....	2 >
Dr. Tutsek Sándor.....	2 >

Virányi István,
az egyesület pénztárosa

Kérelem.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat nyugtahiordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani méltóztatassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.

